

OIKEUSPOLIITTISEN TUTKIMUSLAITOKSEN TUTKIMUSTIEDONANTOJA 127

National Research Institute of Legal Policy. Research Communications.
Rättspolitiska forskningsinstitutet. Forskningsmeddelanden.

Miikka Vuorela

PROKURAATTORIN KERTOMUKSET KRIMINOLOGIAN LÄHTEENÄ

Helsinki 2014

ISBN 978-951-704-428-8
ISSN 1235-9254
Tammerprint Oy, HELSINKI 2014

ESIPUHE

Historiallisella kriminologialla on Suomessa pitkät perinteet. *Stefan Baranovski* julkaisi jo 1850-luvulla tilastollisen katsauksen Suomen rikollisuudesta ja *Veli Verkko* jatkoi myöhemmin työtä keräämällä maailman vanhimman henkirikostilaston (1750–). Tutkimusala on viimeisen vuosikymmenen aikana tullut jälleen kansainvälisesti ajankohtaiseksi. Pohjoismaisilla toimijoilla on laadukkaiden aineistojen ja tutkimusperinteiden ansiosta mahdollisuus tuottaa korkealaatuisia historiallista tutkimusta. Aineistojen hyödyntäminen edellyttää kuitenkin ensin niiden kokoamista ja yhdistämistä. Käsillä olevassa tutkimuksessa julkaistaan ensimmäistä kertaa yhtenäisessä muodossa prokuraattorin kertomuksista löytyvät rikosoikeudelliset tilastot vuosilta 1842–1890.

Tutkimus on alun perin tarkoitettu Pro Graduksi Helsingin yliopiston oikeustieteelliseen tiedekuntaan. Nyt julkaistavaa tutkimustiedonantoa varten opinnäytettä on tiivistetty ja sen jäljelle jäänyttä sisältöä on parannettu. Suuri kiitos tutkimuksen toteutumisesta kuuluu Oikeuspoliittiselle tutkimuslaitokselle ja erityisesti ylijohtaja *Tapio Lappi-Seppälälle*, joka on toiminut Gradun ohjaajana. Ilman hänen ehdotuksiaan ja ohjaustaan työläs ja vaativa tutkimusprojekti ei olisi voinut menestyä. Kiitokset kuuluvat myös *Mikko Aaltoselle*, *Anssi Keinäselle*, *Martti Lehdelle* ja *Heikki Pihlajamäelle*, jotka ovat lukeneet ja kommentoineet työtä, kukin omasta näkökulmastaan. Tekstin luettavuuden kannalta kullannarvoisen panoksen on antanut *Paula Vuorela*, joka on vastannut kirjoituksen oikoluvusta. Tutkimusraportin taitosta ja ulkoasusta on ammattitaidolla huolehtinut *Eira Mykkänen*.

Tuupovaarassa 28. päivänä marraskuuta 2014

Miikka Vuorela
tutkija, OTM

SISÄLLYS

I JOHDANTO	1
II OIKEUSTILASTON ALKUVAIHEET.....	3
1 Lähtökohtia	3
2 Rikollisuustilastot.....	3
3 Rangaistustilastot	5
4 Vankilatilastot	6
5 Aineiston luotettavuus.....	9
III RIKOLLISUUS	17
1 Rikoslajit ja tunnusmerkit	17
1.1 Henkirikokset	17
1.2 Terveysten kohdistuneet rikokset.....	18
1.3 Omaisuuteen kohdistuneet rikokset	19
1.3.1 Tilaisuus tekee varkaan	20
1.3.2 Muut omaisuuteen kohdistuneet rikokset.....	21
1.4 Elinkeinorikokset ja muu petollisuus	22
1.5 Rikokset julkista valtaa kohtaan.....	23
1.6 Kunnia, moraalit ja seksuaalimoraali	25
1.7 Ympäristörikokset ja sekalaiset rikokset.....	26
2 Rikollisuus tilastojen valossa	27
2.1 Tilastoitu kokonaisrikollisuus	27
2.2 Törkeät ja lievät rikokset.....	29
2.3 Rikoslajikohtaiset tilastot	31
3 Kokoavia huomioita.....	33
IV SEURAAMUSJÄRJESTELMÄ JA RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ....	35
1 Johdatus rangaistusjärjestelmään	35
2 Rangaistuslajit	36
2.1 Kuolemanrangaistus	36
2.2 Ruumiinrangaistus	38
2.3 Häpeärangaistukset ja muut vähemmän käytetyt rangaistukset.....	40
2.4 Sakko	41
2.5 Vapausrangaistus.....	44
2.6 Rangaistuslajien suhteelliset osuudet	45

3 Vankilat	47
3.1 Vapausrangaistuksen ideologia	47
3.2 Suomen vankilajärjestelmä autonomian ajan lopulla	48
3.2.1 Läänin- ja kihlakunnanvankilat	48
3.2.2 Erityisvankilat	50
3.3 Vapausrangaistukset tilastojen valossa	52
3.4 Vankilatilastojen yhdistäminen	54
3.4.1 Lähtökohtia	54
3.4.2 Ahon ja Karsikkaan tilasto	55
4 Kokoavia huomioita	60
V PÄÄTELMIÄ JA JATKOPOHDINTOJA	63
LÄHDELUETTELO	65
Arkisto- ja tilastolähteet	65
Kirjallisuus ja artikkelit	65
Internet-lähteet	67
LIITETAULUKOT	69

KÄYTETYT LYHENTEET

KK = Cauppa Caari

MK = Suomen vanha markka, ¼ hopearuplan arvosta

PTK = Pahategoin Caari

RISE = Rikosseuraamuslaitos

RK = Rangaistus Caari

RUB = Hopearupla

SVT = Suomen Virallinen Tilasto

I JOHDANTO

Suomessa nykyisin käytettävissä oleva oikeustilasto alkaa vaiheittain 1800-luvun loppupuolelta, jolloin uudet viranomaistahot alkoivat systemaattisesti kirjata ylös tietoa rikoksista ja rangaistuksista. Oikeustilastotietoja rikoksista ja rangaistukseen tuomituista on saatavilla vuodesta 1891 alkaen, jolloin oikeustilasto liitettiin ensimmäistä kertaa osaksi Suomen virallista tilastoa. Vankiloita koskeva erityistilasto alkaa tasan kymmenen vuotta aiemmin, vuonna 1881, jolloin vankeinhoitohallitus otti vastuulleen tietojen keräämisen. Tilastosarjat kokivat 1900-luvun aikana useita uudistuksia, joiden kautta ne ovat muotoutuneet nykyiseen tilaansa.¹ Ruotsissa oikeusministeriö oli aloittanut rikosoikeudellisten aikasarjojen kokoamisen jo vuonna 1830. Myös näihin tilastoihin on tehty jo 1800-luvun aikana useita muutoksia.² Läntisen naapurimaamme kriminologisen historiantutkimuksen tilastolliset lähteet ulottuvat siis nykyisellään huomattavasti kauemmas kuin meillä.³

Suomalaisesta rikollisuudesta on kuitenkin saatavilla myös huomattavasti varhaisempaa tilastoaineistoa. Aiheesta on julkaistu muutamia erillistutkimuksia, joista varmasti tunnetuimpana maamme ensimmäisen kriminologin, Veli Verkon, tutkimukset henkirikollisuudesta (1949) ja väkivaltarikollisuudesta (1931). Ensin mainitussa lähdemateriaalina on käytetty Suomessa jo 1700-luvulta alkaen kerättyä väestötilastoa⁴. Jälkimmäisessä sen sijaan analysoidaan väkivaltaa prokuraattorin kertomuksien sisältämän oikeustilaston valossa. Samaa lähdeaineistoa hyödyntää myös Tapio Lappi-Seppälä teoksessaan *Teilipyörästä terapiaan* (1982), jossa käsitellään suomalaista rangaistuskäytäntöä ja vankilatilastoa 1800-luvun puolivälistä eteenpäin.

Näistä ja muutamista muista erillistutkimuksista huolimatta mainittujen aikasarjojen tietoja ei ole koskaan kattavasti koottu ja yhdistetty osaksi virallista oikeustilastoa. Eräs syy niihin kohdistuvan mielenkiinnon vähäisyyteen on niiden vaikeasti käsiteltävä fyysinen olomuoto. Kertomussarjat sijaitsevat kansallisarkistossa, jossa ne ovat huonon kuntonsa vuoksi osin suojattuna käyttölupahakemusjärjestelmällä. Tämän tutkimuksen keskeisimpänä tehtävänä onkin saattaa tilastot sellaiseen muotoon ja asemaan, että niiden käyttö tieteellisen tutkimuksen lähdeaineistona tulee mahdolli-

¹ *Lappi-Seppälä* 2013, 698–699.

² *Von Hofer ja Lappi-Seppälä* 2014, 173–174.

³ Sanotun osalta on syytä huomioida, että Ruotsin tilastolähteistä vain oikeustilasto ulottuu suomalaisia lähteitä pidemmälle. Esimerkiksi poliisin tietoon tulleen rikollisuuden aikasarja alkaa Suomessa vuodesta 1927 ja Ruotsissa vasta 1950.

⁴ *Verkko* 1949, 12–13.

seksi entistä laajemmin. Tavoitteena on siis pidentää suomalaista oikeustilastoa viidellä vuosikymmenellä, eli alkamaan vuodesta 1842. Nyt kerätyn tilaston ansiosta historiallinen oikeustilasto on mahdollista saattaa lähes samalle tasolle kuin Ruotsissa ja huomattavasti pidemmälle kuin muissa Pohjoismaissa. Rikostilastojen alkuvaiheet ajoittuvat Norjassa vuosiin 1846 (oikeustilasto) ja 1957 (poliisin tietoon tullut rikollisuus), ja Tanskassa vuosiin 1861 (oikeustilasto) ja 1920 (poliisin tietoon tullut rikollisuus).

Tutkimusraportin rakenne on pääpiirteissään seuraavanlainen: Aluksi esitellään tutkimusaineisto ja arvioidaan siihen liittyviä käytännön ongelmakohtia (luku II). Tämän jälkeen siirrytään tarkastelemaan aikakauden rikollisuutta ja rangaistuksia, sekä tilastojen valossa, että normatiivisen aineiston pohjalta. Tarkoituksena on muodostaa kokonaisvaltainen ja konkreettinen yleiskuva rikosoikeudellisen järjestelmän toiminnasta vuosien 1842–1890 välisenä aikana. Käsittelyjärjestys on sellainen, että rikollisuus on erotettu omaksi osa-alueekseen (luku III) ja rangaistukset sekä vankilat omakseen (luku IV). Aivan lopuksi esitetään vielä muutamia johtopäätöksiä ja jatkopohdintoja (luku V).

II OIKEUSTILASTON ALKUVAIHEET

1 Lähtökohtia

Prokuraattorin kertomussarja, joka sisältää Suomen ensimmäisen virallisen rikos- ja rangaistustilaston, sai alkunsa vuonna 1839, kun Keisarillisen Suomen Senaatin prokuraattori ryhtyi keräämään tietoja lainkäytöstä maassa ja lakien voimassapitämisestä.⁵ Ensimmäinen kertomus julkaistiin jo samana vuonna, mutta sisällöltään se oli vielä hajanainen ja vaikeaselkoinen. Lopullinen ulkoasu hioutui kuitenkin varsin nopeasti ja jo vuodesta 1842 aina vuoteen 1890 on saatavilla yhtenäinen ja vertailukelpoinen kertomussarja. Tämän tutkimuksen kohteena olevat tilastot on koottu ainoastaan vuosilta 1842–1890 (eikä siis vuodesta 1839 alkaen).⁶ Tilastojen yleisluonteesta on todettava, että ne ovat koko jakson ajan ruotsinkielisiä, käsikirjoitettuja tekstejä, joiden tulkinta muodostaa ensimmäisen ongelmakohdan.

Luonnollinen lähtökohta tilastojen tarkasteluun on kysyä, millaisia tietoja kertomuksista on ylipäänsä saatavilla. Kertomuksiin sisältyy lukuisia oikeudenkäyttöön liittyviä tilastoja, jotka eivät kuitenkaan ole tarkasteltavan aihepiirin kannalta olennaisia. Esimerkiksi tuomioistuimen työpäiviä koskeva kirjanpito voisi sinänsä olla mielenkiintoinen tutkimuskohde prosessioikeudellisessa mielessä, mutta ei niinkään kriminologiassa. Tässä esitellyt tilastokokonaisuudet ovat siis aihepiirin mukaan valikoituja. Kertomuksista on koostettu kolme pitkää aikasarjaa, jotka kukin kuvaavat jotain rikosoikeudellisen järjestelmän peruslohkoa, eli rikollisuutta, rangaistuksia ja vankiloita.

2 Rikollisuustilastot

Ehkäpä mielenkiintoisin osa kertomuksien sisällöstä on rikollisuutta kuvaavat tiedot. Niistä voidaan ensinnäkin löytää rikoksista vuosittain tuomitujen, syytettyjen ja vapautettujen lukumäärät yksittäisten rikosten tarkkuudella. Tämän tutkimuksen pohjana olevaan koonnostilastoon on otettu mukaan kustakin rikoksesta annettujen syyksilukevien tuomioiden määrä. Kirjattuna ovat ”ne rikokset, joista syytetty on syypääksi havaittu”⁷. Tilastoon lienee siis kirjattu jokainen yksittäinen rikollinen teko yhteen kertaan

⁵ *Lappi-Seppälä* 2013, 1. Katso myös *Prokuraattorin kertomus* 1907, 1.

⁶ Samasta syystä vankeustilastot alkavat vuodesta 1843.

⁷ Alkuperäiskielellä ”de brott, för hvilka de anklagade blifvit sakfälde.”

riippumatta sen tekijöiden lukumäärästä. Samoin voidaan olettaa, että kaikki samalla tuomiolla ratkaistut yksittäiset rikokset on merkitty tilastoon erikseen. Tietojen yksityiskohtaisuutta voidaan havainnollistaa parhaiten muutamalla esimerkillä: vuonna 1844 annettiin ikkunan rikkomisesta 16, parituksesta yksi ja tappelurikoksista 893 tuomiota. Kaikkein lievimmät rikokset on kertomuksissa koottu yläkategorioihin, kuten ”talous- ja poliisimääräysten rikkominen”.

Erikoista tilastossa on, että siinä ryhmitellään rikokset törkeämpiin (grövre brott) ja lievempiin (mindre brott). Jaottelu perustuu siihen, että lievemmat rikokset voidaan sovittaa sakkorangaistuksella, kun taas törkeämpien osalta sen on katsottu olevan liian lievä seuraamus. Kahden kategorian välisen rajan häilyvyyttä kuvaa, että eri vuosina sama rikoslaji vaihtelee lievemmän ja törkeämmän välillä. Esimerkiksi ”varomattomuudensyinen kuoletus” esiintyy joinain vuosina lievänä, toisina törkeänä ja joskus jopa erikseen molempana. Kertomuksista ei sen sijaan ilmene, onko jaottelun perusteena todellinen tuomio vai ainoastaan sakkorangaistuksen langettamisen mahdollisuus. Näistä syistä tutkimuksen liitetaulukoiden kokoamisessa on luovuttu niiden jaottelusta ja kaikki rikokset on yhdistetty samaan tilastoon. Ratkaisu on omiaan pitämään yllä aikasarjan sisäistä yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta. Tilastointityön ohessa kootuissa yksittäisistä vuosista kertovissa taulukoissa jaottelu on sen sijaan säilytetty.

Saatavilla on kattavaa informaatiota paitsi rikosten lukumäärästä, myös niiden aineellisista sisällöistä. Jokaisessa vuosikirjassa on sivukaupalla tapauskuvauksia erikoisista, tyypillisistä tai merkittävistä rikoksista. Suurimmaksi osaksi tarinat luovat lähinnä kontekstia niitä edeltävien numeraalisten tietojen ympärille. Joskus taas kuvauksilla voi olla aidosti olennainen merkitys taulukoiden varsinaisessa tulkinnassa. Ajatellaanpa vaikka vuotta 1855, jolloin vuoden aikana langetettujen sakkojen määrä (n. 384 000 hopearuplaa) oli lähes kolminkertainen mihin tahansa muuhun ajanjakson vuoteen verrattuna. Mysteeri selviää lukemalla rikostapauksia kyseiseltä vuodelta. Kerrotaan eräästä varkaasta, joka tuomittiin törkeästä varkaudesta sakkoihin, joiden suuruus oli 246 000 hopearuplaa, noin kaksi kertaa kaikkien muiden sakkojen yhteismäärä.

Tapauksessa oli kysymys henkilöstä, joka oli onnistunut varastamaan käteistä rahaa peräti 41 000 hopearuplaa. Sitä voi verrata sahatyömiehen päiväpalkkaan, joka oli vuonna 1860 keskimäärin 0,3775 ruplaa.⁸ Pelkkä varastetun rahan määrä vastasi 108 609 sahatyömiehen työpäivää, eli lähes 300 vuotta yhtäjaksoista työtä (9 tuntia päivässä, 7 päivää viikossa, 52

⁸ *Vattula* 1983, 422. Markan arvoksi on oletettu ¼ hopearuplaa. Työpäivän pituus on yhdeksän tuntia.

viikkoa vuodessa). Vuoden 1734 lain mukaisesti rangaistukseksi määrättiin sakkoa kuusinkertainen määrä varastetun tavarahan arvoon verrattuna. Tavallisesta varkaudesta oli rangaistuksena sakkoa kolme kertaa varastetun tavarahan arvo, mutta sakko ”vedettiin” tietyissä erityistilanteissa kaksinkertaisena. Tarina ei sen sijaan kerro, maksoiko roisto sakkojaan (jotka siis vastasivat 1 800 vuoden työtä).

Tämän kutkuttavan esimerkin kautta havaitaan, että tilastot saattavat tosiaan tarvita selitykseksi myös kertomuksista löytyviä tapauskuvauksia. Kuvauksia ei ole kirjattu, mutta myöhempää tutkimusta varten on hyvä tiedostaa niiden olemassaolo.

3 Rangaistustilastot

Rikollisuustilastojen lisäksi olennaista tietoa on saatavilla myös rangaistuksista ja niiden toimeenpanosta. Tutkimuksen kohteeksi otettiin sekä tilastot vuosittain tuomituista rangaistuksista että vankiloiden vankimäärästä. Erityisen kattava taulukko muodostuu erilaisista rangaistuslajeista, joita ajanjaksolla tunnettiin seitsemän erilaista. Tilasto ajoittuu koko jaksolle, eli vuosille 1842–1890. Sakkojen lisäksi saatettiin tuomita kuolemaan, raippa- tai vitsarangaistukseen, linnanvankilaan tai kuritushuoneeseen, vesi-leipä -vankeuteen, tavanomaiseen vankeuteen taikka yleiseen työhön. Näiden kuuden rangaistusmuodon osalta tiedämme vuosittain langetettujen tuomioiden lukumäärän.

Sakoista on sen sijaan laajemmalti tietoa. Ensinnäkin tiedämme sakotettujen lukumäärän, vaikkapa 10 550 vuonna 1870. Lisäksi tiedämme kaikkien sakkojen yhteissumman, esimerkiksi samana vuonna 839 106 markkaa. Näiden kautta voidaan laskea yhden sakon keskimääräinen arvo, vuonna 1870 se oli noin 79,5 markkaa. Vuoteen 1863 asti rahamäärät on ilmoitettu hopearuplissa, mutta siitä eteenpäin Suomen markoissa, jonka arvo oli sidottu Venäjän valuuttaan ja vastasi neljännessä hopearuplan arvosta⁹.

Sakkojen yhteyteen sopii luontevasti aineisto myös rikoksista aiheutuneista haitoista, jotka hieman yllättäen löytyvät aineistosta. Rikoshaittilasto osoittaa varkaus- ja ryöstörikoksilla anastettua omaisuutta. Taulukon sisältyy myös tieto palautuneen omaisuuden arvosta, jota oli keskimäärin noin 47 % varastetusta tavarasta vuodessa. Tällaisen tiedon olemassaolo ei loppujen lopuksi ole kovin ihmeteltävää, sillä kuten aikaisemmin on mainittu, vuoden 1734 lain sakkojärjestelmä perustui varastetun tavarahan

⁹ *Ibid.*, 470.

arvon monikerroille. Varastetun tavaran arviointi oli olennainen osa tuomion langettamista.

Rangaistustilastosta ilmenee myös kaksi rikoksesta tuomittujen piirteitä kuvaavaa tietoyksikköä. Ensimmäkin kertomuksissa ilmoitetaan rikoksen uusiminen. Tilasto vastaa kysymykseen ”kuinka monetta kertaa rikoksen tekijä tuomitaan?”. Luokkia on kaikkiaan viisi alkaen ensikertalaisesta ja päättyen viidettä tai useampaa kertaa tuomittuihin. Noin joka kolmas rikoksesta tuomittu henkilö oli rikoksenuusija (koko ajanjakson keskiarvo on 32,4 %). Toiseksi vuosikirjoissa kerrotaan tuomittujen ikäjakauma, jonka osalta merkintätapa on perin lakoninen. Joka vuosi tyydytään toistamaan sama lausahdus, jonka mukaan rikoksesta tuomittiin eniten ikäryhmään 15–25-vuotiaat kuuluvia, jne. Sen sijaan hyvää ja käyttökelpoista tietoa on saatavilla yli 65-, ja alle 15-vuotiaista tuomituista. Näistä on ilmoitettu tarkka lukumäärä jokaiselta kertomusvuodelta.

4 Vankilatilastot

Kuten aikaisemmin on mainittu, vankiloiden osalta löytyy myös tarkempaa tietoa vankimäärästä ja vankilassa olon syistä. Vankiloita koskevat yhtenäiset tilastot alkavat vasta vuodesta 1843 eli vuotta myöhemmin kuin muut tilastosarjat. Syynä tähän on, että vielä vuonna 1842 tilastointitapa poikkesi olennaisesti myöhempien vuosien tilastointitavasta. Yhtenäisen sarjan muodostamisen edellytys oli jättää ensimmäinen vuosi pois. Ajankohta tilastoinnin aloittamiselle on oikeastaan mitä mainioin, sillä vuosisadan alusta lukien Viaporin linnanvankilassa pidettiin kaikkia elinkautiseen tai määräaikaiseen vankeuteen tuomittuja rikollisia aina vuoteen 1839. Tällöin Suomeen määrättiin avattavaksi neljä uutta työ- ja ojennuslaitosta.¹⁰ Nämä laitokset täydensivät olemassa olevaa kruununvankilajärjestelmää ja ne sijoitettiin Turkuun, Hämeenlinnaan, Viipuriin ja Svartholman merilinnitukseen.

Prokuraattorin kertomuksissa vankilat jaetaan kahteen ryhmään, joissa noudatetaan harmillisesti erilaista tilastointitapaa. Ensimmäkin niissä esiintyy yhdeksi kokonaisuudeksi erotellut läänin- ja kihlakunnanvankilat, joita kutsutaan eräissä yhteyksissä myös kruununvankiloiksi¹¹. Lääninvankilat pysyvät samoina koko tarkastelukauden ajan ja ne sijaitsevat Turussa, Helsingissä, Hämeenlinnassa, Viipurissa, Mustasaarella, Oulussa, Kuopiossa ja Mikkelissä. Näiden lisäksi Suomessa oli kolme kihlakunnanvankilaa,

¹⁰ Nevalainen 1960, 21.

¹¹ Nevalainen samastaa kruununvankilan ja lääninvankilan. (*Ibid.*, 67.)

jotka olivat Kastelholmassa, Kajaanissa ja Kittilässä (vuodesta 1857). Näiden vankiloiden osalta on saatavilla ainoastaan vuotuinen vankien kokonaisluku, joka tarkoittanee vuoden alussa olleita vankeja ja vuoden aikana tulleita vankeja yhteensä. Lukema vaihtelee 4 500 ja 14 000 vangin välillä. Vangeista vain alle prosentti suoritti tuomiotaan kihlakunnanvankiloissa (koko ajanjakson keskiarvo on 0,98 %). Näistä yhdestätoista vankilasta puhutaan tässä tutkimuksessa yksinomaan lääninvankiloina, ellei asiayhteydessä nimenomaisesti toisin mainita.

Toiseksi aikasarja sisältää lukuisia muita vankilatyyppejä, joita ovat linnanvankilat, työ- ja ojennuslaitokset, työasemat, rangaistusvankilat ja kehruhuoneet. Kyseisiä vankilatyyppejä kutsutaan tässä tutkimuksessa yhteisnimityksellä erityisvankilat. Nimitystä voidaan perustella sillä seikalla, että kysymys on heterogeenisestä ryhmästä erilaisia vankilatyyppejä, joiden yhdistävänä tekijänä on, etteivät ne ole läänin- tai kihlakunnanvankiloita. Ne kaikki esiintyvät myös prokuraattorin kertomuksissa samassa tilastossa. Niissä esiintyy kahdenlaista merkintätapaa, joista ensimmäisessä kunkin vankilan osalta on ainoastaan yksi lukema, joka ilmoittaa joulukuun aikana vankilassa pidettyjen vankien lukumäärää (vid årets slut). Toisessa tavassa puolestaan ilmoitetaan vankilan osalta kaksi lukemaa, joista ensimmäinen kuvaa vuoden aikana vankilaan passitettujen vankien määrää ja toinen poikkileikkauslukemaa saman vuoden ensimmäisenä päivänä. Taulukossa 1 esitetään erityisvankiloiden ryhmittely koko ajanjakson ajalta.

Taulukko 1 Erityisvankiloiden ryhmittely 1843–1890. Vankiloiden toimikaudet vaihtelevat

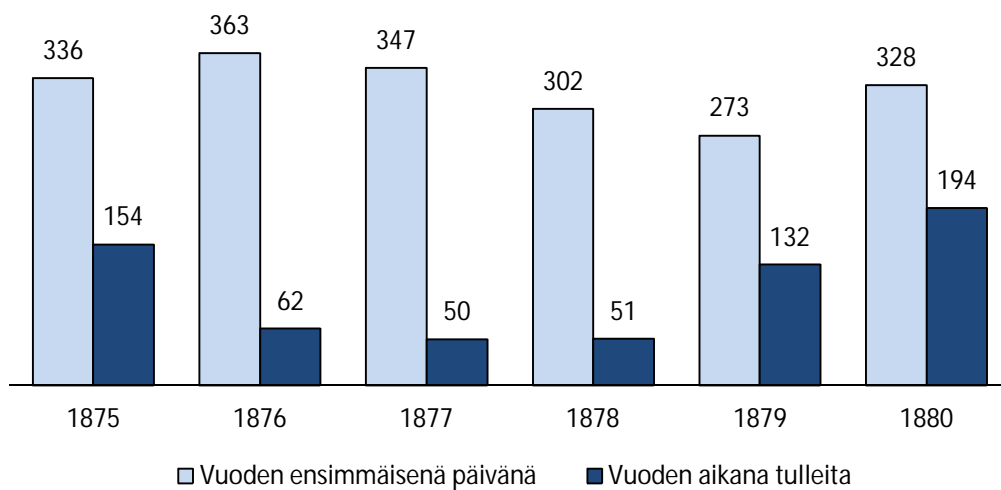
Linnanvankilat	Työ- ja ojennuslaitokset	Rangausvankilat	Työasemat	Vankilalaitos	Väliaikainen vankila	Kehruuhuoneet	Työ- ja rangaistusvankila
Viapori	Kronoborg	Turku	Saimaan kanava	Käkisalme	Olavinlinna	Turku	Hämeenlinna
Svart-holma	Viipuri	Hämeenlinna	Rautatiet		Mikkeli	Lappeenranta	
Ruotsinsalmi	Mikkeli	Lappeenranta	Nurmes		Kuopio		
Turunlinna	Kuopio	Helsinki					
Hämeenlinna							

Erityisvankiloiden ja lääninvankiloiden ero oli alun perin se, että erityisvankiloihin passitettiin määrävuosiksi ja elinkaudeksi vankeuteen tuomitut henkilöt, kun taas lääninvankiloihin näitä lyhyempään vapausrangaistukseen tuomitut.¹² Ero selittää kaksi vankeustilastossa askarruttavaa seikkaa.

¹² *Ibid.*, 21.

Ensinnäkin lääninvankiloiden päivittäinen vankiluku voidaan katsoa tarpeettomaksi tiedoksi, jos sinne tuomittujen vankien vankeusaika on poikkeuksetta lyhyt. Toisaalta erityisvankiloiden osalta päivittäinen vankiluku on olennaisempi tieto kuin virtaustilasto, sillä vankiloihin tuomittujen henkilöiden tuomiot olivat yli vuoden pituisia, irtolaisia lukuun ottamatta. Rangaistusten pituus näkyy erityisesti siinä, että yksittäisenä vuonna virtauslukema on erityisvankiloissa usein poikkileikkauslukemaa pienempi. Erityisvankiloihin siis saapui tavallisesti vähemmän vankeja vuodessa kuin siellä päivittäin pidettiin.

Asiaa voidaan havainnollistaa ottamalla esimerkiksi Turun rangaistusvankila, josta on saatavilla sekä virtaus- että poikkileikkauslukema. Kuviossa 1 on esitetty vankiluku vuosina 1875–1880. Havaitaan, että joka vuonna vankilaan on tullut huomattavasti vähemmän uusia vankeja kuin siellä on edellisen vuoden jäljiltä ollut. Taulukossa on otettava huomioon, että ”kvar från föregående året” viittaa aina vuoden ensimmäiseen päivään, kun taas ”inkomna under årets lopp” viittaa samana vuonna vankilaan passitettujen määrään. (Vuonna 1875 ”kvar” tarkoittaa vankilukua 1.1.1875 ja ”inkomna” vuoden 1875 aikana vankilaan passitettuja vankeja.)

Kuvio 1 Turun rangaistusvankilan vangit vuosina 1875–1880

Vankien lukumäärän lisäksi kertomuksista selviää näiden vankilassa olon syyt ja vangin sukupuoli. Tilastoidut syyrakenteet olivat erilaisia läänin- ja erityisvankiloissa. Syytä kirjattiin vaihtelevalla sapluunalla, jossa ryhmiksi oli jaoteltu esitutkintavangit, sakon muuntoon tai vankeusrangaistukseen tuomitut ja karkurit tai irtolaiset. Heidän lisäksi vankiloissa majoitettiin vuosittain satoja erityisvankiloihin tuomittuja vankeja, jotka odottivat kuljetusta tai paikan vapautumista. Erityisvankiloiden osalta jaottelu vaihteli riippuen vangin sukupuolesta. Miehien osalta ilmoitettiin vankilaan passituksen

syyksi pahanteko, juopumus (vuoteen 1861 asti) ja irtolaisuus, kun taas naisille oli lisätty yksi syykategoria: lapsenmurha. Syiden osalta pätee sama kuin vankimäärän osalta: lääninvankiloissa tiedämme ainoastaan vuoden aikana vankeuteen passitettujen vankilaan joutumisen syyt, mutta erityisvankiloissa vaihtelevasti joko vain poikkileikkauspäivän syyjakauman tai molemmat tiedot.

5 Aineiston luotettavuus

Prokuraattorin kertomuksia on suomalaisessa tutkimusperinteessä arvosteltu niiden heikkolaatuisuuden vuoksi. Esimerkiksi Veli Verkko kutsuu prokuraattorin aineistoa ”häätävaratilastoksi” ja päätyy kyseenalaistamaan niiden aseman rikollisuustilastona¹³. Toisaalta aikalaiset itse vaikuttavat olleen täysin luottavaisia tilastojen laatuun. Suomen ensimmäisen rikostilastoihin perustuvan analyysin¹⁴ laatinut Stefan Baranovski hyväksyy artikkelisarjassaan tilastot totuutta vastaavina. Hän toteaa tutkimuksensa aluksi, että väestön siveellisyyttä voidaan parhaiten mitata vertaamalla rikosten määrää väkilukuun ja kertoo prokuraattorin kertomuksen tarjoavan rikasta materiaalia vertailuun.¹⁵ Tällaiset lausunnot osoittavat, etteivät ainakaan aikalaisuututkijat pitäneet tilastosarjaa puutteellisena.

Kaikesta huolimatta kertomuksien luotettavuuteen, tulkintaan ja sisältöön liittyy vakavia ongelmia ja sellaisia seikkoja, jotka niiden tulkitsijan täytyy ottaa huomioon. Tämän kappaleen tarkoituksena on pyrkiä tunnistamaan edeltä käsin näitä tekijöitä ja mahdollisuuksien rajoissa myös ratkaista niitä. Työ on syytä aloittaa kertomuksien luotettavuuden ja jatkuvuuden arvioimisella. Tarkastelun kohteeksi otetaan myös sellaiset tulkintavaikeudet, joilla saattaa olla merkitystä aineistoa käytettäessä.

Laadukkaalta tieteelliseltä tutkimukselta ja tutkimusaineistolta edellytetään yleisesti validiteettia, reliabiliteettia ja objektiivisuutta, sekä avoimuutta (esimerkiksi *Heikkilä* 1998). Validiteetti eli pätevyys tarkoittaa sitä, kuinka hyvin tilasto mittaa kohteenaan olevia asioita. Tältä osin ongelmaksi nousee sen päättäminen, mitä tilastoilla ylipäätään ajatellaan mitattavan. Tässä tapauksessa tilastot sinänsä mittaavat niiden kohteena olevia asioita: rikostilasto rikosten määrää yhteiskunnassa ja rangaistus- ja vankeustilastot rangaistusten ja vankien määriä. Rikosten osalta kysymys on kuitenkin

¹³ *Verkko* 1931, 116.

¹⁴ *Lappi-Seppälä* 2013, 2.

¹⁵ *Baranovski* 1850, 842.

tuomioistuintilastosta, joka ei välttämättä osoita lainkaan rikollisuuden määrää, vaan ainoastaan tuomioistuinten toimintaa.

Rikoksia on saattanut karsiutua pois prosessin eri vaiheissa ja lisäksi suurin osa rikollisuudesta on todennäköisesti jäänyt täysin virallisen valvontakoneiston ulkopuolelle (ns. piilorikollisuuden ongelma). Tilasto ei näin ollen ole luotettava lähde osoittamaan rikollisuuden kokonaistasoa, vaan se osoittaa lähinnä tuomioistuinten tietoon tullutta rikollisuutta. Tälläkään osin aineisto ei ole välttämättä luotettava. Voidaan asettaa kyseenalaiseksi, kuinka tarkasti se pystyy kuvaamaan viranomaisille ilmoitettujen tai tuomioistuinten tutkimien rikosasioiden kokonaistasoa.

Tilastojen alkuperäistä kokoamistapaa voidaan perustellusti pitää ainakin jossain määrin luotettavana. Rikostilasto on koottu niin, että tuomioistuimet ovat lähettäneet vuosittaisen kirjanpitonsa prokuraattorin toimituskunnalle, joka on yhdistänyt tilastot koko valtakuntaa koskeviksi tauluiksi¹⁶. Pelkästään aineiston perusteella on vaikea arvioida, kuinka vakavasti kukin alioikeus on tehtävään suhtautunut. Prokuraattorin toimituskunnan kirjausvirheistä ei myöskään ole selkeää tietoa, mutta niiden ei voida olettaa aiheuttaneen suuria ongelmia luotettavuuden kannalta. Samansuuntainen arvio voidaan tehdä myös tilaston objektiivisuuden eli puolueettomuuden osalta. Ei ole mahdotonta, että tilastojen kirjaajalle olisi eri syistä syntynyt tarve muuttaa lukuja (esimerkiksi tekijään kohdistuneiden paineiden vuoksi) omia tarkoituksiaan paremmin palvelemaan suuntaan. Tällaisesta menettelystä, joka on toki sinänsä vaikeasti havaittava, ei kuitenkaan aineistossa näkynyt viitteitä.

Von Hofer ja Lappi-Seppälä ovat tarkastelleet Suomen ja Ruotsin rikollisuustilastojen luotettavuutta tuoreessa tutkimuksessaan. Siinä nostetaan esille kaksi huomionarvoista seikkaa. Ensinnäkin Suomessa vallinneen virallisperiaatteen voidaan katsoa tekevän rikostilastoista luotettavampia. Perusteluksi esitetään, että järjestelmässä, jossa viranomaisilla on velvollisuus tutkia jokainen niiden tietoon tullut rikos, myös tilastokirjanpito on tarkempaa. Toiseksi tekijät ovat tarkastelleet sarjojen luotettavuutta autoregressiivisen analyysin kautta. Suomen osalta tutkimus osoitti, ettei pitkän aikavälin henkirikostilastossa (1754–2010) eikä pahoinpitely- tai ryöstötilastossa (1895–2010) voida havaita vakavia laatuongelmia.¹⁷ Analyysi ei kohdistu suoraan prokuraattorin tilastoihin, vaan rinnakkaisiin tai myöhempiin aikasarjoihin.

Prokuraattorin kertomuksista kerättyjen aikasarjojen luotettavuutta olisi siis mahdollista parantaa toistamalla von Hoferin ja Lappi-Seppälän jään-

¹⁶ *Verkko* 1931, 116.

¹⁷ *von Hofer ja Lappi-Seppälä* 2014, 173–174, 189–190.

nösvirheanalyysi. Analyysin avulla voidaan osoittaa, että aikasarjassa esiintyy satunnaiselta vaikuttavaa vaihtelua, joka johtuu lukemattomista ihmisen toimintaan vaikuttavista tekijöistä. Rikollisuus kokonaisuutena muuttuu kuitenkin hitaasti, joten aikasarjan arvojen tulisi olla lyhyellä aikavälillä voimakkaasti riippuvaisia toisistaan.¹⁸ Jännösvirheanalyysin sijaan tässä työssä käytetään kuitenkin luotettavampaa Durbin-Watson -koetta. Koe laskee aikasarjan autokorrelaation numeerisesti, jolloin jännösvirhekuvioita ei tarvitse ryhtyä tulkitsemaan. Kokeen tuottama arvo vaihtelee välillä [0–4], jossa arvo 2 osoittaa, ettei autokorrelaatiota esiinny. Nollaa lähentävä arvo tarkoittaa positiivista, ja neljää lähentävä tulos negatiivista autokorrelaatiota. Laskennan tulos on esitetty taulukossa 2.¹⁹

Ei ole tarpeen käsitellä kaikkia yksittäisiä aikasarjoja, mutta toisaalta vain rikosten kokonaismäärään keskittyvä analyysi jäisi vajaaksi. Seuraavissa kokeissa otanta koostuu yhdeksästä yksittäisestä sarjasta, jotka kuvaavat kaikkia rikoksia yhteensä, henkeen, terveyteen ja omaisuuteen kohdistuneita rikoksia, eri rangaistuslajeja, sakkojen yhteismäärää, rikoksella kadonneen omaisuuden arvoa, lääninvankiloiden vuotuista vankimäärää, sekä erityisvankiloiden kerroinkorjattua vankilukua vuoden ensimmäisenä päivänä. Näin laaja-alaisella koeaineistolla on mahdollista muodostaa kattava kokonaiskuva aineiston laadusta.

¹⁸ von Hofer ja Lappi-Seppälä 2014, 173–174.

¹⁹ Durbin-Watson -kokeen perusyhtälö on seuraava:

$$DW = \frac{\sum_{t=2}^T (\hat{u}_t - \hat{u}_{t-1})^2}{\sum_{t=1}^T \hat{u}_t^2}$$

jossa $\hat{u} = y - X\hat{\beta}$ ja γ ($T \times 1$) sekä X ($T \times K$) osoittavat havaintovektoria ja -matriisia, jossa β on $K \times 1$ -vektori, jonka tehokkain harhaton lineaarinen estimaattori (PNS) on $\hat{\beta} = (X'X)^{-1}X'y$. (Olettaen, että Gauss-Markov -ehdot täyttyvät.) Ks. Krämer 2011, 408.

Taulukko 2 Durbin-Watson -kokeen tulokset eri aikasarjoille: dw osoittaa laskennan tulosta ja p-arvo satunnaisvirheen todennäköisyyttä

<i>aikasarja</i>	<i>dw</i>	<i>p-arvo</i>	<i>sarjan pituus</i>
kaikki rikokset 1842–1890	0.252	< 0.001	49
henkeen kohdistuneet rikokset	1.1816	< 0.001	49
terveyteen --	0.3498	< 0.001	49
omaisuuteen --	0.6394	< 0.001	49
sakkojen lukumäärä	0.593	< 0.001	48
lääninvankiloiden vankiluku	0.4999	< 0.001	48
erityisvankiloiden --	0.4934	< 0.001	48
rangaistuslajit	0.8306	< 0.001	49
varkauden kautta kadonneen omaisuuden arvo	1.1891	0.007	28

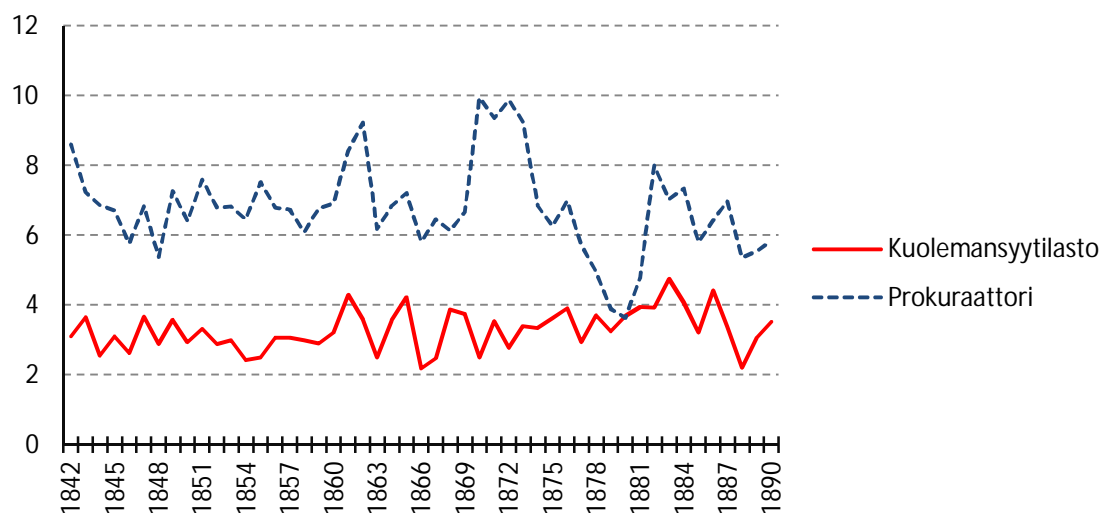
Aluksi on syytä huomauttaa satunnaisvirheen todennäköisyydestä. Yleisimmin käytetty tilastollisen merkitsevyyden raja-arvo on 0.05, eli tulosta pidetään tilastollisesti merkitseväenä, mikäli sen p-arvo on korkeintaan 0.05²⁰. Mitä pienempi arvo lopulta on, sitä merkitsevempi tulos on tilastollisesti. Kaikki Durbin-Watson -kokeesta saadut p-arvot ovat reilusti alle oletetun raja-arvon, joten tulokset ovat tilastollisesti merkitseviä. Durbin-Watson -koe osoittaa selvästi kaikkien tarkastelun kohteena olevien aikasarjojen, ja samalla myös prokuraattorin aineiston kokonaisuutena, olevan autokorrelloitunutta. Autokorrelaation voidaan esittää johtuvan pääosaksi rikosoikeudellisen järjestelmän muutoksen hitaudesta. Hypoteesia voidaan osaltaan kokeilla tarkastelemalla jo tunnetun olennaisen muutoksen vaikutusta aineiston autokorrelaatioon. Parhaan mahdollisuuden tällaiseen tarkasteluun tarjoavat suuret nälkävuodet, ja niiden aikana tapahtunut omaisuusrikosten räjähdysmäinen kasvu. Mikäli hitaushypoteesi pitää paikkansa, tulisi omaisuusrikosaikasarjan olla voimakkaammin autokorrelloitunutta vuosina 1870–1890, kuin vuosina 1842–1862. Aikasarjan alkupäässä dw-arvo on 1.62 (p=0.126), kun se aikasarjan lopussa on 0.67 (p < 0.001). Hypoteesi näyttäisi pitävän paikkansa, joskin aikasarjan alkupään osalta satunnaisvirheen korkea todennäköisyys heikentää päätelmän arvoa.

Aikasarjan sisäinen autokorrelaatio on positiivinen tulos. Korkea autokorrelaatio viittaa peräkkäisten vuosien rikosten määrien keskinäiseen riippuvuuteen. On kyseenalaista muuttuvatko rikollisuuden vaikuttavat tekijät aina hitaasti. Kuten nälkävuosien esimerkistä havaitaan, ennakoimattomat tapahtumaketjut voivat aiheuttaa hyvin nopeita muutoksia rikollisuudessa. Silti rikollisuuden pitkän aikavälin muutokset ovat niin hitaita, että yksittäisenä vuonna tehtyjen rikosten määrä korreloi yleensä edellisen vuoden rikollisuuden kanssa. Aikasarjan lyhyen aikavälin täysi satunnaisuus olisi

²⁰ Stigler 2008, 12.

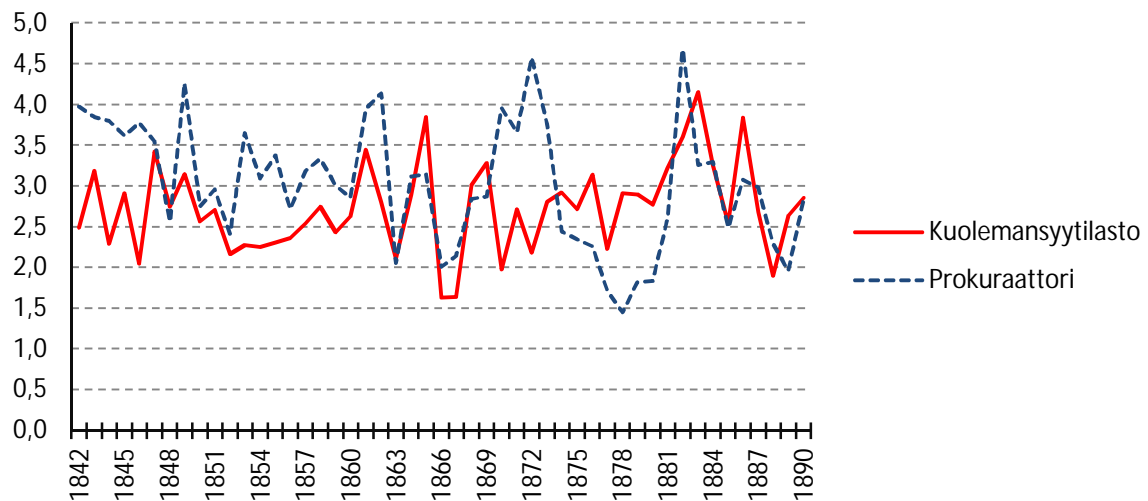
ollut siksi huolestuttavampi havainto. Tilastollinen analyysi osoittaa, että prokuraattorin aikasarjat ovat luotettavia pitkän aikavälin trendien kuvaajia. Sen sijaan lyhyen aikavälin muutosten luotettavaan tarkasteluun aikasarjat eivät välttämättä sovellu.

Toinen keino parantaa aineiston luotettavuutta on vertailla sitä rinnakkaisiin aikasarjoihin. Suomessa on jo pitkään ollut saatavilla kattavaa tietoa henkirikollisuudesta, jota koskevat aikasarjat alkavat vuodesta 1754. Pätevä ja luotettava vertailuaineisto löytyy Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kokoamasta henkirikostilastosta²¹, joka perustuu 1800-luvun osalta kuolemansyytilastoihin. Tarkastelu voidaan suorittaa joko lapsenmurhien kanssa tai ilman niitä (kuviot 2 ja 3). Vertailun lopputuloksena havaitaan, että prokuraattorin kertomuksiin sisältyy huomattavasti enemmän lapsenmurhia kuin henkirikostilastoon. Murhien ja tappojen osalta eroja on sen sijaan paljon vähemmän, joskin vuoden 1870 prokuraattorin kertomus osoittaa kaksinkertaista henkirikollisuutta suhteessa henkirikostilastoon. Tästä yksittäisestä poikkeavuudesta huolimatta vertailun lopputulos vahvistaa olettamusta prokuraattorin kertomuksien luotettavuudesta.

Kuvio 2 Tahalliset henkirikokset ja lapsenmurhat, vertailussa kuolemansyytilasto ja prokuraattorin kertomukset (/100 000 as.)

²¹ *Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos*: Kansainväliset henkirikostilastot.

Kuvio 3 Henkirikokset ilman lapsenmurhia, vertailussa kuolemansyytilasto ja prokuraattorin kertomukset (/100 000 as.)

Omana kokonaisuutenaan on korostettava vielä erästä hyvin käytännöllistä ongelmaa. Haasteita syntyi nimittäin jo kertomuksien lukemisesta. Viiden vuosikymmenen ajalta peräisin olevien tekstien ilmiasu ja selkeys vaihtelivat laidasta laitaan. Joinain vuosina teksti oli kirjoitettu niin sotkuisella ja epäselvällä käsialalla, ettei sen sisältöä voinut selvittää. Käytännössä lukeminen edellytti usein joko puhtaasti kontekstiin perustuvaa tulkintaa tai vaihtoehtoisesti yksittäisten kirjainten erotteluun perustuvaa lukutekniikkaa. Lopulliseen tilastoon asti epäselviksi jääneitä kohtia päätyi vain aivan muutama. Kyse on sellaisista vähämerkityksisistä rikoslajeista, jotka eivät yleensä toistuneet aikasarjan aikana. Koonnostilaston laadun kannalta näillä seikoilla ei ole käytännössä lainkaan merkitystä, mutta ne on kuitenkin hyvä tuoda esille.

The image shows two fragments of handwritten financial records on grid paper. The top fragment is a table with handwritten entries. A large 'X' is drawn over the left side of the table. The bottom fragment is a table with handwritten entries in Swedish, including 'Taffers laggan', 'Barnamord af profva vältande', 'Barnamord af profva vältande', 'Dräp af profva vältande', and 'Dräp i bräs'.

...	...		
...	...		
...	...		
...	...		
...	...		
...	...		
...	...		
...	...		
...	...		
...	...		
...	...		

Kantalen af byggnad	Profva - brott	Taffers laggan de i lördag		1
		Barnamord af profva vältande	1,3	
		Barnamord af profva vältande indisponerat af profva och förstöt det till	1	
		Dräp af profva vältande		
		Dräp i bräs		

Kuva 1 Yksityiskohtia prokuraattorin kertomuksesta

III RIKOLLISUUS

1 Rikoslajit ja tunnusmerkistöt

1.1 Henkirikokset

Tilastojen luotettavimman kokonaisuuden muodostavat erilaiset henkeen kohdistuneet rikokset. Jo varhaisissa rikostilastoanalyseissa on katsottu, että suurin osa tapahtuneista tahallisista henkirikoksista päättyy viranomaisen tietoon ja niiden tekijät tuomitaan. Tällöin tilastorikollisuuden ja kokonaisrikollisuuden suuruuden välillä ei ole merkittävää eroa.²² Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan tavoitella kokonaisrikollisuuden selvittämistä, vaan aikomus on keskittyä saatavilla olevaan aineistoon, joka osoittaa tuomioistuimiin asti päätyneen rikollisuuden. Tahallisten henkirikosten käsittely samassa yhteydessä lapsenmurhien ja tuottamuksellisten henkirikosten kanssa on tästä lähtökohdasta hyväksyttävä ratkaisu. Henkeen kohdistuneiden rikosten kategoria sisältää yksinkertaisesti sellaiset rikokset, joiden seurauksena on ollut ihmishengen menetys. Lisäksi ryhmään kuuluu yhteinäisyyden nimissä kaksi yritysrikosta: myrkyttämisen yritys ja itsensä surmaamisen yritys²³.

Perinteisesti rikosten kovimpaan ytimeen lasketaan kuuluvaksi tahalliset hengen menetykseen johtaneet teot. Aineistossa esiintyvistä rikoksista voidaan tähän kategoriaan katsoa murha ja tappo sekä lapsenmurha. Tappo-nimikkeen alle kätkeytyy varhaisimmissa prokuraattorin kertomuksissa useita eri rikostyyppisiä, esimerkiksi ”dråp i brådskillnad” ja ”dråp med vilja”. Hyvin pian ne kuitenkin korvaa kaatoluokka ”mord och dråp”. Tästä syystä myös tutkimuksen pohjaksi laaditussa koonnostilastossa käsitellään tahallisia henkirikoksia yhden nimikkeen alla myös niiltä varhaisilta vuosilta, joina erityistunnusmerkistöt kirjattiin. Poikkeuksen muodostaa vuosisadan loppupuolella ilmaantuva uusi rikosnimike: ”tappo ilman kuolettamisen aikomusta”, jonka lainsäädäntöhistoria alkaa vasta vuoden 1866 rikoslakireformista²⁴. Lisäksi omana yksikkönään esiintyy myrkyttäminen, joka vuoden 1889 rikoslaissa mahtui murhan tunnusmerkistön piiriin²⁵. Kaikista henkeen kohdistuvista (tahallisista) rikoksista oli määrätty yksinkertainen rangaistus: ”annettakoon henki hengestä”.

²² *Verkko* 1931, 55.

²³ Myrkyttämisen ruotsinkielinen nimi ”förgöring genom förgift” viittaa kuolettavaan myrkyttämiseen, tästä syystä myrkytys on nimenomaan henkirikosten kategoriassa.

²⁴ *Lappi-Seppälä* 1982, 129.

²⁵ *Verkko* 1931, 145.

Samassa yhteydessä on mielekästä käsitellä myös lapsenmurhaa, joka tosin poikkeaa merkittävästi muista henkirikoksista. Vuoden 1734 lain mukaan lapsenmurhasta saatettiin tuomita lähtökohtaisesti vain ”portto, joka luwattomasta secannuxesta rascaxi tule”²⁶. Tunnuksmerkistö edellytti sekä raskauden että synnyttämisen salaamisen sekä sikiön hylkäämisen synnytyksen jälkeen. Rikosnimikkeeseen alle kuului myös abortin tekeminen (PTK XVI: 3 §). On epäselvää, voitiinko tuomio antaa myös silloin, kun raskaus oli alkanut sinänsä kunniallisesti, sillä tekijää nimitetään yksinomaan ”portoksi”²⁷. Kolmas tekotapa lapsenmurhaan oli sikiön hylkääminen (PTK XVI: 5 §), jossa äidin ainoaksi viaksi luetaan sikiön hylkääminen ja jättäminen kuolemaan. Tässä erityistapauksessa hän on kuitenkin ilmoittanut raskaudestaan eikä ole synnyttänyt salassa. Kysymys on selvästi lainsäädäntöteknisestä vivahde-erosta ja sikiön hylkääminen onkin yhdistetty tilastossa lapsenmurhiin.

Henkirikosten toinen osajoukko muodostuu sellaisista rikoksista, joissa rikos on aiheuttanut uhrin kuoleman ilman rikosentekijän aikomusta. Tilastossa nämä rikokset esiintyvät ainoastaan nimityksellä ”varomattomuudensyinen kuoletus” (ml. törkeä tekotapa), joka vastaa pitkälti nykyistä kuolemantuottamusta. Nimenomaisista tekotavoista voidaan mainita esimerkiksi toisen lyöminen siten, että tämä kaatuu ja satuttaa itsensä kiveen ja kuolee (PTK XXVIII: 2 §). Rikos oli sovitettavissa yksinkertaisella sakolla, jonka suuruus oli ”miehen hengen sakko”²⁸.

1.2 Terveysteen kohdistuneet rikokset

Suomea on tyypillisesti pidetty väkivaltaisena maana, joten terveyteen kohdistuvien rikosten määrä ei sinänsä yllätä. Rikosryhmän sisällä esiintyy useita erityistunnuksmerkistöjä, joiden runsas määrä vaikeuttaa lähempää tarkastelua. Ainoa edes hieman yleisempi rikos on aseiden nostaminen, jossa oli kyse laittomasta, aseella suoritetusta uhkauksesta. Joka tapauksessa päähuomio on syytä keskittää pahoinpitelyrikoksiin, joita esiintyi lähes yhtä paljon kuin omaisuuden anastuksia.

Kertomussarjan tilastointitapa vaihtui yhteensä kolme kertaa tarkasteluajanjakson aikana. Aluksi tilastoissa esiintyi rikos nimeltä tappelu, josta oli erotettu kaksi eri tekemuotoa. Jälkeenpäin tekemuodot yhdistettiin yhdeksi

²⁶ PTK XVI: 1 §.

²⁷ Tiedossa on, että ainakin 1900-luvun puolella lapsensurma saattoi kohdistua vain aviotomiin lapsiin. Sen sijaan avioliitossa syntyneen lapsen tappaminen käsiteltiin normaalina henkirikoksena.

²⁸ Miehen hengen sakon käyttö ja suuruus 1800-luvulla on hämärän peitossa.

tilastoyksiköksi, jonka nimi muuttui myöhemmin pahoinpitelyksi. Lopulta aivan viimeisten vuosien aikana pahoinpitely jaettiin vielä törkeään ja lievään pahoinpitelyyn. Verkko on analysoinut tappelun ja pahoinpitelyn yhtäläisyyttä ja tullut siihen tulokseen, että kyseessä on sama rikos eri nimikkeellä²⁹.

Pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistö täyttyi rikoksentekijän määrittelemättömällä väkivallalla, jonka seurauksena uhrille aiheutui vamma tai kipua. Törkeän ja lievän tekemuodon ero oli siinä, että törkeässä aiheutettiin vakava ruumiinvamma, joka tarkoitti käytännössä jonkin ruumiinosan menettämistä tai luun murtumista (PTK XXXIV). Lievä tekemusto sisälsi lihashaavat ja ruhjeet, mutta myös sellaiset vammat, joista ei näy ulospäin merkkiä (PTK XXXV). Laki mainitsi esimerkkinä muun muassa korvaupustin antamisen, josta ei jää näkyvää jälkeä. Rangaistuksena väkivallanteekoon ryhtyneille oli tarjolla sakkoa. Sakkojärjestelmä oli siitä edistysellinen, että se sisälsi suoraan asianomaiselle maksettavan korvauksen teon aiheuttamasta pysyvistä haitasta (virhesakko). Tilapäisen haitan korvauksen sijaan jaettiin asianomistajan ja hallitsijan kesken.

1.3 Omaisuuteen kohdistuneet rikokset

Aineiston kolmanneksi suurimman erityisryhmän muodostavat erilaiset omaisuuteen kohdistuneet rikokset. Ehdottomasti merkittävin alakategoria ovat varkausrikokset, jotka olivat salavuoteuden ja haaskausrikosten jälkeen kaikkein yleisimpiä rikoksia. Luokkaan on koottu sellaiset rikokset, joissa loukattu oikeushyvä on ollut toiselle kuuluva omaisuus, joka on ollut omistajansa hallussa. Varkauksien lisäksi myös ryöstäminen, rosvous, omaisuuden vahingoittaminen sekä varastetun tavaran käsittelyrikokset täyttävät mainitun kriteerin. Rajanveto-ongelmia syntyi lähinnä murhapoltton ja ryöstörikosten osalta, joissa suojeltavaksi oikeushyväksi voidaan nähdä myös henki ja terveys. Omaisuusrikoksiin ryhmittelyä voidaan puoltaa kunkin rikoksen osalta seuraavilla perusteilla: ensinnäkin murhapoltossa on kysymys omaisuudelle tapahtuneesta vahingosta, toiseksi ryöstörikosten pääasiallinen motivaattori on nimenomaan omaisuuden anastaminen.

²⁹ Verkko 1931, 111–112.

1.3.1 *Tilaisuus tekee varkaan*

Varkaus esiintyy Pahategoin Caarella rikoksena, jolla on hyvin selkeä perustunnusmerkistö. Minkä tahansa yli kymmenen taalerin arvoisen esineen tai rahamäärän anastus riitti syyksilukevan tuomion langettamiseen. Seuraus oli hyvin yleisluontoinen: varastettu rahamäärä taikka esine tai sen arvo oli palautettava ensin asianomistajalle, minkä jälkeen varkaalta ”vedettiin sakkoa” kolme kertaa varastetun omaisuuden arvo. Vaihtoehtoisesti varaton rikollinen saatettiin tuomita korvaamaan omaisuus asianomistajalle työllä ja sakot muunnettiin ruumiinrangaistukseksi. Rangaistusosioon liittyi myös rikoksenuusijoille tarkoitettu koventamisasteikko, jonka päätteeksi kolmatta tai neljättä kertaa tuomittava varas hirtettiin³⁰.

Perustunnusmerkistö ei kuitenkaan kattanut kovin suurta osaa kaikista oikeuden eteen saapuneista rikoksista, vaan laki tunsikin kymmeniä erityistunnusmerkistöjä. Varkauslajin määrittelemisen perusteena oli joko rikoksen kohteena olevan omaisuuden laji (hedelmäpuut, eläimet) tai useimmissa tapauksissa erityinen tekotapa. Merkittävimminä esimerkkeinä voidaan mainita ”coto-warcaus”, ”kircko-warcaus” ja useampien henkilöiden yhdessä tekemä varkaus. Näistä erityismuotoisista varkauksista määrättiin tyypillisesti sakkoa moninkertaisesti tavalliseen varkauteen nähden, mutta joissain tapauksissa oli otettu käyttöön täysin erilaiset rangaistuslajit. Eräs koko lain mielenkiintoisimpia oivalluksia olikin rangaistus, joka seurasi toisen omistaman lehmän, lampaan tai vuohen lypsämisestä luvatta:

”Jos jocu lypsä toisen miehen lehmää, lammasta, eli wohta; seisoon Käräjä- eli Raadituwan owen edes yhden hetken, maito-astia kädesä.” (PTK XLIII: 4 §)

Olen päättänyt kirjaamaan varkausrikokset lähtökohtaisesti yleisellä merkinnällä, joka sisältää myös lähes kaikki erityistunnusmerkistöjen kautta rangaistut rikokset. Valinnan taustalla pätee erityisesti se seikka, että kertomuksiin on kirjattu nämä erityisrikokset vain muutaman ensimmäisen vuoden ajalta, minkä jälkeen otetaan käyttöön yleismerkintä ”stöld, inbrott och innehavande av dyrk”. Kirkkovarkaus on varkauden ainoa erityislaji, joka on tilastoitu omana yksikkönään läpi koko aikasarjan. Käytin samaa kirjaamistapaa myös koonnostilastossani.

Yksi varkausrikostyyppi on ollut kuitenkin syytä pelastaa omaksi yksiköksen, siitäkin huolimatta, että sen osalta merkinnät päättyvät jo vuoteen 1854. ”Julma sisuwarcaus” (nidingstöld) oli nimittäin ainoa varkausrikos,

³⁰ Hirttotuomio riippui varastetun omaisuuden arvosta. Mikäli omaisuuden arvo oli yli sata taaleria, hirtettiin varas jo kolmannella kerralla.

josta oli määrätty jo ensikertalaiselle hirttotuomio. Mikäli lakia on tältä osin noudatettu, olisi esimerkiksi vuonna 1845 langetetuista kuolemantuomioista 22,8 % (13/57) koskenut ”julmaa sisuwarcautta”. On kuitenkin käytännössä mahdotonta selvittää, tuomittiinko rikoksesta yhtä ehdottomasti kuin lakikirja edellytti. Pikemminkin on oletettavaa, että tuomioistuinkäytäntö on ollut tarkasteluajanjaksolla lakia lievempää. Joka tapauksessa tunnusmerkistö koskee varsin erikoislaatuisia tilanteita:

”Jos jocu warasta wähän eli paljon, cosca tulipalo, wedenhätä, haaxiricko, wäkiwalda eli wihollinen päälle tule ja ahdista, eli myös jotakin cuin sencaldaisesta waarasta ja hädästä corjattu on; se hirtettäkön.” (PTK XLII: 2 §)

Pykälä koski siis erilaisia katastrofitilanteita, joiden hyväksikäyttöä ei ole voitu millään muotoa hyväksyä. Kyseessä oli vahvasti yleistä moraalialoukkaava rikos, jonka aiheuttaman paheksunnan määrästä kertoo rangastukseksi asetettu hirttotuomio.

1.3.2 Muut omaisuuteen kohdistuneet rikokset

Ryöstörikosten osalta kertomuksissa käytetään kahta rikosnimikettä: ryöstäminen (rån) ja rosvous (röveri). Pahategoin Caari ei puolestaan sisällä rosvouksen määritelmää, joten lähtökohtana voitaneen pitää rikosten samuutta. ”Ryöwäys” oli tunnusmerkistöltään jopa selkeämpi kuin varkaus. Sen täyttymiseen riitti, että joku täydellä väkivallalla ryöstää toiselta omaisuutta. Omaisuuden määrällä tai tekopaikalla ei lainkohdan mukaan ollut merkitystä, vaan teosta seurasi aina kuolemanrangaistus. Eräitä kvalifioituja ryöstörikoksia leimasivat myös lisärangaistukset, esimerkiksi hätätilanetta hyväksikäyttänyt ryöstäjä (ks. julma sisuwarcaus edellä) tuomittiin ensin menettämään oikean kätensä, sitten henkensä ja lopuksi kaiken omaisuutensa. Myös kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanotapa määrättiin joissain tilanteissa, esimerkkinä maa- tai tierauhaa rikkonut ryöstäjä, jolta katkaistiin ensin oikea käsi, sitten pää. Lopuksi rikollinen teiltiin.

Yhtä suuri määrä tapauksia kuin ryöstämisessä esiintyi myös murhapoltossa, joka on ainoa mainitsemisen arvoinen vahingoittamisrikos.³¹ Rikosnimike kattoi kaikki tarkoituksella syytettyt tulipalot riippumatta siitä, aiheuttiko se vaaraa tai vahinkoa ihmisille. Törkeimmissä tapauksissa, joissa murhapolttokohdistui julkiseen rakennukseen tai yksityiseen asuintaloon,

³¹ Jos ikkunan rikkomista ei oteta huomioon. Sen osalta kirjattuja rikoksia on saatavilla vain kymmenen vuoden ajalta.

oli rangaistukseksi määritelty kuolemantuomio. Talousrakennuksen polttamisesta sen sijaan joutui kärsimään ainoastaan selkänahallaan. Mikäli polttaja saatiin kiinni ennen vahingon tapahtumista, oli seurauksena ruumiinrangaistus ja vesi-leipä -rangaistus.

1.4 Elinkeinorikokset ja muu petollisuus

Siinä missä omaisuusrikokset kohdistuivat ennen kaikkea omaisuuteen, joko anastamisen tai vahingoittamisen kautta, on petollisuusrikosten luokassa kysymys toisen erehdyttämisestä. Perinteisen petollisuuden, kuten väärentämisen ja kavalluksen lisäksi ryhmään on otettu myös elinkeinon harjoittamiseen liittyvät rikokset. Ajatuksellinen yhteys näiden rikosryhmien välillä on selkeä: molemmissa on kysymys rikastumispyrkimyksestä laittomin keinoin, mutta ilman varastamistoimea.

Aikakauden Suomessa kauppa oli rajoitettua ja tiukkaan säännösteltyä. Kaupunkien maistraatit päättivät kullekin kauppialle jaettavista kauppa- oikeuksista, eikä vapaasta markkinataloudesta ollut vielä tietoaakaan. Suurta osaa merkittävästä kaupankäynnistä johtivat monialaiset kauppahuoneet, jotka hallitsivat esimerkiksi merenkulkua, sahoja ja pankkitoimintaa.³² Valalla olleen talousideologian, merkantilismin, sääntöjen mukaan ei maaseudulla sallittu minkäänlaista kauppaa. Lainsäädännön mukaan maaseudun asukkaiden oli suoritettava myyntityönsä kaupungeissa tai erityisillä markkinoilla. 1700-luvulta lähtien poikkeussäännökset toivat tilanteeseen osittaista helpotusta.³³

Tiukka talouskuri johti luonnollisesti laittoman kaupan viriämiseen. Maaseudulla erityisesti kulkukauppa oli pikemmin sääntö kuin poikkeus³⁴. Väinö Linna on ikuistanut tavan suurteoksessaan *Täällä Pohjantähden alla* kohtaukseen, jossa Pentinkulman kylälle saapuva ”laukkuryssä” Timofei toivotetaan tervetulleeksi jokaiseen taloon ja torppaan. Kyseisen elinkeinonharjoittamisen yleisyys oli tiedossa, joten joudutaan vääjäämättä ihmettelemään sen vähäistä esiintyvyyttä prokuraattorin aineistoissa. Kulkukauppa erityisenä rikoksena esiintyy ainoastaan vuosien 1854–1876 välisenä aikana. Selitysmahdollisuuksia on kaksi. Ensinnäkin on mahdollista, että suuri osa tuomitusta kulkukaupasta on piilotettu kaatoluokkaan *talous- ja poliisisäännösten rikkominen*. Toiseksi voi olla, että tavan yleinen hyväksyttävyyys on käytännössä johtanut ilmoitusaltiuden laimeuteen. Kulkukauppiaita ei olisi edes tuomittu teostaan.

³² Mauranen 1980, 436–443.

³³ *Ibid.*, 444–445.

³⁴ *Ibid.*, 444.

Vasta vuosisadan loppupuolella tilastoihin ilmaantuu elinkeinorikoksista suurilukuisin: laiton kauppa tai elinkeino. Pahimmillaan rikoksesta langetettiin koko Suomessa yli 500 tuomiota vuodessa. Erityispiirteinen elinkeinopetollisuus on tunnettua koko tarkastelukauden aikana. Merkittävimmät rikosnimikkeet olivat vilppi tai petos kaupassa, kaupankäynti epäillyn henkilön kanssa sekä laittoman mitan tai painon käyttäminen. Näiden rikosten tunnusmerkistöt löytyvät Cauppa Caaresta. Esimerkiksi useana vuonna yleisimmän elinkeinorikoksen, laittoman mitan tai painon käyttämisen osalta säädettiin seuraavasti:

”Joca pitä caupasa, otosa eli annosa, wäärän mitan eli waagan; rangaistacon nijncuin warcauden edestä.” (KK VIII: 2 §)

Elinkeinorikollisuuden läheisempi tarkastelu edellyttäisi laajempaa selvitystä kuin mitä tässä tutkimuksessa on mahdollista. Aikakauden taloudellinen murroskausi³⁵ ja kauppaa sääntelevien normistojen monimutkaisuus luovat suuria haasteita kaikkien tunnusmerkistöjen löytämiseen.

Kaupankäynti ei suinkaan ole ainoa tilanne, jossa houkutus petolliseen käyttäytymiseen muodostuu liian suureksi. Elinkeinoharjoittamiseen liittyvän petollisuuden lisäksi voidaan havaita vielä kolme isompaa ryhmää, joista ensimmäinen on väärennysrikokset. Toisessa on puolestaan kysymys tilanteesta, jossa joku ottaa omakseen toisen omaisuutta ilman varastamistoimea. Kolmanteen ryhmään kuuluvat omankädenoikeuteen ryhtymiset ja takavarikon rikkomisen.

1.5 Rikokset julkista valtaa kohtaan

Julkinen valta voidaan jakaa maalliseen ja hengelliseen esivaltaan. Alaotsikon alle mahtuvia rikosryhmiä ovat kirkolliset rikokset, rauhanrikokset, viranomaisrikokset ja rikokset oikeudenkäyttöä kohtaan. Kirkollisten rikosten ryhmään kuuluvat kaikki ne rikokset, joissa suojeltava oikeushyvä on ennen kaikkea kristillinen kirkko tai sen oppi. Ainoa mainittavan yleinen tunnusmerkistö oli sapattirikos, joka oli suurin piirtein yhtä yleinen pikkurikos kuin näpistys. Sapattirikos saattoi tarkoittaa joko nimensä mukaisesti pyhäpäivänä tehtyä rikosta taikka työntekoa tai liikkeenharjoittamista pyhäpäivänä. Ensin mainittu tarkoitti, että tavallisen rikoksen lisäksi tekijä tuomittiin sapattirikoksesta kymmenen taalerin sakkoon. Varsinaisesta sapatin rikkomisesta, eli työnteosta, seurasi ainoastaan sakko.

³⁵ *Ibid.*, 449.

Ruotsinvallan ajoilta periytynyt vuosisatoja vanha rauhanjulistusperinne loi perustan rauhanrikoksesta tuomitsemiselle. Alun perin rauhanrikoksen funktiona oli laajentaa kuninkaan valtaa ja vähentää sukujen valtaa perustamalla rauhanpiirejä. Näiden rauhanpiirien sisällä tapahtuneet rikokset loukkasivat myös kuningasta ja olivat siksi erityisen törkeitä.³⁶ Käytännössä rauhanlait turvasivat useita eri intressipiirejä, joista merkittävimmät (rikostilaston näkökulmasta) olivat tie- tai katu-, markkina- ja kotirauha. Kaikkein törkein rauhanrikos oli rauhanvalarikos, jossa oikeudenloukkauksella rikottiin ”kuninkaan valaa”. Tällainen rikos saattoi johtaa koviin sakkoihin, ruumiinrangaistukseen ja kunnian menettämiseen. Kertomuksissa erotellaan rauhanrikokset aluksi omiin tunnusmerkistöihinsä, mutta myöhemmin ne kaikki yhdistetään saman rauhanvala- tai rauhanrikos -nimityksen alle.

Koko aineiston pienin kokonaisuus muodostuu, kun kootaan yhteen julkista valtaa loukanneet teot, joiden kohteena on ollut oikeudenkäytön laillisuus. Tavanomaisesti kysymys oli viranomaiselle annetusta virheellisestä tiedosta, joka saattoi olla käytännössä väärä ilmianto tai väärä vala ja todistus. Lisäksi muutamia kymmeniä ihmisiä tuomittiin vuosikymmenten aikana oikeuden halventamisesta, mutta tämä rikos katoaa aikasarjasta vuonna 1854. Rikosten rangaistukseksi oli määrätty suhteellisen ankarat sakot, jotka saattoi sovittaa ruumiin- tai vankeusrangaistuksella. Väärän todistuksen antamisesta seurasi myös todistajaksi kelpaamattomuus lopuksi ikää. Perätön ilmianto löytyi toisestakin kohdasta lakia, jossa säädetään rangaistukseksi se rangaistus, jonka ”väärästi ja ilkiästä aicomuxesta” ilmiannettu olisi joutunut kärsimään, jos hänet olisi todettu syylliseksi (PTK LX: 1 §). Tässä on jälleen yksi osoitus lainsäätäjän luovuudesta.

Tärkein julkisen vallan toimija oli luonnollisesti valtio, jonka viranomaisia ja säännöksiä kohtaan tehdyt rikkomukset kattoivat laajan skaalan hyvin erityyppisiä rikoksia alkaen maanpetoksesta ja päättyen matkaan Venäjälle ilman passia. Ryhmä on lukumääräisesti hämmentävän pieni, jos lukuun ei oteta paloviinasäännösten rikkomisia ja salakuljetusrikoksia. Itse asiassa paloviinaa koskevan normiston rikkomus oli koko aikakauden toiseksi yleisin rikos heti juopumuksen jälkeen. Aikakauden aikana sen määrässä tapahtui viisinkertaiseksi yltävä kasvu.

³⁶ *Ylikangas* 2000, 287–288.

1.6 Kunnia, moraalii ja seksuaalimoraali

Baranovskin mukaan valtakunnan yleistä siveellisyyttä voidaan mitata vertaamalla kokonaisrikollisuutta väkilukuun.³⁷ Ehkäpä tarkemman kuvan saa kuitenkin tarkastelemalla vain niitä rikoksia, jotka kiistatta osoittavat kansakunnan moraalikäsitteitä tai niiden puutetta. Tähän kategoriaan lasken kuuluvaksi kunniaan, yleiseen moraaliiin ja seksuaalirikoihin kohdistuneet rikokset. Kaikissa kolmessa ryhmässä on pohjimmiltaan kyse siitä, että yksilö ei suostu alistumaan yhteiskunnan määräämiin, puhtaasti moraalisiin normeihin.

Kunnianloukkaukset keskittyvät aineistossa aivan muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta parjaukseen sekä herjaukseen ja solvaukseen. Vuonna 1878 tapahtui tilastointitavan muutos, ja rikoksen nimitys vaihdettiin. Kysymys oli kuitenkin täsmälleen samasta rikoksesta, jonka sisältö oli yksinkertaisesti valheellisen ja halventavan asian lausuminen tai kirjoittaminen jostakusta toisesta. Rangaistus oli yllättävän ankara. Ensinnäkin tekijä julistettiin kunniaattomaksi, ja tämän jälkeen hänelle määrättiin ruumiinrangaistus tai maastakarkoitus. Erityistapauksessa, jossa tekijä oli lausunut halventavat sanat vihoissaan ja myöhemmin myöntää ne perättömäksi, lievennettiin rangaistus vähäpätöiseen sakkoon.

Suomalainen haukkui miestä varkaaksi ja naista huoraksi.³⁸ Seksuaalirikurin asema 1800-luvun puolivälin Suomessa olikin vielä suhteellisen voimakas. Huoruus esiintyy koko aikakauden ajan prokuraattorin kertomuksien törkeiden rikoksien luettelossa. Ilmapiiirin vapautuminen ja kontrollin höllentyminen ovat selvästi nähtävissä rikostilastossa. Yleisimmän rikoslajin, salavuoteuden, määrä väheni puolen vuosisadan aikana jopa yli 1 500 vuosittaisesta tuomiosta (1843) hieman yli 200:aan (1890). Seksuaalirikosten painopiste keskittyi selvästi naimattomien henkilöiden välisiin seksisuhteisiin, jotka olivat sitä tuomittavampia mitä läheisempää sukua osapuolet olivat keskenään.

Jos ajatellaan vielä nykyäänkin paheksuttavia tekoja, niin seksuaalirikoksista väkisinmakaaminen, paritus, insesti, kaksinnaiminen ja eläimiin sekaantuminen muodostivat yhdessä vain noin 1,5 prosentin osuuden kaikista seksuaalirikoksista. Loput olivat puhtaasti arvopainotteisia moraalinormeja, kuten aviorikokset ja salavuoteus esimerkiksi kihlattujen kesken. Rangaistukset olivat yleensä keskimääräistä ankarampia sakkoja, mutta salavuoteuden osalta löytyi myös laille tyyppillisen kekseliäitä toimintatapoja. Esimerkiksi tilanteessa, jossa kihlakumppanukset olivat jääneet kiinni esiaviollisesta seksistä, eikä mies suostunut enää tämän jälkeen avio-

³⁷ Baranovski 1850.

³⁸ Ylikangas 1988, 165.

liittoon, toimitettiin Naimisen ja Perinnön Caarella säännelty ositus kuitenkin kihlattujen kesken (PTK LIV:1§). Muuta rangaistusta ei teosta seurannut.

Vielä on käsiteltävä yleistä moraalia kohtaan tehdyt rikokset, joissa on kyse juuri kansankunnan hyvien tapojen noudattamisesta. Riitaisuudesta ja sopimattomasta käytöksestä avioliitossa, appivanhemman solvaamisesta, uhkapelistä, kiroamisesta ja juopumuksesta tuomittiin kuten rikoksesta ainakin. Juopumus olikin yleisin yksittäinen rikosnimike koko ajanjakson ajalta, ja siitä tuomittiin 1 000–2 000 ihmistä vuosittain. Ryhmä on sinänsä ainutlaatuinen, ettei sen sisältämistä rikoksista mikään teko enää nykyään ole lainvastainen. Tämä havainto on hätkähdyttävä esimerkki siitä, miten nopeasti yhteiskunnan arvot ja normit muuttuvat suurten rakenteellisten muutosten aallokossa. Ajatellaan vaikka kiroamista, josta vielä vuonna 1876 tuomittiin 268 henkilöä. Nykyään olisi käräjätalossa tungosta, jos tunnusmerkistö olisi säilynyt voimassa.

1.7 Ympäristörikokset ja sekalaiset rikokset

Lukumäärältään suuren, mutta merkitykseltään varsin mitättömän osan rikostilastoa muodostavat ympäristörikokset, joista suurimmat nimikkeet olivat metsänhaaskaus ja varomattomuudensyy metsäpaloon. Metsänhaaskauksessa, joita tuomittiin 500–1 000 kappaletta vuosittain, oli kysymys vieraan metsässä tehdystä luvottomasta hakkuusta. 1800-luvun sanomalehdissä rikos nimettiin usein metsänvarkaudeksi, esimerkiksi Helsingfors Dagblad julkaisi 9.3.1881 artikkelin siitä, tulisiko metsänhaaskaus yhdistää muihin varkausrikoksiin. Myös peltojen, niittyjen ja kalavesien haaskauksesta tuomittiin joitain kymmeniä ihmisiä vuodessa. Ja lopulta vuonna 1885 alkoi valtion kalastus- ja metsästyssäännösten rikkomusten tuominen rikoksina.

Aikasarjassa on myös kaatoluokka, jonne on ryhmitelty sellaiset rikokset, jotka eivät oikeastaan kuulu muihin luokkiin. Samassa yhteydessä esitetään rikokset, joiden nimikkeiden lukeminen ei ole onnistunut. Yhteensä epäselviksi jääneitä rikoksia on kolmen rikosnimikkeen alla 138 kappaletta viiden vuoden ajalta. Ainoat merkittävät yksittäiset rikostyyppit sekalaisen joukossa ovat palkkaussäännösten rikkomisen ja laivamiehistön karkaaminen. Näissä oli kysymys työntekijöiden asemasta.

Tilastossa on myös kaksi aidosti avointa sekalaisen rikosten merkintää. Lievemmat yleisen lain rikkomukset sekä talous- ja poliisisäännösten rikkomukset ovat sellaisia yksiköitä, joiden sisällöstä ei ole minkäänlaista tietoa. Oletettavaa on, että osa varsinaisesti taulukoiduista rikoksista oli

joinain vuosina katsottu niin lieviksi, että ne oli sijoitettu jompaankumpaan näistä yksiköistä. Joka tapauksessa ne kuvaavat lievistä rikoksista lievimpiä ja ovat ylivoimaisesti suurimmat tilastoyksiköt aikasarjassa, yhteisluvultaan lähes 225 000 rikosta koko ajanjaksolta. Merkintätapa saattaa vaikuttaa negatiivisesti tilaston luotettavuuteen, mutta sen sisältämät rikokset olivat niin lieviä, että merkinnän käytännön merkitys jää joka tapauksessa pienehköksi.

2 Rikollisuus tilastojen valossa

2.1 Tilastoitu kokonaisrikollisuus

Kokonaisrikollisuutta tarkasteltaessa otetaan huomioon kaikki rikoslajit sekä maaseudulla että kaupungeissa. Kysymys on tilastollisesta kokonaisrikollisuudesta, jonka ulkopuolelle jäävät kaikki ne rikokset, jotka eivät ole päätyneet tuomioistuimeen saakka. Tämä tarkoittaa isoa osaa kaikista tapahtuneista rikoksista.³⁹ On mahdotonta arvioida, kuinka suuri piilorikollisuuden määrä 1800-luvun Suomessa on ollut. Eräiden rikoslajien, kuten henkirikosten, osalta on osoitettu tilastoidun rikollisuuden vastaavan läheisesti kokonaisrikollisuutta⁴⁰. Valtaosa rikoksista lienee kuitenkin jäänyt tuomioistuintilaston ulkopuolelle. Tällaistenkin rikosten osalta tilastoitu rikollisuus on omiaan osoittamaan kokonaisrikollisuudessa tapahtuneita vaihteluita.⁴¹ Siksi seuraavaksi esitettäviä lukuja ei tule arvioida kokonaisrikollisuutta kuvaaviksi, vaan sen kehitystrendejä peilaaviksi.

Luonnollinen lähtökohta kaikelle arvioinnille on rikosten vuotuinen kokonaismäärä. Tätä havainnollistetaan ensinnäkin maaseudulla ja kaupungeissa tehtyinä rikoksina, jolloin selviää, missä rikoksia on yleensä tapahtunut. Maaseudun, ja samalla koko Suomen, väkiluku kasvoi hitaasti vuosisadan loppupuolella. Samaan aikaan kaupunkien suhteellinen osuus koko väestöstä kaksinkertaistui. Kuviosta 4 voidaan tehdä selvä johtopäätös, että kaupungeissa tehtyjen rikosten määrä ja osuus kasvoivat huomattavasti tarkastelukauden aikana. Samaan aikaan maaseudulla tapahtuneiden rikosten määrät pysyivät lähes täysin vakaana.

1860-luvulta alkava rikosten absoluuttisen määrän kasvukausi⁴² selittyi lähes yksinomaan kaupunkien rikollisuuden lisääntymisellä. Kaupungit

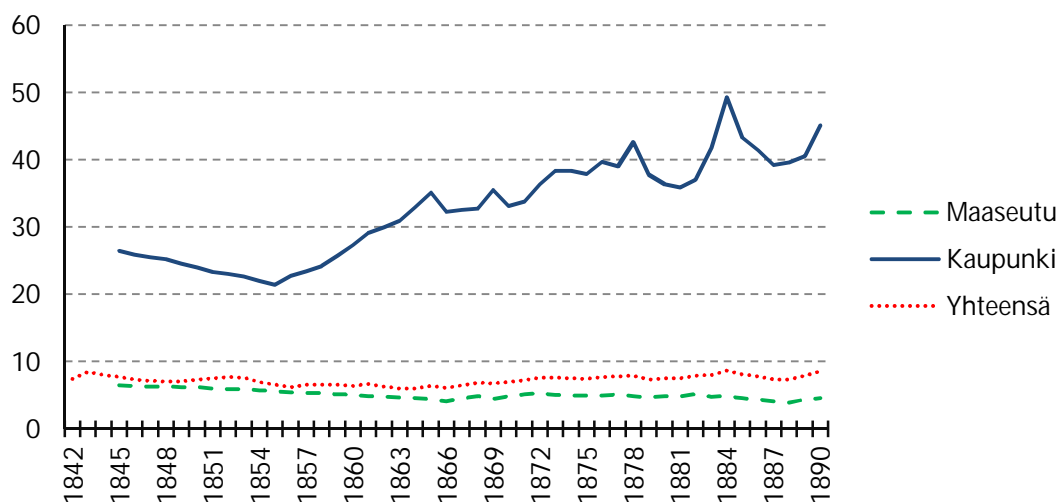
³⁹ Sirén 2012, 9.

⁴⁰ Verkko 1931, 55.

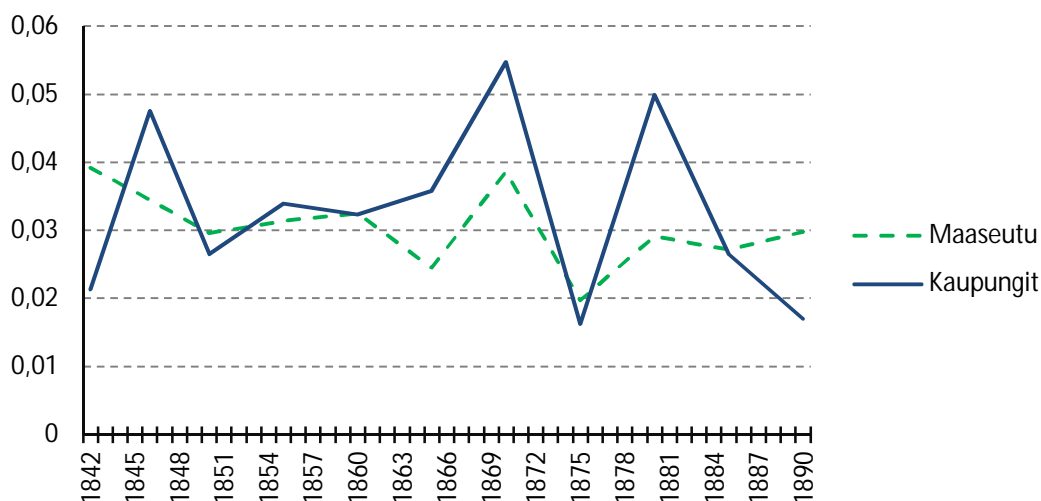
⁴¹ *Ibid.*, 63–66.

⁴² Kasvukausi ei kuitenkaan ole havaittavissa asukaslukuun suhteutetun rikollisuuden kuvaajasta.

alkoivat tässä suhteessa muuttua 1850-luvulla huomattavasti vaarallisemmiksi paikoiksi. Steven Pinker on kuitenkin oikeushistoriallisessa tutkimuksessaan todennut, että Euroopassa kaupungit olivat 1960-luvulle asti turvallisempia paikkoja kuin maaseutu⁴³. Prokuraattorin tilastojen valossa väite tuntuu lähtökohtaisesti epäuskottavalta. Hypoteesia on syytä testata tahallisia henkirikoksia (murha ja tappo) esittävien tietojen perusteella (kuvio 5). Kuviossa esitetään henkirikokset viiden vuoden keskiarvoilla. Näyttää siltä, että henkirikollisuuden kehityskulut ovat olleet suunnaltaan samanlaiset, mutta kaupungeissa muutokset ovat olleet voimakkaampia.

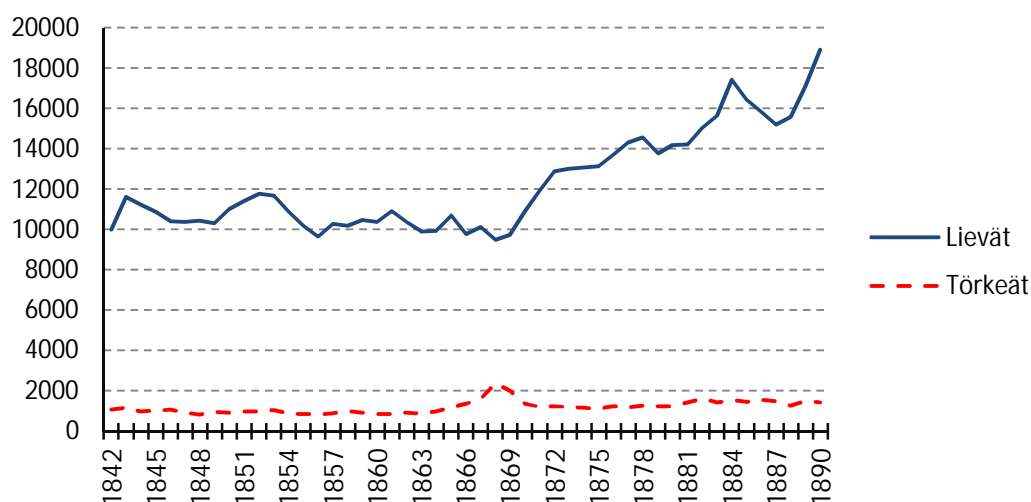

Kuvio 4 Tilastoitu kokonaisrikollisuus suhteutettuna väkilukuun maaseudulla ja kaupungeissa, vuodet 1842–1890 (/1000 as.)

Kuvio 5 Tahalliset henkirikokset (murha ja tappo) suhteessa asukasluukuun maaseudulla ja kaupungeissa (/1000 as.), viiden vuoden keskiarvot

⁴³ Pinker 2012, 63.

Kuvio 6 Tilastoitu kokonaisrikollisuus, törkeiden ja lievien rikosten osuus, vuodet 1842–1890

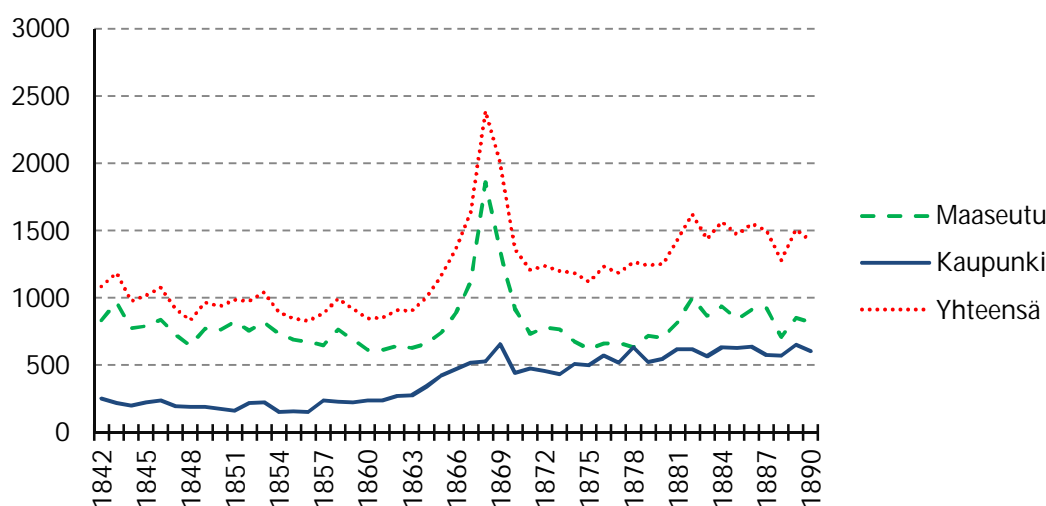
2.2 Törkeät ja lievät rikokset

Törkeiden rikosten kategoria on vuosien varrella ailahteleva kokonaisuus, joka sisältää yhteiskunnassa eniten paheksuntaa herättäneet teot. Lievät rikokset olivat sellaisia, joiden sovituksiksi oli säädetty ainoastaan sakko-rangaistus. Mikään ei estänyt törkeää rikosta sovittavan sakolla, mutta sen rangaistusasteikon tuli sisältää mahdollisuus myös ankarampaan rangaistukseen. Ongelmallisia rajanvetokohtia lievien ja törkeiden rikosten välillä ovat ainakin rauhanrikokset, joita kirjattiin välillä lieviin ja törkeisiin. Koska on olemassa tämänkaltaisen epävarmuustekijä, tässä käsiteltävä törkeä rikos tarkoittaa prokuraattorin kertomuksessa kyseisenä vuonna törkeiden rikosten listalle kirjattua rikoslajia. Kuvio 6 havainnollistaa tilastoidun kokonaisrikollisuuden jakautumista törkeisiin ja rikoksiin tarkasteluajanjakson aikana.

Piirrettäessä kuvaajaa törkeiden rikosten tilastoidusta kokonaismäärästä, on ensimmäinen havainto sen eriskummallinen muoto. Yleinen trendiviiva osoittaa tasaista, mutta hidasta kasvua läpi vuosisadan, mutta noin puolivälissä tarkastelukautta rikosten määrä kasvaa 2,5-kertaiseksi muutamman vuoden aikana ja palautuu yhtä nopeasti takaisin normaalitasolleen. Kuvio 7 havainnollistaa törkeiden rikosten esiintyvyyttä maaseudulla ja kaupungeissa.

Maaseudulla tapahtuneet rikokset 1860-luvun lopussa aiheuttavat merkittävän vääristymän, joka korostuu kohdistettaessa suurennuslasi törkeisiin rikoksiin. Kysymys on suurista nälkävuosista, jolloin yksin vuoden 1868 ensimmäisen kahden kolmanneksen aikana kuoli kuusi

prosenttia Suomen väestöstä⁴⁴. Rikollisuuden lisääntyminen selittyi lähes puhtaasti varkausrikoksilla, joiden määrä kolminkertaistui ja jotka muodostivat lähes kaikki Suomessa tapahtuneet törkeät rikokset. Selitys tälle on yksinkertainen. Katovuosien näänyttämä maaseudun kansa haki pelastusta nälkäkuolemalta varastamalla leipää sieltä, mistä sitä oli saatavilla. Köyhyys näkyy selvästi myös rangaistustilastossa. Langetettujen sakkojen määrä väheni, samoin kuin niiden keskimääräinen arvo. Samaan aikaan ruumiinrangaistukset yleistyivät. Syyksi voidaan perustellusti katsoa, että köyhä, nälkään kuoleva kansa ei voinut maksaa sakkojaan, joten heidät tuomittiin suoraan raippa- ja vitsarangaistukseen. Jälkikäteen ajateltuna tämä on varmasti ollut viisasta, sillä sakkojen, ja siitä rahapulan vuoksi seuraavan sakon muuntorangaistuksen, täytäntöönpano olisivat tulleet yhteiskunnalle vaikeina aikoina liian kalliiksi. Muilta osin törkeiden rikosten määrät pysyivät vakaina koko vuosisadan ajan.

Kuvio 7 Törkeät rikokset maaseudulla ja kaupungeissa, vuodet 1842–1890

Lieviksi laskettavat rikokset muodostavat edellä kuvatulla tavalla suurimman osan koko vuosisadan rikollisuudesta. Yläkäsitteen alle kuuluu paljon sellaisia rikoksia, joita pidetään nykyään täysin hyväksyttävänä käyttäytymisenä. Olennaisesti kysymys oli yhteiskunnan tavoitteesta kontrolloida jäsentensä keskinäisiä suhteita esimerkiksi seksuaalisen kanssakäymisen ja kaupankäynnin tasolla. Tältä pohjalta voidaan olettaa, että suurin osa lievien rikosten vaihteluista johtui pikemmin yhteiskunnan kontrollitarpeiden muuttumisesta kuin varsinaisista toimintamuutoksista. Toki ryhmään kuuluivat myös väkivaltarikokset ja kunniaan kohdistuneet rikokset, jotka ovat päinvastoin nousseet nykyrikoslain kovaan ytimeen.

⁴⁴ Virrankoski 2012, 214.

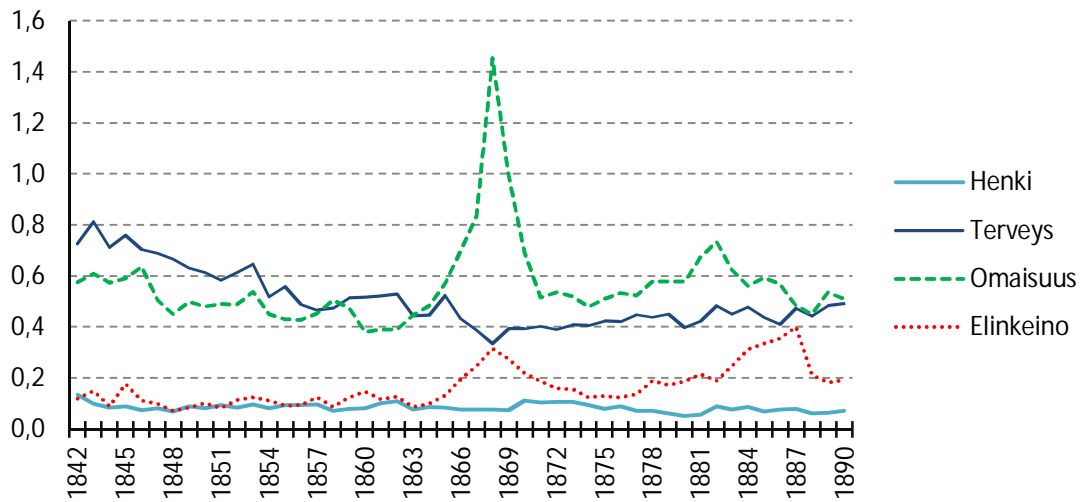
Eräs esimerkki ovat seksuaalirikokset, joiden osalta todettiin jo aiemmin salavuoteuden radikaali vähentyminen. Tiedämme, että useat eri yhteiskunnan rakennemuutokset horjuttivat 1800-luvulla avioliittoinstituutiota ja vapauttivat seksuaalimoraalia⁴⁵. Peilataan tätä ilmiötä salavuoteudesta langetettujen tuomioiden määrien muutoksiin. Ajatus siitä, että seksuaalimoraalin löyhentyminen ja avioliiton aseman haurastuminen olisivat vähentäneet avioliiton ulkopuolisia sukupuolisuhteita, on absurdi. Ainoa selitys on, että toiminnan jatkuessa voimakkaampana siihen suhtauduttiin suopeammin ja rikosprosessiin asti edenneiden salavuoteuksien osuus laski merkittävästi, jopa paljon nopeammin kuin itse tuomioiden määrä.

Lievien rikoksien kehitystrendit voidaan lukea pääasiassa suurimpien rikoslajien mukaan. Käsitellyn salavuoteuden lisäksi yleisimmät tuomitut rikokset olivat juopumukset, väkivaltarikokset, kunnianloukkausrikokset ja sekalaiset rikkomukset talous-, poliisi- ja alkoholimääräyksiä vastaan. Näistä pahoinpitelyjen määrä pysyi lähes täysin vakaana, salavuoteuksien määrä laski, mutta muiden esiintyvyys yleistyi merkittävästi. Tämä näkyy erityisen selvästi talous- ja poliisisäännösten rikkomisina, joka nousivat koko rikoslajikirjon suurilukuisimmaksi joukoksi. Hämmäntävin kasvu tapahtuu tosin kunnianloukkausrikoksissa, joiden suhteellinen määrä kolminkertaistuu vuosien 1870–1880 aikana.

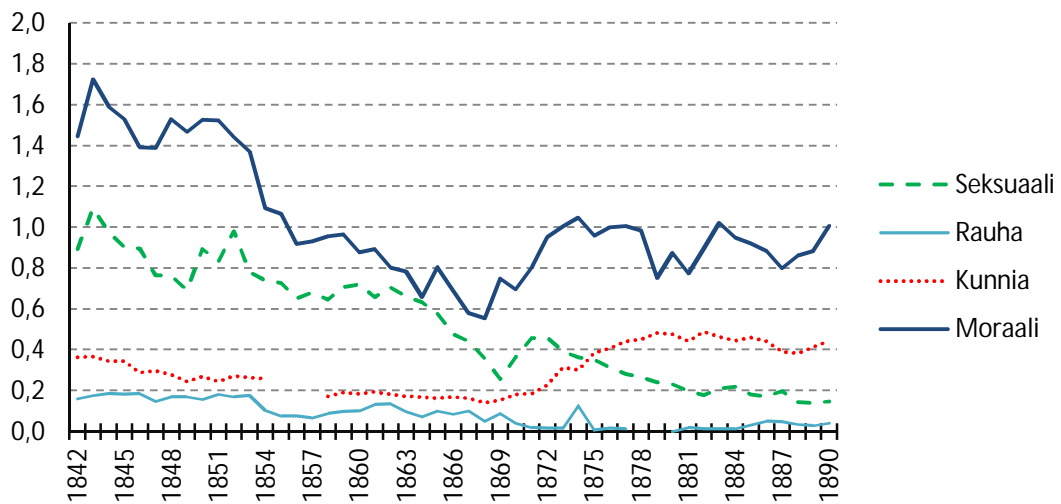
2.3 Rikoslajikohtaiset tilastot

Seuraavaksi käydään läpi tilastoja luvun 3.2 mukaisten rikosryhmien puitteissa. Kuvioissa 8–10 esitellään kaikkien koonnostilastossa hahmoteltujen rikosryhmien kehityskulut koko ajanjakson ajalta. Luettavuuden parantamiseksi ryhmät on jaettu kolmeen kuvioon. Ensimmäisessä (8) on kysymys eräänlaisesta rikosoikeuden ydinalueesta. Siinä ovat mukana henkeen, terveyteen ja omaisuuteen kohdistuvat rikokset, ja näiden lisäksi petollisuusrikokset. Toisessa (9) on koottuna olennaisesti yhteiskunnan moraalista kertovia rikosryhmiä: kunnian, seksuaalimoraalin ja yleisen moraaliloukkaukset sekä rauhanrikokset. Kolmannessa (10) ovat julkiseen valtaan kohdistuvat rikostyyppit, jotka ovat kohdistuneet kirkkoon, viranomaisiin, oikeuslaitokseen tai ympäristöön.

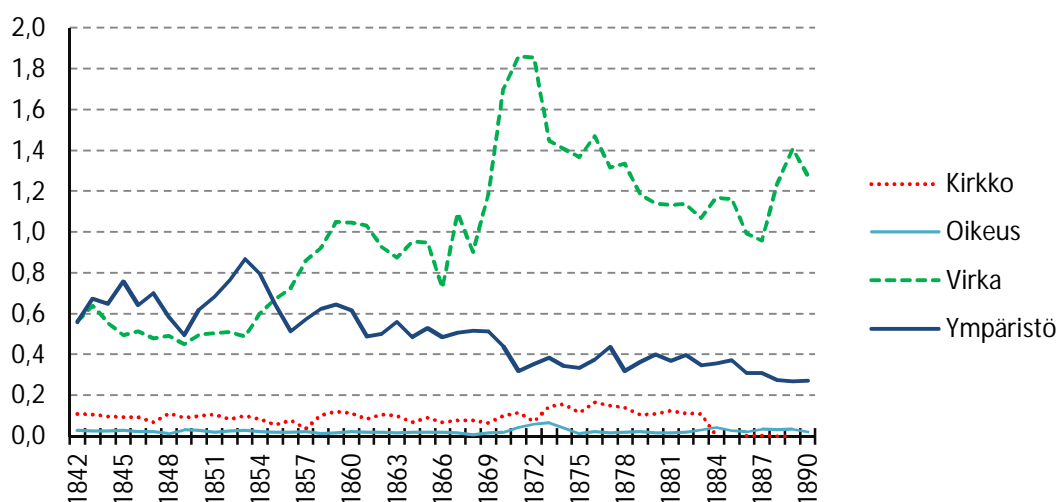
⁴⁵ *Pyllkkänen* 1991, 96.

Kuvio 8 Henkeen, terveyteen ja omaisuuteen kohdistuneet rikokset sekä elinkeino- ja petollisuusrikokset koko Suomen alueella 1842–1890 (/1000 as.)

Kuvio 9 Seksuaalirikettiin, kunniaan ja yleiseen moraaliin kohdistuneet rikokset sekä rauhanvala- ja rauhanrikokset koko Suomen alueella 1842–1890 (/1000 as.)

Kuvio 10 Rikokset kirkkoa, viranomaisia, oikeudenkäyttöä ja ympäristöä vastaan koko Suomen alueella 1842–1890 (/1000 as.)

Kuvioita voidaan kommentoida muutamien tärkeimpien seikkojen osalta. Ensinnäkin omaisuusrikoksissa tapahtuva merkittävä muutos 1860-luvulla johtuu suurista nälkävuosista, joita käsitellään jäljempänä tarkemmin. Myös elinkeino- ja petollisuusrikoksissa tapahtuu vastaava muutos samasta syystä. Molemmissa rikosryhmissä voidaan havaita toinen, toistaiseksi selittämätön kasvukausi 1880-luvulla. Nälkävuosien vaikutus on nähtävissä lähes kaikissa rikostyypeissä, mutta muutoksen suunta vaihtelee. Seksuaalirikuriin kohdistuneiden rikosten määrän romahdus johtuu yksinomaan salavuoteuksien määrän vähentymisestä, joka käsiteltiin jo aiemmin. Yleistä moraalialoukkaavien tekojen kuvaaja on sen sijaan harhaanjohtava. Yhden suuren tunnusmerkistön, kiroamisen, katoaminen tilastosta peittää alleen juopumusrikosten kasvun. Viranomaisrikosten osalta havaittava muutos johtuu puolestaan paloviinasäännösten aiempaa ankarammasta valvonnasta. Viinan kotipoltto kiellettiin jo 1866⁴⁶, mutta kontrollin tiukentuminen tapahtui varsinaisesti vasta nälkävuosien jälkeen.

3 Kokoavia huomioita

Autonomian ajan jälkimmäisen puoliskon aikana suomalaisen rikollisuuden kokonaiskuva kokee erittäin merkittäviä muutoksia. Pikkuhiljaa alkava kaupungistuminen näkyy paitsi väestötilastossa, sillä kaupungeissa asuva väestönosa kaksinkertaistuu, mutta myös kaupunkien suhteellisen rikollisuuden määrässä. Asukaslukuun verrattuna kaupunkien rikollisuus kasvaa silmiin-

⁴⁶ Tuominen 1979, 116.

pistävän nopeasti. Asia voidaan ilmaista tilastollisen analogian kautta siten, että jokainen kaupunkiin muuttanut ihminen on tuonut mukanaan kaksi tuomitusta päätyvää rikosta. Yksi mahdollinen selitys voisi olla sosiaalisen kontrollin teorian mukaisen sosiaalisen verkoston puute uudessa asuinpaikassa⁴⁷.

Suuremman huomion ansaitsee kuitenkin rikoslajikohtaisessa vertailussa havaittava muutos. Oikeusjärjestelmän asema kansakunnan moraalien vartijana alkaa nimittäin selvästi heikentyä. Kehityskulku on kaikkein korostuneinta seksuaalirikoksissa, joiden lukumääräisesti tärkein tunnusmerkki, salavuoteus, katoaa lähes kokonaan. Salavuoteus on mainio esimerkki teosta, joka on nyky-yhteiskunnassa lähtökohtaisesti täysin sallittu ja hyväksyttävä. Samoin kirkollisten rikosten pääosan muodostaneen sapattirikoksen poistuminen oikeustilastosta on osoitus ajattelutavan muutoksesta.

Samalla, kun ns. moraaliset rikokset jäivät pois rikostuomioistuintuimista, alkoi yhteiskunnallisten intressien valvonta korostua muissa asioissa. Jopa hyvinvointivaltiollisia arvoja puolustavat kriminalisoinnit alkavat vuosikaudan loppupuolella näkyä tilastossa. Esimerkkejä voidaan hakea vaikkapa palkollissäännösten rikkomisen ja paloviinasäännösten sekä kalastus- ja metsästyssäännösten valvonnan parista. Kysymys on mielestäni ennen kaikkea ensiaskeleista esiteollisesta yhteiskunnasta kohti vahvaa teollisvaltiota.

Suuri osatekijä tähän murrosvaiheeseen on vuonna 1865 perustettu kuntalaitos, joka käytännössä otti leijonanosan seurakuntien tehtävistä virkamieskunnan hoidettavaksi. Uskon muutoksen vaikuttaneen myös siihen, että rikollisen toiminnan valvontaa voitiin tehostaa. Samoin on oletettavaa, että seurakuntien menettäessä yhteiskunnallista merkitystään niiden sanavalta rangaistuskoneiston toimintaan väheni. Tällöin otettiin tärkeitä askeleita kohti nykymuotoista rikosoikeudellista järjestelmää, joka perustuu vahvalle keskusvallalle. Ei ollut enää tarpeellista ehkäistä salavuoteuksia tai vähentää sapattina tehtävää työtä, kun rikosoikeus alkoi eriytyä kristillisistä arvoista.

⁴⁷ Sosiaalisen kontrollin teoriasta katso esimerkiksi *Kivivuori* 2008.

IV SEURAAMUSJÄRJESTELMÄ JA RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ

1 Johdatus rangaistusjärjestelmään

Suomessa oli vuoteen 1870 asti voimassa vuoden 1734 lain rangaistusjärjestelmä, joka perustui kuolemanrangaistukseen, ruumiinrangaistuksiin, vankeusrangaistuksiin ja sakkoon.⁴⁸ Näiden lisäksi Pahategoin Caari tunsi myös joukon kapea-alaisia rangaistuksia, joiden käyttöä ei tilastoida prokuraattorin kertomuksissa. Laki perustui jo 1600-luvulla alkaneeseen lainvalmisteluun ja edusti vielä luonnonoikeudellista ajattelua, jota voidaan nykymittapuulla kutsua jopa julmaksi⁴⁹. Kustaa III uudisti järjestelmää jo 1700-luvun lopussa ja pyrki muokkaamaan siitä humanimpaa. Monia edistyksellisiä muutoksia tehtiinkin, lähinnä kuolemanrangaistuksen käytöalaan liittyen, mutta säädöt eivät suostuneet kaikkiin ehdotuksiin.⁵⁰ Autonomian ajan alkaessa oli rikosoikeudellinen järjestelmä jäänyt reilusti jälkeen rikosta ja rangaistusta koskevan yleisen mielipiteen kehityksestä.⁵¹

Rikosoikeudellisen järjestelmän kannalta Venäjän vallan alle joutuminen oli valitettava tapahtuma. Ruotsissa uudistustyö jatkui huomattavasti nopeammassa aikataulussa kuin Suomessa⁵². Venäjän rikosoikeudellinen kehitys ei ikävä kyllä ollut yhtä ripeää kuin Ruotsissa. Valtiopäivättömän yön lisäksi Venäjän oma järjestelmä oli kangistunut vanhoihin kaavoihinsa, eikä siellä onnistuttu pysymään valistusajan kehityksen mukana. Uskonto oli edelleen vahvasti mukana lainsäädännön ymmärtämisessä ja tulkinnaissa.⁵³

Vuonna 1870 astui voimaan rikoslain osittaisuudistus (vuoden 1866 uudistusasetus), jossa määriteltiin uudestaan myös rangaistusjärjestelmää. Osa ruumiinrangaistuksista ja kuolemanrangaistus poistettiin ja uusi rangaistusasteikko otettiin käyttöön. Uudistus oli luonteeltaan humani ja edusti lievän rikosoikeudellisen järjestelmän aatetta, jonka kehittämistä jatkettiin uutta rikoslakia (1889) säädettäessä.⁵⁴ Järjestelmään liittyvä rangaistusasteikkouudistus tuotti prosessuaalisia ongelmia, jotka liittyivät ennen kaikkea rangaistuksen mittaamiseen. Ne harvat vuoden 1734 lain tunnusmerkistöt, joihin liittyi latitudirangaistus, olivat saaneet oikeuskäytän-

⁴⁸ *Lappi-Seppälä* 1982, 132–133.

⁴⁹ *Pajuoja* 1991, 21.

⁵⁰ *Ibid.*, 75, 79–81.

⁵¹ *Hemmer* 1950, 109.

⁵² Strafflagen säadettiin vuonna 1864.

⁵³ *Emsley* 2007, 28.

⁵⁴ *Kekkonen* 1991, 265–266.

nön kautta kiinteään rangaistuksen. Siksi tuomarien ammattitaito ei ollut sillä tasolla, jota rikosprosessissa – ainakin nykyään – vaadittaisiin.⁵⁵

Uudistuksista huolimatta vuoden 1734 lain rangaistusjärjestelmä oli käytössä uuden rikoslain (1889/39) voimaantumiseen saakka. Alun perin lain oli määrä tulla voimaan jo vuonna 1891, mutta keisari antoi vuonna 1890 julistuskirjan (27/1890), jolla lykkäsi rikoslain voimaantumista. Lopulta uutta säädöstä alettiin soveltaa vasta vuonna 1894.

Rangaistusjärjestelmä käydään tässä läpi rangaistusmuoto kerrallaan edeten ankarimmasta lievimpään. Jokaisen osalta esitetään kuvaus niiden toteutustavasta ja lukumäärätietoja esiintyvyydestä. Lopuksi käydään läpi rangaistuslajien suhteellinen esiintyvyys. Vapausrangaistukset on syytä käydä läpi tarkemmin kahdessa osassa. Luvussa kaksi tarkastellaan vapausrangaistusta normatiivisesta näkökulmasta, kun taas luvussa kolme keskitytään tarkemmin vankilajärjestelmään ja sitä koskeviin tilastoihin. Tästä seuraa, että vapausrangaistusta esittelevä luku 2.5 jää muita rangaistuslajikuvauksia lyhyemmäksi.

2 Rangaistuslajit

2.1 Kuolemanrangaistus

Kaikista historian tuntemista rangaistusmuodoista on kuolemanrangaistus varmasti suurinta ristiriitaa herättävä. Vuoden 1734 lain rangaistusjärjestelmä tunsikin kuolemanrangaistuksen, jota myös käytännössä sovellettiin vuoteen 1826 asti. Viimeinen täytäntöön pantu teloitus tapahtui vuonna 1825.⁵⁶ Rangaistusta oli kritisoitu tätä ennen jo vuosikymmeniä, ja muun muassa Beccaria totesi kuoleman hyödyttömäksi ja ylenpalttisen julmaksi tavaksi rangaista yhteiskunnan jäseniä.⁵⁷ Keisari antoi lopulta vuonna 1826 asetuksen, jolla armahdettiin kaikki kuolemanrangaistukseen tuomitut. Näistä ne, joiden tuomio muunnettiin elinkautiseksi tuli karkottaa Siperiaan.⁵⁸

Kuolemantuomioita langetettiin vuosina 1842–1890 yhteensä 2 793 kappaletta. Juntusen mukaan kuolemaantuomittuja karkotettiin Siperiaan vuosien 1826–1888 aikana 899 henkeä⁵⁹. Näin ollen valtaosa kuolemaantuomituista sai jäädä kotimaahan suorittamaan armahdusrangaistustaan. Tarkastelukauden alkupuolella karkotusmääräys laajennettiin koskemaan

⁵⁵ Blomstedt 1964, 494–495.

⁵⁶ Kekkonen 1991, 260.

⁵⁷ Beccaria 1998, 82–87.

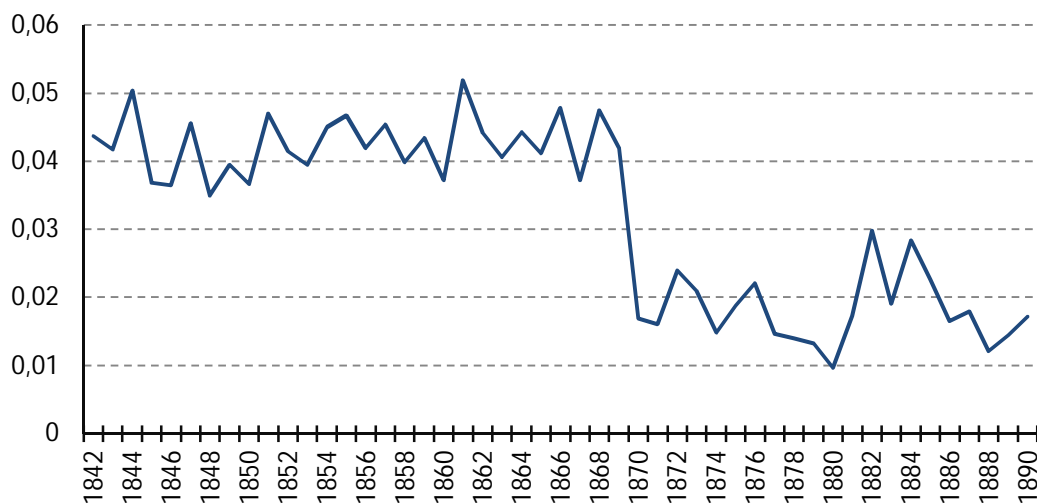
⁵⁸ Juntunen 1983, 36.

⁵⁹ *Ibid.*, 48.

myös naisia⁶⁰. Kotimaahan jääneet vangit määrättiin ilmeisesti vastaavanlaiseen pakkotyöhön kuin Siperiaan karkotetut vangit.

Kuolemantuomion muuttaminen elinikäiseksi pakkotyöksi Siperiassa tarkoitti käytännössä kahdenkymmenen vuoden työtä kaivoksessa tai tehtaassa. Aikalaiskuvausten mukaan työolot tehtaissa ja erityisesti kaivoksissa olivat kiduttavan huonot. Majoituksessa kerrottiin olevan runsaasti rottia ja loishyönteisiä. Järjestelmää pyrittiin uudistamaan 1850-luvulta alkaen, mutta tavoitteessa onnistuttiin vain osittain. Vuosien 1826–1888 aikana armahdettiin yli kaksi kolmasosaa kaikista Siperiaan karkotetuista kuolemaantuomituista.⁶¹ Suurin osa kuolemanrangaistuksen saaneista armahdettiin ensin kuolemasta ja myöhemmin myös pakkotyöstä.

Kuolemanrangaistusten käyttömahdollisuuksia vähennettiin vuoden 1866 uudistusasetuksella, mikä näkyikin selvästi langetettujen rangaistusten määrässä (kuvio 11). Asetuksen säännökset astuivat voimaan vuonna 1870, jolloin rangaistusten määrä putosi alle puoleen. Verrattaessa vuosittaista keskiarvoa vuosina 1842–1869 ja 1870–1890 voidaan todeta uudistuksen merkitys käytännössä. Ensimmäisellä aikavälillä keskiarvo on noin 72 kuolemantuomioita vuodessa, vastaava luku on vain 37 jälkimmäisellä välillä. Uudistusasetus siis vähensi kuolemanrangaistusten määrän vain hieman yli puoleen aikaisemmasta (52,2 %).

Kuvio11 Vuosittain tuomitut kuolemanrangaistukset (/1000 as.)

⁶⁰ Hemmer 1950, 109.

⁶¹ Juntunen 1983, 81–87.

2.2 Ruumiinrangaistus

Varsinkin kertomussarjan alkuaikoina ruumiinrangaistukset edustivat rangaistuslajien kovinta ydintä sekä lukumääräisesti että sisällöllisesti. Rangaistuksen oikeudellinen perusta on Rangaistus Caaren V luvussa, jossa määritellään ruumiinrangaistuksiksi yleinen työ, raippa- ja vitsarangaistus sekä vesi-leipä -vankeus. Pahategoin Caarella rangaistusuhka oli useimmiten kirjattu avoimesti ”kärsikön ruumiillans”, jolloin päätösvalta rangaistuksen tosiasiallisesta sisällöstä jäi tuomarille. Tässä kohtaa on syytä huomata, ettei yleinen työ tarkoittanut vankilassa suoritettua työtä, eikä irtolaisille määrättyä työrangaistusta. Yleinen työ oli itsenäinen rangaistus, joka voidaan lähimmiten rinnastaa nykyiseen yhdyskuntapalveluun. Rangaistuksen olennainen sisältö oli, että rikoksesta rangaistu, joka ei voinut maksaa sakkojaan tai oli muutoin tuomittu ruumiinrangaistukseen, teki työtä yhdeksän äyrin päiväpalkalla siihen asti, kunnes sakko oli tullut kuitatuksi (RK V: 1 §).

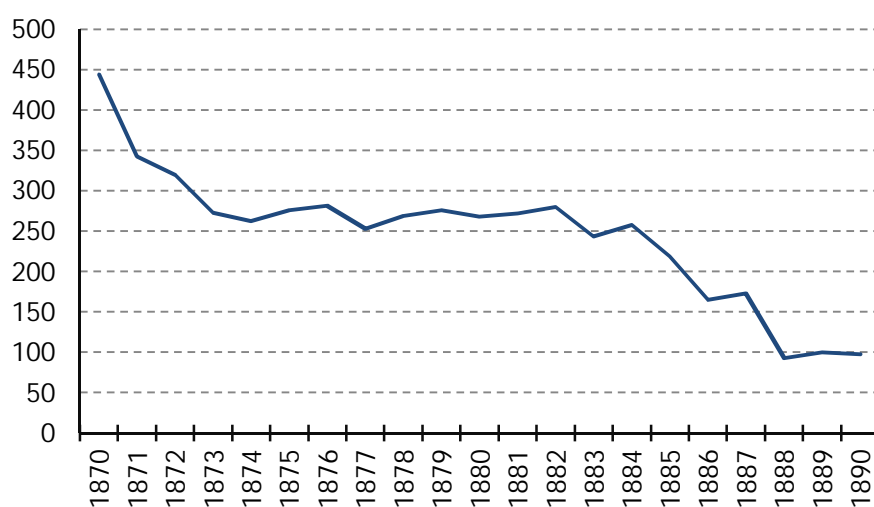
Ruumiinrangaistuksista ylivoimaisesti yleisin oli raippa- ja vitsarangaistus, jossa rikollista lyötiin joko raippa-vitsalla enintään neljäkymmentä kertaa tai vitsalla enintään kolmekymmentä kertaa riippuen tämän sukupuolesta. Miehiä kuritettiin raippa-vitsalla ja naisia vitsalla. Lyöntien lukumäärä seurasi joko suoraan rangaistussäännöksestä tai sakkoa sovitettaessa siten, että jokaiselle lyönnille oli sovittu rahamäärä. Yksi raippa-vitsan isku sovitti kolme taaleria sakon summasta. (RK V: 1–2 §.) Esimerkiksi murtautumisesta määrättiin yhdeksän raippa-vitsan iskua (PTK XI: 6 §) ja jumalanpilkasta sakko, jonka sovittaminen vaati peräti 25 iskua. Vitsarangaistus laskettiin lievemmän asteikon mukaisesti, vaikka se olikin käytännössä kevyempi rangaistus. Syynä tähän oli todennäköisesti lainsäätäjän asenne naissukupuolta kohtaan.

Vesi-leipä -vankeudessa kysymys oli nimensä mukaan rangaistuksesta, jossa vankeusaikaa lyhennettiin normaalista, mutta tuomittu sai juoda ja syödä vain vettä ja leipää (RK V: 4–6 §). Helläsydämisen vanginvartijan, joka salakuljetti tuomitulle muutakin ruokaa ja juomaa, kohtaloksi koitui itse koetella vesileipävankeutta kahdeksan päivän ajan (RK V: 6 §). Vesi-leipä -vankeuden erityinen edellytys oli, että tuomari katsoi muun ruumiinrangaistuksen olevan rikolliselle tämän arvon tai menestyksen vuoksi liian raaka.

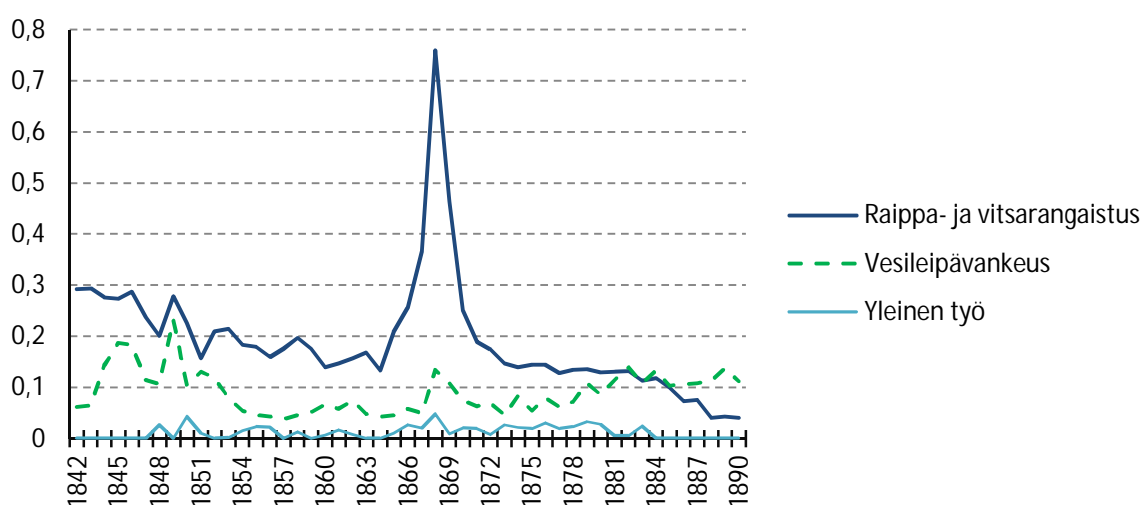
Lakia uudistettiin lopulta vuoden 1866 osittaisuudistuksella, joka modernisoi merkittävästi yli vuosisadan ikääntynyttä lakia. Laissa uudistettiin rikoslain yleisiä oppeja ja selkeytettiin rangaistusjärjestelmää, muun muassa poistamalla raippa- ja vitsarangaistus.⁶² Uudistukset tulivat voimaan

⁶² *Kekkonen* 1991, 265.

vuonna 1870, joten niiden tulisi näkyä viimeistään vuoden 1871 kertomuksissa. Raippa- ja vitsarangaistuksen käytön kieltö ei täysin poistanut rangaistuksen käyttöä. Tuomioita vain määrättiin hieman aiempaa vähemmän, ja lopullinen muutos tapahtui vasta vuosisadan lopulla. Kuviossa 12 esitetään raippa- ja vitsarangaistusten määrä sen jälkeen, kun ne oli kielletty. Uudistusasetus näkyy myös ruumiinrangaistusten eri alalajien esiintymistä osoittavassa kuviossa (13). Tässä yhteydessä esitetty kuvaaja on suhteutettu asukaslukuun. Suhteellinen esitystapa ei käytännössä muuta kuvion muotoa, sillä ruumiinrangaistusten käyttö ei näyttäisi olevan millään tavalla riippuvainen väkiluvun kehityksestä.

Kuvio 12 Raippa- ja vitsarangaistusten käyttö niiden kieltämisen jälkeen, vuodet 1870–1890

Kuvio 13 Vuosittain tuomitut ruumiinrangaistukset lajeittain (/1000 as.)

2.3 Häpeärangaistukset ja muut vähemmän käytetyt rangaistukset

Rangaistusjärjestelmään kuului myös muutamia sellaisia rangaistuksia, joita virallinen tuomioistuintilasto ei lainkaan mainitse. Näitä olivat erilaiset häpeärangaistukset, vanhempien kuritusoikeus sekä karkotus. Yhteistä niille oli, ettei niistä ollut lainkaan merkintää oikeustilaston rangaistuslajeissa. Niiden olemassaolosta ja käytöstä voidaan kuitenkin havaita viitteitä rikostilastosta. Selkeimmin esille nousee jo vanhojen maakuntalakien aikaan kehittynyt julkinen kirkkorangaistus, jota vastaa nykykielenkäytössä termi julkirippi⁶³. Rangaistuksen käyttöala väheni vuoden 1734 lain järjestelmässä, mutta se oli edelleen säädetty mahdolliseksi rangaistukseksi eräissä asetuksissa.⁶⁴ Rikostilastossa esiintyy rikosnimike ”kieltäytyminen kärsimästä julkista kirkkorangaistusta”, josta on annettu vuosina 1842–1864 yhteensä 61 tuomiota.

Toinen häpeärangaistus, jonka käyttö tulee ilmi rikostilastosta, oli julkinen anteeksipyyntö. Se oli lisärangaistus, joka langetettiin muun rangaistuksen tehostamiseksi. Esimerkiksi herjauksen erityismuodosta oli määrätty, että herjaajan oli sakkorangaistuksen ohessa ”rucoiltava julkisesti andexi” (PTK LX: 2 §). Vuoden 1842 tilastossa esiintyy rikosnimike ”kieltäytyminen anteeksipyynnöstä”, jonka tulkitsen viittaavan juuri tähän häpeärangaistukseen.

Ankarin häpeärangaistus oli varmasti kunnian menettäminen, joka oli säädetty seuraamukseksi useista törkeimmistä rikoksista. Samaan oheen tekijä määrättiin useimmiten menettämään omaisuutensa valtiolle. Tällainen yhteisrangaistus oli säädetty esimerkiksi maanpetoksesta tilanteissa, joissa petosyritys ei aiheuttanut lainkaan vahinkoa (PTK IV: 1 §). Hemmerin mukaan kunnian menettäminen tarkoitti kaikkien sellaisten oikeuksien menettämistä, jotka perustuivat yhteiskunnan jäsenen nauttimaan kunnioitukseen⁶⁵.

Puhdasmuotoisen häpeärangaistuksen lisäksi rangaistusjärjestelmä tunsikin myös ns. peilaavan sanktion (saks. *spiegelstrafe*)⁶⁶, jossa rangaistuksella oli kiinteä tai symbolinen yhteys rikolliseen tekoon. Tällainen ideologia on havaittavissa ainakin luvattoman lypsämisen kohdalla, kun rikollinen määrättiin seisomaan tunnin ajan maitoastia kädessään käräjätalon oven vieressä. Lisäksi väärästä ilmiannosta rangaistiin langettamalla ilmiantajalle tuomio, joka olisi tullut ilmiannetun kärsittäväksi, jos virheellinen tuomio

⁶³ Hemmer 1950,100.

⁶⁴ *Ibid.*, 107.

⁶⁵ *Ibid.*, 106.

⁶⁶ Peilaavasta rangaistuksesta tarkemmin katso Lidman 2008 tai teoksen suomenkielinen tiivistelmä.

olisi annettu. Molemmissa on kysymys tilanteesta, jossa teon luonne sanelee suoraan rangaistuksen. Peilaavan rangaistuksen käytössä on osaltaan kysymys Vanhan testamentin mukaisen *lex talionis* -periaatteen soveltamisesta. Periaatteen mukaan kustakin rikoksesta on määrättävä rangaistus, joka vastaa mahdollisimman pitkälle rikollista tekoa⁶⁷. Tosin Hemmerin mukaan vuoden 1734 laki ei enää hyväksynyt Mooseksen lakia oikeuslähteenä, mutta se oli silti jättänyt vahvan vaikutuksensa rikosoikeuden sisältöön.⁶⁸

Laki tunsikin myös pari muutakin tilastojen ulkopuolelle jäänyttä rangaistusmuotoa. Ensinnäkin rikoksentehtäjän karkottaminen oli mahdollista myös silloin, kun kysymys ei ollut kuolemanrangaistuksen muuntamisesta. Karkotus oli mahdollista tuomita teoista, joista kuolemanrangaistus olisi ollut liian ankara seuraamus⁶⁹. Toiseksi vanhemmille oli säädetty ensisijainen kuritusoikeus alaikäisiin (alle 15-vuotiaisiin) lapsiin. Alkuperäinen rangaistussäännös voidaan nähdä jäänteinä murtuneesta sukuvallasta. Tilanteessa, jossa yli seitsemän-, mutta alle viisitoistavuotias lapsi syyllistyi pahoinpitelyyn, oli vanhempien piestävä tämä rangaistukseksi (PTK XXXVII: 1 §).

Mitään edellä mainittua rangaistuslajeja ei ole otettu mukaan viralliseen oikeustilastoon, joten niiden lukumäärien osalta ei voida esittää edes suuntaa antavaa arviota. Joka tapauksessa voidaan olettaa, ettei niillä ole ollut erityisen suurta painoarvoa missään vaiheessa autonomian ajalla. Jo normatiivisen käyttöalan rajoittuminen muutamaankin yksittäiseen tunnusmerkistöön viittaa myös niiden todellisen käytön vähäisyyteen. Rikostilaston osalta on todettava, että kieltäytyminen anteeksipyyntöstä tai julkisesta kirkkorangaistuksesta ovat todennäköisesti olleet yleisempiä kuin tilastoista ilmenee. Oletettavasti nämä nimikkeet ovat päätyneet lievempien rikosten kategoriaan sen sijaan, että niiden tuomitseminen olisi tyystin lakannut.

2.4 Sakko

Rangaistuslajeista yleisimmin käytetty ryhmä olivat sakot, joita langetettiin vuosittain 8 000–18 000 kappaletta. Sakot olivat kiinteäsummaiset eikä niissä sovellettu progressiota. Virallislähde sakkojen laskemiselle ja jakamiselle löytyy Oikeudenkäymisen Caaren XXXII luvusta, joka oli kuitenkin autonomian ajalla auttamattoman vanhentunut. Tämän kirjoituksen luvussa II.2 käsitelty esimerkkitapaus vahvistaa kuitenkin, että sakkojärjes-

⁶⁷ Fish 2008, 60.

⁶⁸ Hemmer 1950, 103.

⁶⁹ *Ibid.*, 105.

telmä perustui ainakin laskentatavan osalta suoraan vuoden 1734 lain määräyksiin.

Kuten jäljempänä käy ilmi, varsin suuri osa sakotetuista ei kyennyt sakkojaan maksamaan, joten lääninvankiloihin passitettiin vuosittain tuhansia sakonsovittajia. Sakkojen vuosittaisen kumulaation määrä on parhaiten selvitettävissä verrattaessa sitä nykypäivän rahan arvoon. Kuvio 14 kuvaa vuoden aikana langetettujen sakkojen yhteismäärää muunnettuna vuoden 2011 euroiksi. Muunto on suoritettu käyttämällä Tilastokeskuksen rahanarvotaulukoita⁷⁰, markan muuntokurssia euroon⁷¹, vanhan markan muuntokurssia uuteen markkaan sekä ruplan muuntokursseja⁷². Syy vuoden 2011 käyttöön muuntovuotena on, että tällä hetkellä uusimmat tiedot sakkojen keskimäärästä ovat vuodelta 2011, jolloin vuoden aikana määrättyjen sakkojen yhteismäärä oli 63 600 000 € eli noin 16 kertaa enemmän kuin 1800-luvun loppupuolella⁷³. Ainoastaan päiväsakot on huomioitu.

Asiaa voidaan lähestyä toisellakin tavalla ja kysyä, kuinka monta tuntia työtä vaadittaisiin vuotuisen sakkokertymän maksamiseen. Saatu tulos kertoo sakkokertymän todellisen arvon paremmin kuin pelkästään inflaatiokertoimilla korjattu summa. Vertailukohdaksi on laskettu sahatyömiehen tuntipalkka, joka on saatu jakamalla keskimääräinen päiväpalkka⁷⁴ yhdeksällä. Nykyajan palkkatasoa kuvaa Tilastokeskuksen Palkkarakenner tutkimus⁷⁵, josta on huomioitu tilastoluokka 817 ”sahatavaran sekä paperin ja kartongin valmistuksen prosessityöntekijät” kaikilta sektoreilta. Kuvio 15 kuvaa saatua tulosta. Ainoastaan päiväsakot on huomioitu.

⁷⁰ Tilastokeskus, Rahanarvokerroin:

http://www.stat.fi/til/khi/2012/khi_2012_2013-01-15_tau_001.html, luettu 12.12.2013.

⁷¹ Suomen Pankki, Euron muuntokerroin:

<http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/valuuttakurssit/pages/muuntokurssit.aspx>, luettu 12.12.2013.

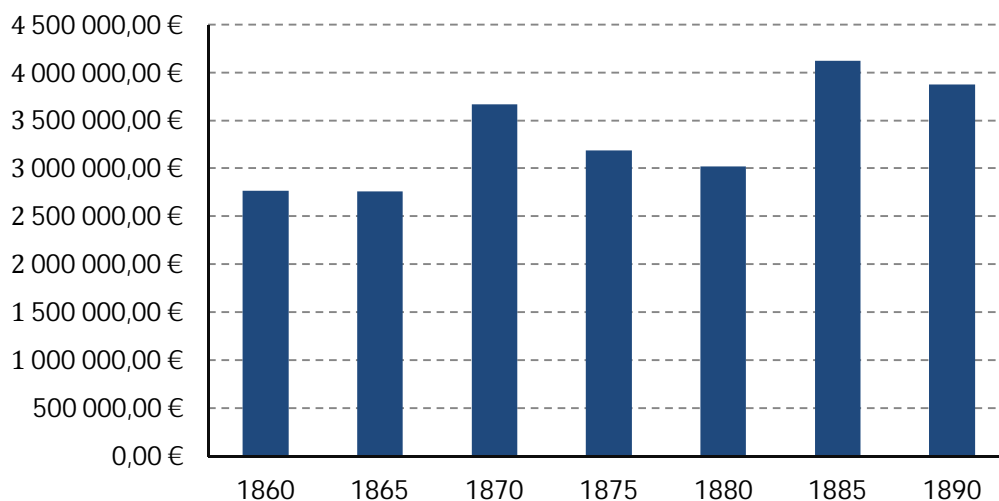
⁷² Vattula 1983, 470.

⁷³ Tilastokeskus, Katsaus rangaistuksiin 2011:

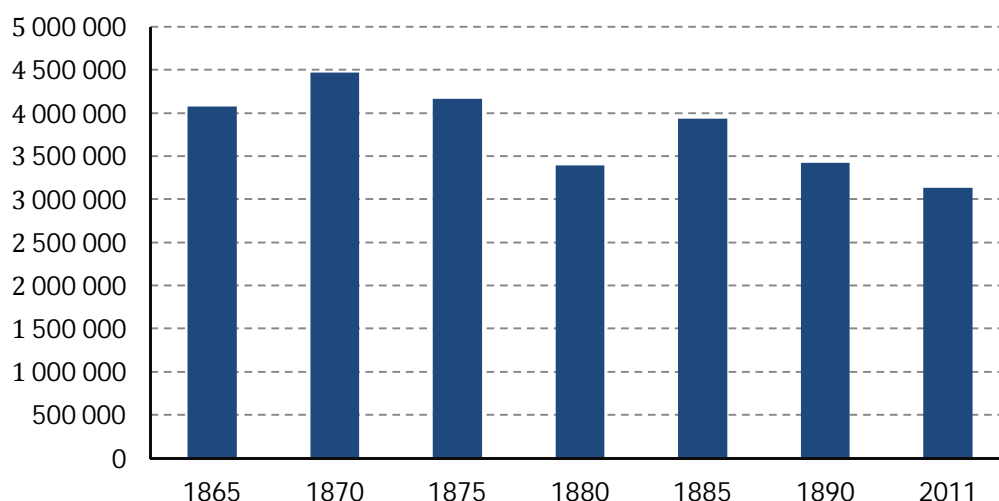
http://www.stat.fi/til/syyttr/2011/syyttr_2011_2012-12-17_kat_001_fi.html, luettu 12.12.2013.

⁷⁴ Vattula 1983, 422.

⁷⁵ Tilastokeskus, Palkkarakenne: <http://www.tilastokeskus.fi/til/pr/index.html>, luettu 13.12.2012.

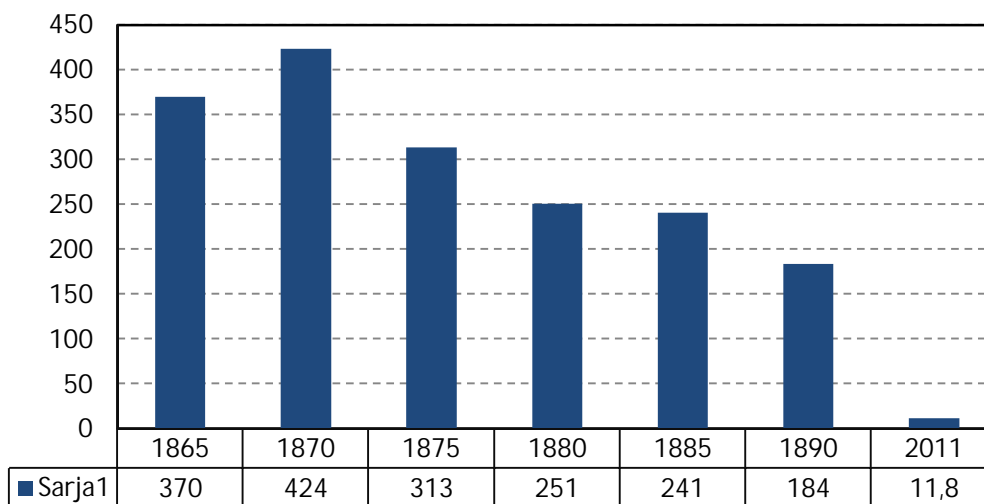
Kuvio 14 Vuoden aikana määrättyjen sakkojen yhteismäärä vuoden 2011 euroiksi muunnettuna

Kuvio 15 Kuinka monta sahatyömiehen työtuntia vaadittaisiin koko vuoden sakkokerätyksen maksamiseen?

Taulukko osoittaa, että sakkotuloilla kerättyjen varojen arvon muutos on suhteellisen pieni ja että sakon kansantaloudellinen merkitys on säilynyt vuosisatojen aikana samanlaisena. Jos sakkoa arvioidaan sen maksamiseksi vaadittavan työmäärän mukaan, kerää valtio yhä saman verran sakkotuloja kuin 1800-luvulla. Prokuraattorin kertomus osoittaa kuitenkin ainoastaan tuomittujen sakkojen määriä, ei lainkaan sitä, kuinka suuri osa sakoista loppujen lopuksi kyettiin maksamaan. Tarkastelussa onkin siis otettava huomioon sakkojen ankaruus yksittäisen rikoksentekijän kannalta. Sen tutkiminen on mahdollista, kun vertaa keskimääräistä sakkoa sahatyömiehen tuntipalkkaan. Kuviossa 16 on huomioitu ainoastaan päiväsakot.

Yksittäisen rikosentekijän näkökulmasta sakosta on tullut huomattavasti aiempaa lievempi rangaistusmuoto. Kun vielä vuonna 1890 keskimääräinen sakko voitiin sovittaa 184 tunnin työllä, on vastaava työmäärä ollut vuonna 2011 vain hieman alle 12 tuntia. Näin ankara sakkojärjestelmä selittää hyvin vankiloihin passitettujen sakonsovittajien suuren lukumäärän. Johtopäätöksenä sakkorangaistuksen käytöstä voidaan todeta, ettei sen kansantaloudellinen merkitys ole juuri muuttunut vuosien varrella, mutta sen ankaruusaste suhteessa yksittäiseen rikolliseen on liehtynyt dramaattisesti. Ilmiö saattaa olla seurausta rikosoikeuden inflaatiosta, jolla tarkoitetaan liiallisista kriminalisointipyrkimyksistä aiheutuvaa yksittäisten rikosten merkityksen vähenemistä⁷⁶. Näin ajateltuna on loogista, että sakkojen määrän lisääntyessä on niiden ankaruus lieventynyt. Kehitys on myös oletettavasti johtanut siihen, että aiempaa suurempi osuus sakoista myös todellisuudessa maksetaan⁷⁷.

Kuvio 16 Kuinka monta sahatyömiehen työtuntia vaadittaisiin keskimääräisen sakon suorittamiseen?

2.5 Vapausrangaistus

Vapausrangaistusta esiintyi autonomian ajan Suomessa kolmessa erilaatuisessa muodossa. Näistä ankarin oli rangaistustyö, jota suoritettiin linnanvankiloissa, vankiloissa tai ojennuslaitoksissa. Toiseksi ankarin oli vesi-

⁷⁶ Lappi-Seppälä 1994, 38.

⁷⁷ Tämä on puhtaasti tulkintaa. Aikakauden oikeustilasto ei sisällä tietoja sakkojen mak-suista.

leipä -vankeus, jonka olen tässä työssä liittännyt ruumiinrangaistusten yhteyteen. Lievimpänä muotona oli puhdas vankeus.⁷⁸

Vankiloiden olot olivat autonomian alkuaikoina kurjat, pääasiassa vankimäärän nopean kasvun vuoksi. Ahtaissa ja ylikansoitetuissa vankihuoneissa saattoi pahimmassa tapauksessa asua jopa yli neljäkymmentä vankia. Näissä oloissa myös sairaudet ja taudit levisivät nopeasti. Ruotsin vallan viimeisten vuosien aikaan vankien oloihin alettiin pohtia parannuskeinoja, ja uudistuksia ryhdyttiin toteuttamaan Venäjän vallan aikana.⁷⁹ Esimerkiksi Viaporissa tilannetta ryhdyttiin korjaamaan vuonna 1839, jolloin työ- ja ojennuslaitoksien rakentaminen määrättiin aloitettavaksi.⁸⁰ Vapausrangaistusten ideologiaa ja erilaisia vankiloita käsitellään tarkemmin luvussa IV.3. Samassa yhteydessä esitellään myös vankilukutilastoja.

2.6 Rangaistuslajien suhteelliset osuudet

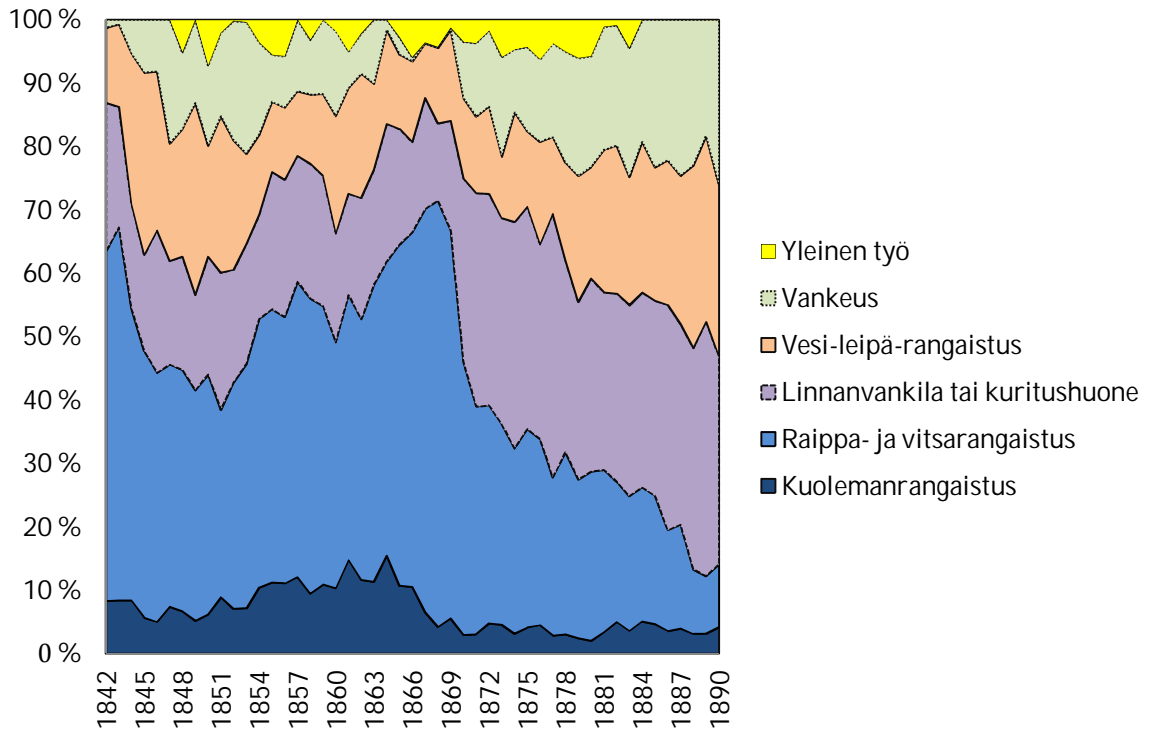
Autonomian ajan ensimmäinen puolisko toi tullessaan suuria muutoksia rangaistusjärjestelmän toimintaan. Vielä 1840-luvulla kuoleman- ja ruumiinrangaistukset muodostivat yhdessä yli 65 prosenttia tuomituista rangaistuksista, kun mukaan ei lueta sakkoja. Saavuttaessa vuosisadan loppuun oli tilanne muuttunut siten, että näiden rangaistusten suhteellinen osuus oli enää vain 15 prosenttia. Samaan aikaan rangaistusten kokonaisuus lisääntyi hieman. Kehityskulku eteni siihen suuntaan, että ruumiinrangaistusten käyttö korvattiin laajalti vapausrangaistuksella, jonka eri muodoista tuli pääasiallinen rangaistumuoto (sakkojen lisäksi). Ruumiinrangaistusten määrä putosi itse asiassa 1840-luvun noin 415 vuosittain tuomitusta vain noin sataan tuomittuun raippa- ja vitsarangaistukseen. Linnavankeuden käyttö kaksinkertaistui, vesi-leipä -vankeus kasvoi 1,2-kertaiseksi ja puhdas vankeus 2,6-kertaiseksi (kuvio 17).

Sakot olivat kuitenkin rangaistuslajeista ehdottomasti hallitsevin. Sen käyttöala kattoi keskimäärin 92,7 prosenttia kaikista tuomituista rangaistuksista. Sitä käytettiin suhteellisen vakaasti vuosisadan edetessä, mutta nälkävuosien aikaan se koki voimakkaan heilahduksen. Tuolloin on oletettavaa, että tuomioistuimet eivät edes pyrkineet määräämään köyhälle kansalle sakkoja, vaan korvasi ne suoraan raippa- ja vitsarangaistuksella. Tätä tulkintaa puoltaa myös ruumiinrangaistusten käytön kasvu samassa suhteessa, kuin sakkojen väheneminen (kuvio 18).

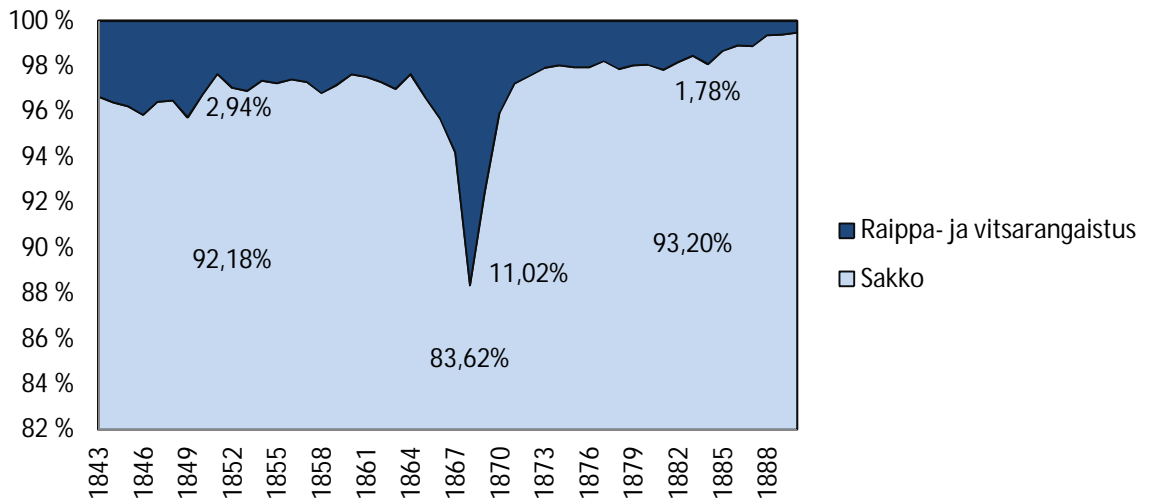
⁷⁸ Hemmer 1950, 107.

⁷⁹ Letto-Vanamo ja Ylikangas 1981, 60–62.

⁸⁰ Nevalainen 1960, 21.

Kuvio 17 Rangaistuslajien suhteelliset osuudet, vuodet 1842–1890

Kuvio 18 Sakkojen sekä raippa- ja vitsarangaistusten osuus kaikista rangaistuslajeista, prosenttia

3 Vankilat

3.1 Vapausrangaistuksen ideologia

Suomen 2000-luvun vankilajärjestelmä perustuu kahdenlaisten, avoimien ja suljettujen, laitosten kombinaatiolle, jonka tavoitteena on ehkäistä vankeiden uusintarikollisuutta. Vankeinhoidon yleiset tavoitteet säädetään vankeuslaissa, ja ne heijastavat pyrkimystä ulottaa oikeusvaltiollinen kontrolli vankiloiden sisälle. Puhdasoppisen eristämisen sijaan laitostuminen ja yhteiskunnasta eriytyminen halutaan minimoida, joten vankilaoloista muovataan mahdollisimman pitkälle normaalia elämää vastaavia.⁸¹ Tällainen humani rikosoikeus oli vielä 1800-luvulla lapsenkengissään, eivätkä vankilan tarkoitus ja olot vastanneet tätä ajatusta. Esimerkiksi Allan Serlachius kirjoitti vielä 1900-luvun alussa, että rangaistuksen tarkoituksena on täyttää yhteiskunnan kostonhimo aiheuttamalla rikoksenteikijälle pahaa⁸².

Aikakauden rangaistusjärjestelmä ei ollut kuitenkaan yksinomaan kostonhimoa täyttävä instituutio. Vielä pitkälle 1700-lukua Euroopan valtioiden rangaistusjärjestelmät elivät poikkeuksellisen ankaraa jaksoa, jonka juuret johtivat uuden ajan alun sovitusoppiin ja pelotuspreventioon⁸³. 1800-luvulla tämä kehitys oli jo mennyttä, kun valistusfilosofia ja sen ajamat humanin ja inhimillisen rankaisemisen ajatukset olivat jo juurtuneet tai viimeistään juurtumassa järjestelmiin. Eräänä kulminaatiopisteenä voidaan pitää Cesare Beccarian suurteosta Rikoksesta ja rangaistuksesta, joka ilmestyi vuonna 1764. Kerrotaan, että kirjan vaikutuksesta Kustaa III päätyi poistamaan kidutuksen vain 12 vuotta sen jälkeen, kun kirja oli tuotu ensi kertaa Tukholmaan. Samoin Venäjällä kirjaa pidettiin suuressa arvossa ja sen opit näkyivät vahvasti vuoden 1767 rikoslainsäädäntösuunnitelmassa. Katariina Suuri pyysi jopa henkilökohtaisesti Beccariaa asiantuntijaksi uudistuksen laatimistyöhön, mutta Beccaria ei suostunut.⁸⁴ Ottaen huomioon, että sekä Ruotsi että Venäjä kuuluivat humanin rikosoikeuden kannattajiin, on selvää, että ideologia on vaikuttanut paljon myös Suomessa.

1800-luvun Suomen vapausrangaistus sisälsi vankeuden ja kuritushuoneiden lisäksi myös työvankeuden. Lappi-Seppälän mukaan kyseessä ei ollut niinkään rangaistusideologiaa toteuttava laitos, vaan se palvelee pikemminkin yhteiskunnan taloudellisia intressejä⁸⁵. Tällöin ei voida myöskään ajatella, että työvankeja olisi pyritty valmentamaan yhteiskuntakel-

⁸¹ *Lappi-Seppälä* 2009, 102–105.

⁸² *Serlachius* 1910, 172–174.

⁸³ *Lappi-Seppälä* 1982, 39–47.

⁸⁴ *Tuomikoski* 1998, 20–24.

⁸⁵ *Lappi-Seppälä* 1982, 92, 102–103.

poisiksi. Käytännössä työ- ja ojennuslaitokset kuvastivat ajatusta, että kaikkien yhteiskunnan jäsenten tuli osallistua sen ylläpitämiseen. Perusteluna oli, että yhteiskunta vastaa niin laajasti yksityisestäkin edusta, että tavanomaisen kansalaisen tulee asettua valtion asettamiin normeihin. Olenaisilta osiltaan kysymys oli vanhan, tilattomille annetun palvelusvelvollisuuden ulottamisesta koskemaan laajempaa ihmisjoukkoa. Niitä, jotka eivät tätä työvelvoitetta täyttäneet, kutsuttiin irtolaisiksi.⁸⁶ Heidät määrättiin varoituksen ja kiinniottamisen jälkeen yleiseen työhön.⁸⁷ Lainsäädännön vaietessa oli yleinen työ muodostunut käytännön kautta pakotteeksi, joka tarkoitti vapauden menettämistä ja pakollista työtä yleisessä työlaitoksessa.⁸⁸ Toisin kuin Lappi-Seppälä, Ståhlberg katsoo, että myös irtolaisten kohdalla kysymys oli varsinaisesta rangaistuksesta, jossa valtio käytti pakkoa kansalaista kohtaan.⁸⁹

Vapausrangaistuksen järjestäminen koki vuosisadan edetessä muutoksia, jotka ilmensivät ulkomaisia vankilateorioita. Pajuojan mukaan vuoden 1866 uudistusasetuksessa oli piirteitä, jotka perustuivat eri ideologioihin: Philadelphian yksityisyyteen ja uskontoon, New Yorkin työpakkoon sekä Englannin ja Irlannin edistykseen. Käytännössä näitä periaatteita oli sovellettu vankeinhoidossa asteittain jo aikaisemminkin, mutta asetus vahvisti ne lainsäädännön tasolla.⁹⁰ Vankilaloja pidettiin jo aikalaisten näkökulmasta surkeina, ja niiden parantamista varten perustettiin Suomen Vankeusyhdistys, jonka tarkoituksena oli auttaa vapautuvia vankeja sopeutumaan yhteiskuntaan ja parantaa vankilassa olevien oloja.⁹¹ Toki vankilajärjestelmää oli uudistettu 1800-luvun alkupuolellakin⁹², mutta vasta vuosisadan loppupuoliskoa leimasi toden teolla liberalistinen ja humaani rangaistusteoreettinen ajattelumalli.

3.2 Suomen vankilajärjestelmä autonomian ajan lopulla

3.2.1 *Läänin- ja kihlakunnanvankilat*

Varsinaisen rangaistuksellisen vankilajärjestelmän ydintä edustivat Suomessa läänin- ja kihlakunnanvankilat. Näiden vankiloiden historiallinen, Ruotsin vallan ajoilta periytyvä yhteisnimitys, oli kruununvankila, joka tosin poistui

⁸⁶ *Ståhlberg* 1893, 1–3.

⁸⁷ *Ibid.*, 190.

⁸⁸ *Ibid.*, 200.

⁸⁹ *Ibid.*, 79.

⁹⁰ *Pajuoja* 1986, 31–32.

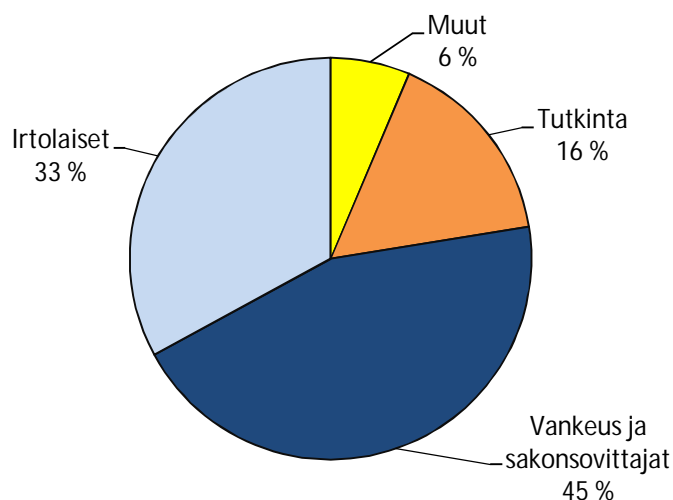
⁹¹ *Huhtala* 1984, 1–3.

⁹² Katso *Virtanen* 1944.

käytöstä tilastollisena nimityksenä autonomian ajalla⁹³. Suomessa sijaitti vuodesta 1857 alkaen kahdeksan lääninvankilaa ja kolme kihlakunnanvankilaa, joita täydensivät pienet ja paikalliset käräjävankilat. Suurin osa vankien vuotuisesta virtauksesta kulki näiden yhdentoista vankilan läpi.

Lääninvankilat vastaanottivat vapausrangaistusta suorittavista ainoastaan sellaisia, joille määrätty tuomiot olivat lieviä. Nämä tuomiot saattoivat olla vesi-leipä -vankeutta tai tavallista vankeutta.⁹⁴ Lievällä tuomiolla tarkoitetaan tässä sellaista vankeustuomiota, jota ei mitata määrävuosissa tai joka ei ole elinkautinen.⁹⁵ Vankeusrangaistusta suorittavia henkilöitä oli kuitenkin todennäköisesti varsin vähän verrattuna koko virtaukseen. Tätä seikkaa ei kuitenkaan voida todeta prokuraattorin tilastojen perusteella, sillä niiden tilastoinnissa vankeusvangit ja sakon muuntorangaistusta suorittavat on yhdistetty saman yksikön alle.

Muut vankiloihin saapuneet olivat tutkintavankeja, velkavankeja, irtolaisia ja karkureita taikka kuritushuonevankeja, vapautettuja tai karkotettuja vankeja odottamassa kuljetusta. Tärkeimmät ryhmät olivat sakon muuntorangaistukseen ja vankeusrangaistukseen tuomitut, irtolaiset ja karkurit sekä tutkintavangit. Heistä miehiä oli noin kolme kertaa niin paljon kuin naisia. Koko aikakautta tarkasteltaessa voidaan tehdä seuraavanlainen keskimääräinen jaottelu siitä, minkälaisia vankeja lääninvankiloihin saapui. Kuvio 19 esittää eri vankiryhmien keskiarvoiset suhteelliset osuudet 41 vuoden ajalta⁹⁶. Se ei ota huomioon vankeusajan pituutta, vaan ainoastaan vuotuisen vankivirtauksen.

Kuvio 19 Läänin- ja kihlakunnanvankiloiden vankikoostumus 1850–1890

⁹³ Havainto koskee prokuraattorin kertomussarjaa.

⁹⁴ Virtanen 1944, 51–52.

⁹⁵ Nevalainen 1960, 21.

⁹⁶ Vankilaan joutumisen syiden erittely tulee tilastoon vasta vuonna 1850.

3.2.2 Erityisvankilat

Kuten aikaisemmin on todettu, erityisvankiloiksi kutsutaan tässä tutkimuksessa niitä vankiloita ja laitoksia, joita yleisesti kutsutaan kuritushuoneiksi. Nähdäkseni nimitys on harhaanjohtava, sillä kaikki näistä laitoksista eivät suinkaan olleet kuritushuoneita. Kuritushuonerangaistus on mainittu vuoden 1866 vapausrangaistusten täytäntöönpanoasetuksessa⁹⁷, mutta yksittäisten vankiloiden yhteydessä nimitys otettiin jaksoittain käyttöön vasta prokuraattorin kertomussarjan päätyttyä, ja termi tarkoitti samaa kuin vanha käsite rangaistusvankila. Esimerkiksi Turun rangaistusvankilan nimi muuttui vuonna 1894 Turun kuritushuoneeksi ilman, että sen toiminta mainittavasti muuttui⁹⁸. Joka tapauksessa termi erityisvankila sisältää kaikki muut vankilat ja työlaitokset paitsi lääninvankilat ja paikalliset käräjävankilat, joiden osalta ei ole minkäänlaista tilastoa. Termin alle mahtuvat linnanvankila, merilinnoitukset, työ- ja ojennuslaitokset, työasemat, vankilalaitos, rangaistusvankilat, väliaikaiset vankilat, kehruhuoneet sekä rangaistus- ja työvankila.

Linnanvankilalla tarkoitetaan Viaporin linnoituksessa sijaitsevaa vankilaa, joka oli vielä pitkälle autonomian ajalle saakka ainoa varsinainen rangaistuslaitos. Sen toiminnan tarkoituksena oli aluksi majoittaa kaikki määrävuosiksi tai elinkaudeksi tuomitut vankeusvangit, mutta 1800-luvun puolivälissä maahan perustettiin uusia vankiloita tehtävää jakamaan. Vankeusvankien lisäksi Viaporissa säilytettiin yleiseen työhön ja tunnustusvankeuteen tuomittuja henkilöitä.⁹⁹ Tästä havaitaan myös eräs prokuraattorin tilaston vakava puute. Kertomuksissa ei nimittäin erityisesti ilmoiteta tunnustusvankien lukumäärää, vaan nämä ovat ilmeisesti lisättyinä pahanteosta rangaistusta suorittavien lukuun.

Työ- ja ojennuslaitos oli toinen merkittävistä rangaistuslaitoksista kertomussarjan alkupuoliskolla. Niitä perustettiin ainakin Turkuun, Viipuriin ja Hämeenlinnaan. Keisarin armollisella määräyksellä päätettiin perustaa neljä työ- ja ojennuslaitosta Suomen suuriruhtinaskuntaan¹⁰⁰, mutta prokuraattorin kertomuksissa esitetään vain kolme rangaistuslaitosta nimityksellä työ- ja ojennuslaitos. Laitoksissa säilytettiin sekä rikoksentekejiä että irtolaisia, jotka tekivät käytännössä samoja askareita kuin rangaistusvankitkin¹⁰¹. Irtolaisten kohdalla rangaistuksen tarkoitus oli paitsi suojella yhteiskuntaa, myös kasvattaa irtolaista. Ehkäpä juuri kasvatustehtävän vuoksi

⁹⁷ Hannula 1981, 89.

⁹⁸ Nevalainen 1960, 22.

⁹⁹ *Ibid.*, 21 ja Virtanen 1944, 55.

¹⁰⁰ Nevalainen 1960, 21.

¹⁰¹ Lappi-Seppälä 1982, 108.

työlaitoksissa oli sallittua kohdistaa vankeihin kurinpidollisia raipparangaistuksia, joita ei varsinaisissa rangaistuslaitoksissa sallittu. Työn luonneta säänneltiin kehruhuoneille sekä työ- ja ojennuslaitoksille laadituilla ohjesäännöillä, joissa määrättiin, miten laitoksen päivittäinen arki pitää järjestää. Yleishuomiona ohjesäännöstä voidaan todeta, että vankilat järjestyivät kommuunien kaltaisiksi yhteistoimintakeskuksiksi, joissa vain tuollokat eristettiin yksinäisyyteen.¹⁰²

Ajan kuluessa Viaporin linnanvankila sekä työ- ja ojennuslaitokset antoivat tilaa uusille rangaistusvankiloille, jotka perustettiin Turun Kakolaan, Helsingin Sörnäisiin, Hämeenlinnaan ja Lappeenrantaan. Uudet vankilat alkoivat palvella rangaistusvankien sijoittamistehtävässä ja niille laadittiin uudet ohjesäännöt. Rangaistusvankilat olivat kuritushuoneita sanan varsinaisessa merkityksessä, ja niissä tehtiin rangaistustyötä, jossa vapaudenmenetykseen yhdistyi pakkotyö¹⁰³. Vuosisadan lopussa kaikki miehille tarkoitetut erityisvankilat olivat rangaistusvankiloita. Kehitys kulminoitui vuoteen 1884, jolloin Mikkelin väliaikainen ojennuslaitos otti viimeistä kertaa uusia vankeja. Tämän jälkeen kaikki uudet tuomiot pantiin täytäntöön rangaistusvankiloissa.

Edellä mainittuja laitostyyppisiä voidaan hyvällä syyllä pitää tärkeimpinä vankeinhoidollisina yksikköinä, vaikka ne majoittivatkin ainoastaan miespuolisia vankeja. Naispuoliset rangaistus- ja työvangit sijoitettiin puolestaan kehruhuoneisiin vuoteen 1881 asti ja sen jälkeen rangaistus- ja työvankilaan Hämeenlinnaan. Laitokset oli järjestetty tehdasmaiseen tapaan, ja niiden yhtenä tarkoituksena oli tuottaa halpaa työvoimaa tekstiiliteollisuudelle¹⁰⁴. Kehruuhuoneiden ohjesääntö oli perujaan vuodelta 1823, ja siinä määriteltiin kurssi, jolla vankeusajan pituus muunnettiin tuotteiksi. Työkomennuksen pituus riippui siis siitä, kuinka nopeasti vanki teki töitä. Yhden vuoden rangaistuksen saattoi suorittaa esimerkiksi karstaamalla villaa 1 600 kehrättyä vyyhteä varten.¹⁰⁵ Kehruuhuoneet lakkautettiin vuonna 1881, jolloin niissä olleet vangit siirrettiin Hämeenlinnan vanhaan rangaistuslaitokseen, jossa aloitti naisille tarkoitettu rangaistus- ja työvankila.¹⁰⁶

Erityisvankiloissa kunkin vuoden ensimmäisenä päivänä pidetyistä vangeista keskimäärin yli 85 prosenttia oli sijoitettuna linnanvankilaan, rangaistusvankiloihin, työ- ja ojennuslaitoksiin sekä naisille tarkoitettuihin rangaistuslaitoksiin. Jäljelle jää lukuisa joukko pienempiä vankiloita, joiden toimikausi oli poikkeuksetta lyhyt. Näitä olivat ensinnäkin väliaikaiset

¹⁰² *Ståhlberg* 1893, 195–202.

¹⁰³ *Hannula* 1981, 89.

¹⁰⁴ *Letto-Vanamo ja Ylikangas* 1981, 66–68.

¹⁰⁵ *Virtanen* 1944, 379–380.

¹⁰⁶ *Nevalainen* 1960, 69.

vankilat, joita sijaitsi vuosien varrella Savonlinnassa, Kuopiossa ja Mikkelissä. Toiseksi oli työasemia, joissa irtolaisuudesta vangituilla teetettiin pakkotyötä jonkin yhteiskunnallisesti tärkeän projektin parissa. Työasemat sijaitsivat vuorotellen Saimaan kanavan ja rautateiden työmaalla sekä Nurmeksien Luostan väliaikaisessa ojenuslaitoksessa. Kolmanneksi aivan ajanjakson alussa oli Suomessa kaksi merilinnointusvankilaa, jotka sijaitsivat Svartholmassa ja Ruotsinsalmessa. Neljänneksi oli Käkisalmen vankilalaitos.

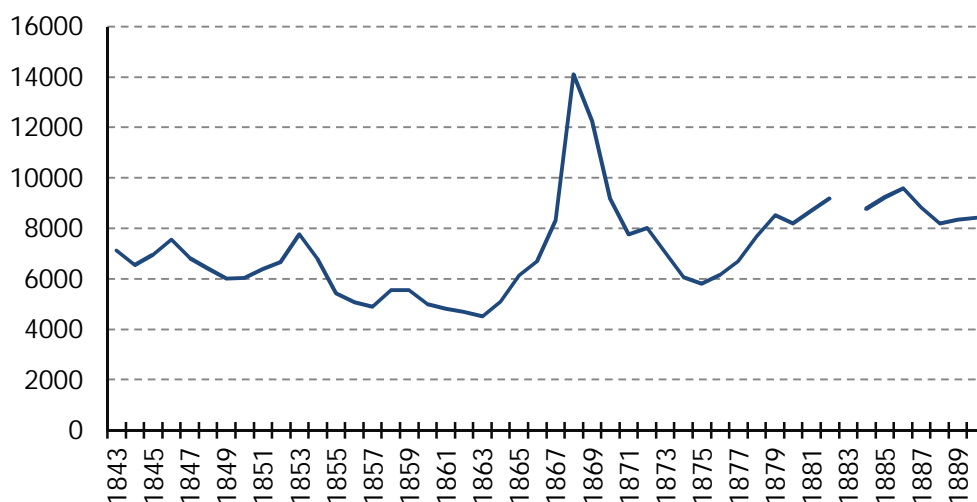
3.3 Vapausrangaistukset tilastojen valossa

Aluksi täytynee kertoa hiukan vankiluvun esittämistavasta prokuraattorin kertomuksissa. Merkittävin ongelma koskee erityisvankiloita, joista osa on kirjattu merkinnällä ”vid årets slut” ja osa kahdella merkinnällä ”kvar från föregående året” ja ”inkomna under årets lopp”. Verrattaessa vid årets slut-lukemaa vuoden 1848 vankiluetteloihin havaitaan, että luku on yhdenmukainen joulukuun aikana vankiloissa pidettyjen vankien lukuun¹⁰⁷. Vankiluetteloiden perusteella kullekin vankilalle on määritelty korjauskerroin, joka perustuu kunkin vankilan tyyppiin ja vankikoostumukseen. Lopputulos ei ole aivan tarkka, mutta se kuvaa silti luotettavasti vankimäärän vaihtelua kussakin vankilassa. Toisin sanoen kehitystrendejä on mahdollista vertailla riittävällä tarkkuudella kaikkien vankiloiden osalta. Tässä kohtaa on myös hyvä palauttaa mieleen, että lääninvankiloita ja erityisvankiloita tilastoitiin hyvin erilaisilla metodeilla, mistä johtuen ne eivät ole keskenään vertailukelpoisia.

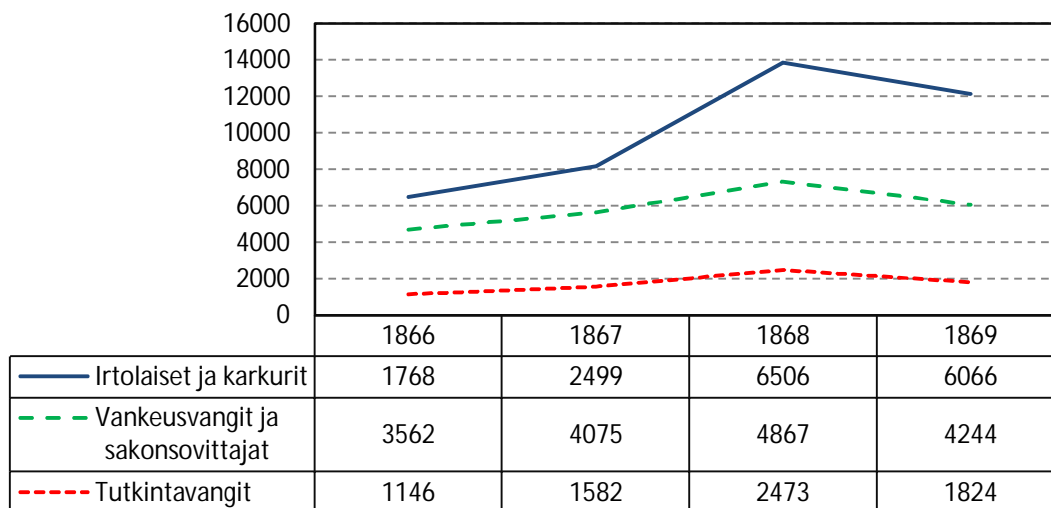
Merkintätavoista johtuen on syytä esitellä lääninvankilat ja erityisvankilat omina ryhminään. Kuvio 20 kuvaa lääninvankiloiden vuosittaista vankilukua sellaisenaan, ilman jaotteluja. Nälkävuodet näkyvät myös tässä tilastossa, mutta hieman eri tavalla kuin voisi kuvitella. Varkausrikosten kasvun osalta selitettiin jo, että niiden rangaistukset olivat pääasiassa raippa- ja vitsarangaistuksia. Tässä näkyvä vankiluvun lisääntyminen johtuu 75 prosenttisesti irtolaisten määrän lisääntymisenä. Nälkävuodet lisäsivät tietysti myös tutkinta- ja vankeusvankien määrää, mutta huomattavasti maltillisemmin kuin irtolaisten. Seuraava kaaviokuva (kuvio 21) havainnollistaa vankimäärän lisäystä kolmessa suurimmassa vankiryhmässä vuosina 1866–1869. Siitä havaitaan selvästi, kuinka irtolaisten ja karkurien suhteellinen osuus kasvaa nälkävuosien edetessä. Kaikki muutkin vankiryhmät kasvavat, mutta paljon maltillisemmin.

¹⁰⁷ Prokuraattorin toimituskunta 1848.

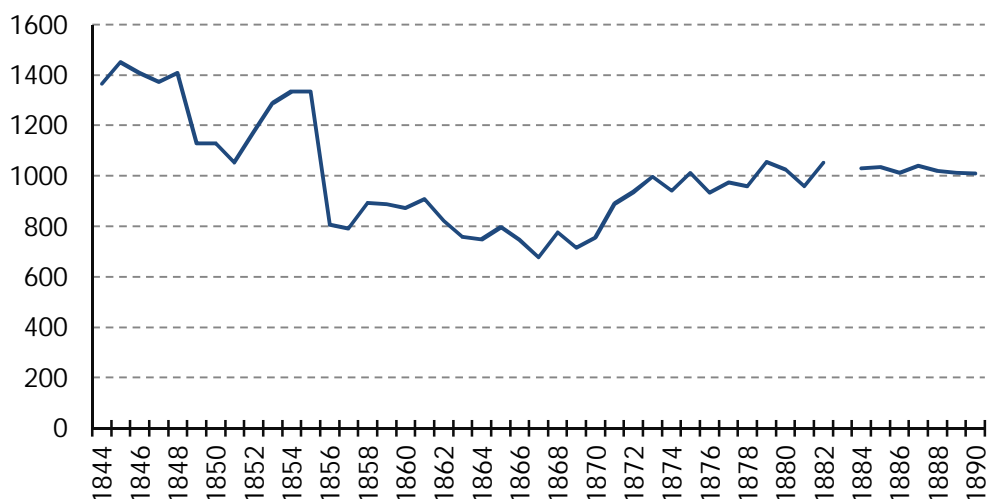
Erityisvankiloiden osalta kuvaavin aikasarja lienee vuoden viimeisen päivän vankilukua kuvaava taulukko. Se voidaan korjauskertoimien avulla muodostaa yhtenäisenä vuodesta 1844 vuoteen 1890, eikä siinä ole samantaisia informaatiopuutteita kuin virtaustilastossa. Joka tapauksessa erityisvankiloihin saapui vuodessa huomattavasti vähemmän uusia vankeja kuin niissä kulloisenakin päivänä pidettiin. Ilmiö johtuu vankeusajan pituudesta. Kuvio 22 kuvaa erityisvankiloiden vankilukua kunkin vuoden viimeisenä päivänä.

Kuvio 20 Läänin- ja kihlakunnanvankiloiden vuosittainen vankiluku, vuodet 1843–1890

Kuvio 21 Läänin- ja kihlakunnanvankiloiden vuosittainen vankiluku vankiryhmittäin, vuodet 1866–1869

Kuvio 22 Eritysvankiloiden vankiluku vuoden viimeisenä päivänä, vuodet 1844–1890

3.4 Vankilatilastojen yhdistäminen

3.4.1 Lähtökohtia

Historiallisen vankitilaston tehtävänä on sekä osoittaa tarkasteluajankohdan tilanne, että mahdollistaa vertailu nykyhetkeen. Siksi on tärkeää verrata prokuraattorin kertomuksista saatavia vankeinhoidollisia tietoja nykyisiin vankitilastoihin ja arvioida niiden yhteensopivuutta.

Nykyisin vankeustilastoja tuottava Rikosseuraamuslaitos julkaisee vuosittain tilastollista vuosikirjaa, joka on hyvä tämän hetken vertailupohja prokuraattorin tilastolle. Vuoteen 2008 asti tilastoja tuotti myös Tilastokeskus, mutta nykyisin taulukkosarja on lakkautettu. RISE:n vuosikirjan yhteensopivin, ja tämän tutkimusprojektin kannalta olennaisin, tilasto on julkaisun taulukko 24: ”Vangit ja vankilat”. Se sisältää tiedon ensinnäkin vankien päivittäisestä keskimäärästä jaoteltuina sukupuolen ja vankeuden syyn mukaan ja toiseksi vapaudesta rangaistuslaitokseen saapuneet. Lisäksi taulukko 1: ”Vuoden alussa ja lopussa rangaistuslaitoksissa olleet sukupuolen, vankiryhmän ja laitostyyppin mukaan” antaa ainakin periaatteessa yhteensopivaa tietoa.¹⁰⁸

Lääninvankiloiden osalta saatavilla on tietoa vangeista, joita on vuoden aikana pidetty vankilassa. Alkuperäinen ilmaisu on ”personer som blivit tagne och hållne i länsfängelserne”. Käytännössä tämä tarkoittanee sekä edelliseltä vuodelta jääneitä vankeja että kuluvan vuoden aikana tulleita. Prokuraattorin kertomuksien perusteella ei ole mahdollista erotella näitä

¹⁰⁸ Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2012, 32–55.

vankiryhmiä toisistaan, mutta tilastoa on mahdollista laajentaa vankiluetteloiden perusteella. Siten saatavilla oleva tilastoaineisto vastaa RISE:n tilastoa, jossa ilmoitetaan vapaudesta saapuneet ja vuoden alussa olleet vangit yhteensä.

Vaikeammin yhdistettävissä ovat sen sijaan päivittäisen vankiluvun tiedot. Päivittäisen vankiluvun keskiarvoa ei ole saatavilla minkään vankilan osalta yhdeltäkään tarkastelukauden vuodelta. Vuoden lopun tieto sinänsä on olemassa, mutta se kattaa valitettavasti vain erityisvankilat. Siksi lääninvankiloiden harjoittama, yksinomaan virtaustilastoon perustuva kirjaustapa heikentääkin merkittävästi koko vankilatilaston käyttökelpoisuutta. Näin ollen vankilukuja käytettäessä on oltava tarkkana sen suhteen, ettei sekoita nykyisiä ja entisiä merkintätapoja toisiinsa.

Tietenkään ongelma ei tee vankilatilastosta hyödytöntä. Virtauslukematilasto on epätäydellisyydestään huolimatta pääasiassa edustava, ainakin rikoksesta tuomittujen henkilöiden osalta. Se onkin ainoa tilaston osa, joka on suoraan hyödynnettävissä vertailevaan historiantutkimukseen. Vuoden viimeisen päivän tilasto, joka erityisvankiloiden osalta on saatavilla, on omiaan kuvailemaan lähinnä pitkien vankeustuomioiden esiintyvyyttä tarkastelun kohteena olevan 50 vuoden ajalta. Lisäksi historiallisella tiedolla on aina oma itseisarvonsa, riippumatta sen yhteensopivuudesta nykypäivän tietoihin.

3.4.2 Ahon ja Karsikkaan tilasto

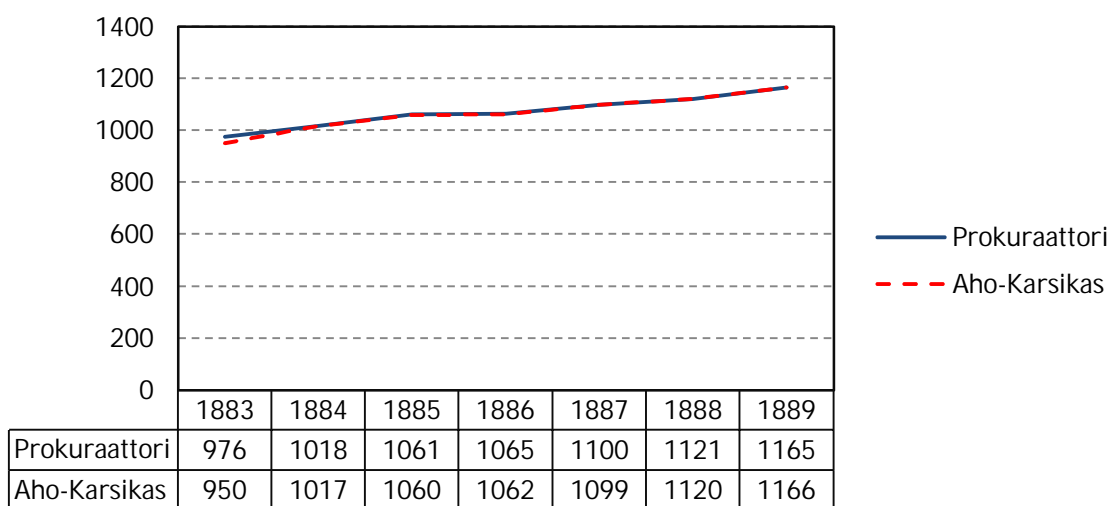
Timo Aho ja Vuokko Karsikas julkaisivat vuonna 1980 teoksen ”Vankien taustaan ja vankilukuun liittyviä tilastoja 1881–1978”. Tutkimuksen liitetaulukoissa esitetään Suomen Virallisen Tilaston vankilukutietoja vuodesta 1881 alkaen. Tarkasteluajanjakso menee osittain päällekkäin prokuraattorin kertomussarjojen tilastojen kanssa. Tästä syystä on olennaisen tärkeää verrata, miten nyt koottu aineisto vertautuu tällä hetkellä virallisena pidettyihin lukuihin. Kaikki tiedot eivät ole vertailukelpoisia erilaisten ryhmittelyjen vuoksi, mutta vertailun ulkopuolelle jäävät vankikategoriat ovat joko merkityksettömiä (kuljetusvangit¹⁰⁹) tai pieniä (vesi-leipä -vankeutta suorittavat). SVT:n taulukoissa vankeja on kuitenkin pääasiassa ryhmitelty samoihin luokkiin kuin prokuraattorin kertomuksissa. Tämä osatekijä ei siis vaadi mainittavaa huomiota.

Vertailun aluksi on kiinnitettävä huomiota siihen, että SVT:n ja prokuraattorin kertomuksien käyttämät tilastointitavat poikkeavat toisistaan.

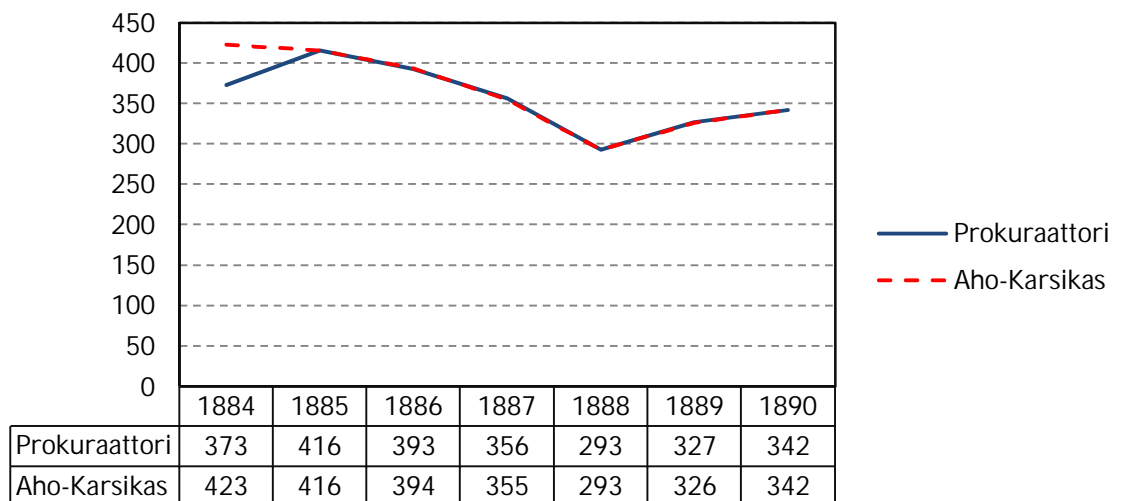
¹⁰⁹ Kuljetusvangit ovat kirjanpidollinen ryhmä. (Lappi-Seppälä 1982, 111.)

SVT:n tilastossa esitetään vankien lukumäärä vuoden lopussa ja vuoden aikana tulleet vangit. Vastaavasti prokuraattorin tilastosta selviää vankien lukumäärä vuoden alussa ja vuoden aikana tulleet vangit. Tällä sikäli merkitystä, että tilastotiedot on vertailtaessa korjattava osoittamaan samaa ajankohtaa. Käytännössä tämä on toteutettu siten, että SVT:n tilaston vankilukua laskettaessa on otettu huomioon vankiluku edeltävän vuoden lopussa ja kuluvan vuoden aikana sekä prokuraattorin tilastosta molemmat luvut samalta vuodelta. Esimerkiksi haluttaessa vertailukelpoinen luku vuodelta 1882, on otettava SVT:n tilastosta vuoden 1881 lopussa ollut vankimäärä ja lisättävä siihen vuoden 1882 aikana tulleet vangit. Näin päästään samaan tilastoyksikköön kuin prokuraattorin tilaston lääninvankiloiden vankiluku vuonna 1882.

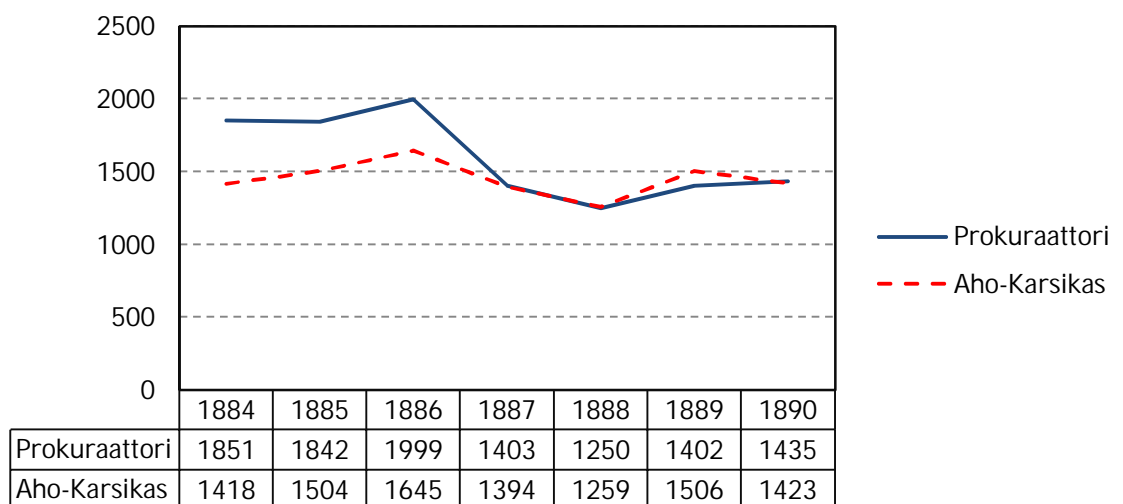
Taulukoiden yhdistämisen jälkeen voidaan vertailla niiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Yleishavaintona voidaan todeta, että erityisvankiloita koskevat luvut täsmäävät lähes yksi yhteen eri tilastojen välillä. Kuviot 23 ja 24 kuvaavat kuritushuonevankien määrää. Sama ilmiö toistuu lähes identtisenä myös työvankien osalta. Lääninvankiloiden kohdalla tilanne ei ole yhtä ruusuinen. Kuvaavaa on, että lukemat eivät ole keskenään samanlaisia, mutta niissä esiintyvät trendit ovat yhtäläisiä. Tilastojen yhtäläisyydet vaihtelevat varsin radikaalisti sen mukaan, mistä vankiryhmästä on kyse. Kuvioissa 25 ja 26 esitetään kaksi merkittävintä vankiryhmää: tutkintavangit sekä sakko- ja vankeusvangit. Sakko- ja vankeusvangit on esitettävä yhtenä kokonaisuutena, sillä prokuraattorin kertomussarja esittää ne tässä muodossa.

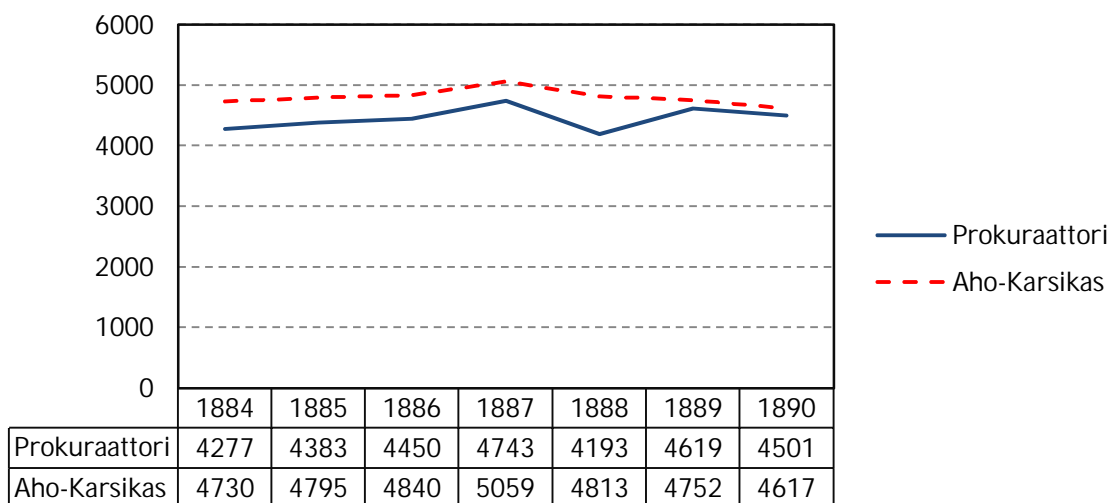
Kuvio 23 Kuritushuonevankien lukumäärä vuoden alussa

Kuvio 24 Vuoden aikana vankiloihin passitetut kuritushuonevangit

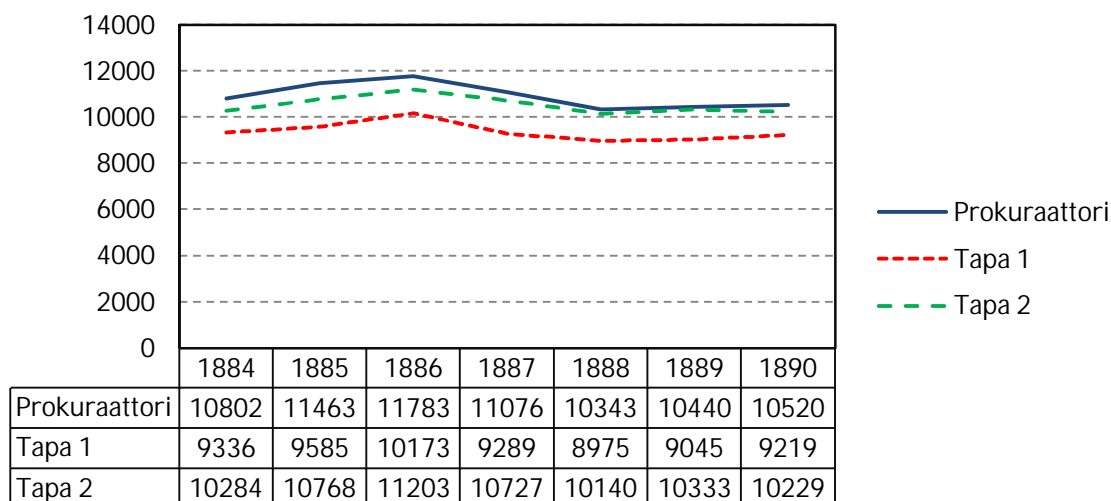
Kuvio 25 Vuoden alussa olleet ja vuoden aikana vankiloihin passitetut tutkintavangit yhteensä

Kuvio 26 Vuoden alussa olleet ja vuoden aikana vankiloihin passitetut sakko- ja vankeusvangit yhteensä

Lopuksi on vielä esitettävä kokonaisvankiluvun eroavaisuudet kahden tilastolähteen välillä. Ahon ja Karsikkaan esittämien liitetaulukoiden perusteella voidaan laskea kahdenlainen kokonaisvankiluku. Ensinnäkin teoksen sivulla 78 esitetään yksinkertaisena taulukkona kokonaisvankiluku, josta voidaan laskea vuoden kokonaisvankiluku aiemmin esittämälläni laskukaavalla (tapa 1). Toiseksi voidaan ottaa huomioon kaikki teoksen liitetaulukoissa esitetyt vankiluvut ja laskea ne yhteen (tapa 2). Tällä tavalla saatu tulos poikkeaa jossain määrin yksinkertaisesta kokonaisvankiluvusta, mistä syystä olen ottanut sen mukaan vertailuun. Syy siihen, miksi SVT:n tilastossa on tällainen ristiriita, ei ole selvinyt. Joka tapauksessa kuvio 27 kuvastaa kokonaisvankilukujen eroavuuksia prokuraattorin kertomuksien ja SVT:n tilastojen välillä (tavat 1 ja 2).

Havaitaan, että tavalla kaksi laskettu vankiluku vastaa erittäin hyvin prokuraattorin kertomuksista selviävää vankilukua. Muutostrendit ovat täsmälleen samoja ja myös numeroarvot hyvin lähellä toisiaan. Prokuraattorin kertomuksien ja tavalla 2 lasketun SVT:n kokonaisvankiluvun vuosittainen erotus on vuosien 1884–1890 aikana keskimäärin 391,9 vankia. Suurimmat erot näkyvät kuljetusvangeissa, joita SVT:n tilastossa ei esiinny lainkaan, sekä irtolaisissa, joita on tilastoitu prokuraattorin kertomuksissa merkittävästi enemmän.

Kuvio 27 Kokonaisvankiluku: Vuoden alussa olleet ja vuoden aikana vankiloihin passitetut vangit yhteensä

Vertailusta voidaan tehdä johtopäätös, että käyrien yhtäläisyydet ovat omiaan vahvistamaan prokuraattorin kertomuksien luotettavuutta. Kun tällä hetkellä virallisena pidettävät luvut ovat päällekkäisyysjakson ajalta näin samankaltaiset, voidaan hyvällä syyllä katsoa, että myös aikaisempia prokuraattorin kertomuksia voidaan käyttää luotettavina lähteinä vankilukutietojen osalta. Ongelmaksi nousee silti, että vasta vuodesta 1874 alkaen voidaan muodostaa sarja, joka ei sisällä epämääräisesti kirjattuja ”vid årets slut” -vankiloita. Tämä erityiskysymys ei kuitenkaan vähennä niiden havaintojen painoarvoa, jotka ilmentävät kertomuksien tietojen luotettavuutta.

Vertailu herättää henkiin myös aivan toisenlaisen, mutta äärimmäisen mielenkiintoisen kysymyksen. Tähän asti prokuraattorin tilastosta ei ole ollut saatavilla koonnosta, jota olisi laajemmin käytetty tutkimusten pohjamateriaalina. Tästä problematiikasta mainitsinkin jo aiemmin aineistoa esitellessäni. SVT:n tilastoa on puolestaan pidetty selkeimpänä tilastokoelmana, joka kuvaa vankeinhoidon tilaa 1800-luvun lopun Suomessa. Juuri käsitelty Ahon ja Karsikkaan tutkimus on vain yksi osoitus tilaston käytöstä laajan tutkimuksen perusaineistona. Tämän tutkimuksen pohjatyön tuloksena on kuitenkin syntynyt yhtäläinen ja kattava tilastomateriaali, joka sisältää prokuraattorin toimituskunnan kirjaamia tietoja valtakunnan oikeudenkäytöstä. Vankeinhoidon osalta aineisto on kehityssuuntien osalta samanlainen kuin SVT:n vastaava aineisto, mutta absoluuttiset luvut ovat poikkeavia. Kun halutaan tutkia vankeinhoidon historiaa, on tästä eteenpäin tehtävä valinta siitä, kumpaa tilastoaineistoa pidetään ensisijaisena.

Mielestäni on perusteltua asettaa vastaisuudessa prokuraattorin kertomuksista koottu vankilatilasto ensisijaiseksi tietolähteeksi kahdesta pääasiallisesta syystä. Ensinnäkin prokuraattorin tilasto on laajempi tietolähde kuin SVT:n tilasto. Nyt koottua tilastoa voidaan ajallisesti jatkaa ongelmitta vuoteen 1874 ja lisätutkimuksen kautta aina 1840-luvulle asti. Myös sisällön osalta prokuraattorin tilastosarja on 1880-luvun päällekkäisellä ajanjaksolla kattavampi. Esimerkiksi kuljetusvankien taulukointi alkaa SVT:ssa vasta vuonna 1895, kun vastaava tieto löytyy prokuraattorin tilastosta jo vuodesta 1850 alkaen. SVT:n tilasto kehittyy 1880- ja 1890-lukujen aikana huomattavasti, ja sen kattavuus paranee vuosi vuodelta. Ensimmäisten vuosien tiedot ovat niin puutteellisia, että perusteellisia vertailuja voidaan tehdä vasta vuodesta 1884 alkaen. Tältä osin on nähdäkseni perusteltua olettaa, että prokuraattorin toimituskunnalla on päällekkäisen ajanjakson aikana ollut jo vuosikymmeniä kestäneen kirjaamiskokemuksen vuoksi parempi osaaminen vankilatilastojen kokoamisessa.

Toiseksi SVT:n tilastot kerättiin eräänlaisen kirjanpito-prosessin kautta, ja tilaston ei ollut tarkoituskaan vastata todellisuutta aivan tarkasti¹¹⁰. Samassa yhteydessä on myös huomautettava SVT:n tilastojen sisäisestä ristiriidasta: esitetty kokonaisvankiluku on selvästi pienempi kuin se luku, joka voidaan selvittää laskemalla eri vankiryhmien lukuja yhteen. Nämä seikat ovat yhdessä omiaan aiheuttamaan huomattavaa epäilyä SVT:n vankilukutilastojen luotettavuudesta.

4 Kokoavia huomioita

Autonomian ajan rangaistusjärjestelmä, eli vuoden 1734 lain rangaistus-säännökset, lähti liikkeelle Ruotsin valtakunnan vanhoista maakuntalaeista, jotka perustuivat pelotuspreventioajatukselle.¹¹¹ Rangaistussäännösten merkittävänä tarkoituksena oli luoda uhkakuva ankarasta sanktiosta, joka vähentäisi pyrkimyksiä rikoksen harjoittamiselle. Saavuttaessa 1840-luvulta alkavalle aikakaudelle oli tätä pelotetta lievennetty huomattavasti. Esimerkiksi kuolemanrangaistus ei enää tarkoittanut mestausta ja ruumiin silpomista vaan yksinomaan pakkotyötä joko kotimaassa tai Siperiassa. Lisäksi 1860-luvun uudistuksella kiellettiin raippa- ja vitsarangaistuksen käyttö, joskaan tavoitteen saavuttamisessa ei onnistuttu vielä kymmeneen vuosiin.

¹¹⁰ *Aho ja Karsikas* 1980, 37.

¹¹¹ *Hemmer* 1950, 103.

Prokuraattorin kertomuksien rangaistustilasto peilaa suomalaista oikeudenkäyttöä ajalta, jolloin rangaistusten käyttö ja niitä ohjailevat taustaideologiat olivat suuressa murroksessa. Pelotteesta alettiin siirtyä määrätietoisesti kohti rikoksentekijän parantamiseen pyrkiviä ajatusmalleja¹¹². Ilmiö näkyy tilastojen valossa erityisesti ruumiinrangaistusten käytön vähentymisenä ja niiden korvautumisena vapausrangaistuksella. Muutosta esiintyi myös sakkojärjestelmässä, jossa keskimääräisen sakon ankaruusaste (sakon määrä verrattuna tuntipalkkaan) lieventyi lieventymistään koko tarkasteluajanjakson ajan. Muutosta voitaneen kuitenkin selittää myös yleisen palkkatason kehityksellä.

Kaiken positiivisen kehityksen keskelle lankeaa kuitenkin nälkävuoden varjo. Viljakatastrofi aiheutti merkittävää kasvua muun muassa vankilukuun ja tuomittujen ruumiinrangaistusten määrään. Ilmiö ei kuitenkaan jättänyt pysyviä merkkejä oikeusjärjestykseen, ja jo vuonna 1870, jolloin rikosoikeuden osittaisuudistus astui voimaan, muuttui rangaistusten käytötapa entistä selvemmin kohti nykyaikaista muotoaan.

¹¹² *Kekkonen* 1991, 265.

V PÄÄTELMIÄ JA JATKOPOHDINTOJA

Käsillä olevan tutkimuksen tarkoituksena on ollut rakentaa uutta alkua Suomen oikeustilastolle. Tämä on ensimmäinen kerta, kun prokuraattorin kertomuksien pohjalta koottavissa oleva oikeustilasto on julkaistu yhtenäisenä ja kattavana aikasarjana. Se tarjoaa merkittävää lisäaineistoa oikeushistorian ja kriminologian parissa harjoitettavalle rikollisuuden ja rangaistuskäytännön tutkimukselle. Projektin myötä voidaan tutkimusresursseja suunnata vastaisuudessa muihin kysymyksiin kuin aineiston vaivalloiseen keräämiseen. Tarkoitusta varten käsillä oleva teos sisältää liiteosion, johon on eritelty tärkeimmät tilastotiedot. Nyt kerätty tilasto on Suomen vanhin rikollisuutta, rangaistuksia ja vankiloita käsittelevä aikasarja. Sen tietosarjoja jatkavat muut lähteet, joiden yhteensovittaminen prokuraattorin tilaston kanssa on eräs merkittävä jatkotutkimuksen kohde. Tältä osin kysymys on aikasarjojen jatkuvuudesta ja yhtenäisyydestä.

Rikostilaston osalta asia ei tuota ongelmaa. Kun oikeustilasto siirrettiin osaksi Suomen virallista tilastoa, käytettiin muutaman ensimmäisen vuoden aikana prokuraattorin kertomuksien kanssa yhtenäistä tilastointitapaa. Tapa muuttui pian sarjan ensimmäisten julkaisuvuosien jälkeen, todennäköisesti vuoden 1889 rikoslain voimaantumisen vaikutuksesta. Koska tässä käsiteltävä tutkimuskysymys on rajattu koskemaan prokuraattorin kertomuksia vuosilta 1842–1890, ei vuodelta 1891 alkavan, painetun oikeustilaston sisäinen yhtenäisyys kuulu tämän tutkimuksen aihepiiriin. Tilaston jatkamista koskevaa pohdintaa esitin jo aiemmin vankilatilastojen osalta. Päädyn ehdottamaan, että prokuraattorin tilastoa pidettäisiin päällekkäisten vuosien osalta ensisijaisena verrattuna SVT:n tilastosarjoihin. Avoimeksi jää vielä, kuinka hyvin tilasto on yhdistettävissä SVT:n sarjaan vuoden 1890 jälkeen.

Aineiston kokoamisprosessin nyt päätyttyä tulisikin seuraavaksi selvittää mahdollisuudet oikeustilaston yhtenäistämiseen siten, että nyt olemassa oleva rikostilasto saatettaisiin alkamaan vuodesta 1842 ja vankitilasto vuodesta 1843. Lopputuloksena Suomen historiallinen rikos- ja rangaistustilasto nousisi kokonaisuutena ajallisesti kattavimmaksi Pohjoismaissa. Tämän oikeustilaston, poliisin tietoon tulleiden rikosten tilaston ja Veli Verkon alkuun paneman henkirikostilaston (1754) ansiosta Suomen historialliset kriminologian lähteet ovat laajuudeltaan omaa luokkaansa Pohjoismaissa ja kestävät vertailun myös kansainvälisiin aineistoihin.

LÄHDELUETTELO

Arkisto- ja tilastolähteet

- Keisarillisen Suomen Senaatin prokuraattori*: Prokuraattorin kertomukset suuriruhtinaskunnassa tapahtuneista rikoksista ja siviilijutuista. (1839–1890). Painamaton.
- Keisarillisen Suomen Senaatin prokuraattori*: Kruununvankilain vankiluettelot 1848. Painamaton.
- Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos*: Kansainväliset henkirikostilastot. Painamaton.

Kirjallisuus ja artikkelit

- Aho, Timo; Karsikas, Vuokko*: Vankien taustaan ja vankilukuun liittyviä tilastoja 1881–1978. Helsinki 1980.
- Baranovski, Stefan*: Brottmåls-Statistik i Finland för åren 1842–1847 (osat I–VI). Suomen virallinen lehti 1850.
- Beccaria, Cesare*: Rikoksesta ja rangaistuksesta. Helsinki 1998.
- Blomstedt, Yrjö*: Rikoslakireformin ensimmäiset vaiheet vuoden 1866 osittaisuudistuksiin saakka. Turku 1964.
- Emsley, Clive*: Crime, Police, & Penal Policy. New York 2007.
- Fish, Morris J.*: An Eye for an Eye: Proportionality as a Moral Principle of Punishment. Oxford Journal of Legal Studies 2008, 57–71.
- Hannula, Ilari*: Vankeinhoitoon liittyvän lainsäädännön historiaa 1881–1975. Teoksessa *Suominen, Elina (toim.)*: Suomen vankeinhoidon historiaa Osa 1. Helsinki 1981.
- Heikkilä, Tarja*: Tilastollinen tutkimus. Helsinki 1998.
- Hemmer, Ragnar*: Suomen oikeushistorian oppikirja I. Helsinki 1950.
- von Hofer, Hanns; Lappi-Seppälä, Tapio*: The Development of Crime in Light of Finnish and Swedish Criminal Justice Statistics, circa 1750–2010. European Journal of Criminology 2014, 169–194.
- Huhtala, Johanna*: Kriminaalihuoltotyön vaiheita 1870–1975. Helsinki 1984.
- Juntunen, Alpo*: Suomalaisten karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja suomalaiset Siperiassa. Helsinki 1983.
- Keisarillisen Suomen Senaatin prokuraattori*: Kertomus lainkäytöstä ja lakien voimassa pitämisestä maassa. Helsinki 1907.
- Kekkonen, Jukka*: Autonomian ajan rikosoikeus. Teoksessa *Letto-Vanamo, Pia (toim.)*: Suomen oikeushistorian pääpiirteet. Jyväskylä 1991.
- Kivivuori, Janne*: Rikollisuuden syyt. Jyväskylä 2008.
- Krämer, Walter*: Durbin-Watson Test. Teoksessa *Lovric, Miodrag (toim.)*: International Encyclopedia of Statistical Science. New York 2011, 408–409.
- Lappi-Seppälä, Tapio*: Teilipyörästä terapiaan. Helsinki 1982.
- Lappi-Seppälä, Tapio*: Miksi rikosoikeus? Teoksessa *Hirvonen, Ari (toim.)*: Kohti 2000-luvun rikosoikeutta. Helsinki 1994.
- Lappi-Seppälä, Tapio*: Seuraamusjärjestelmän pääpiirteet. Teoksessa *Lappi-Seppälä, Tapio; ym.*: Rikosoikeus. Juva 2009.

- Lappi-Seppälä, Tapio*: Historiantutkimus ja kriminaalipolitiikan analyysi – ta-
pasesimerkkejä ja historian opetuksia. *Lakimies* 2013, 1–22.
- Letto-Vanamo, Pia; Ylikangas, Heikki*: Hajapiirteitä laillisen vapaudenriiston ja
sen toimeenpanon kehityksestä esiteollisena aikana. Teoksessa *Suominen,
Elina (toim.)*: Suomen vankeinhoidon historiaa Osa 1. Helsinki 1981.
- Lidman, Satu*: Zum Spektakel und Abscheu. Schand- und Ehrenstrafen als Mit-
telföffentlicher Disziplinierung in München um 1600. Väitöskirja. Joensuun
yliopisto 2008.
- Mauranen, Tapani*: Kotimaankauppa. Teoksessa *Jutikkala, Eino; Kaukiainen,
Yrjö; Åström, Sven-Erik (toim.)*: Suomen taloushistoria 1. Helsinki 1980.
- Nevalainen, Jukka*: Suomen vankilat. Helsinki 1960.
- Pajuoja, Jussi*: Katsaus rangaistuksen historiaan. Helsinki 1986.
- Pinker, Steven*: *The Better Angels of Our Nature: Why Violence has Declined.*
The United States of America 2012.
- Pylkkänen, Anu*: Avioliiton historiaa. Teoksessa *Letto-Vanamo, Pia (toim.)*:
Suomen oikeushistorian pääpiirteet. Jyväskylä 1991.
- Rikosseuraamuslaitos*: Rikosseuraamuslaitoksen tilastoja 2012. Helsinki 2013.
- Serlachius, Allan*: Lainopin alkeet. Porvoo 1910.
- Sirén, Reino*: Rikollisuuden rakenne ja kehitys. Teoksessa *Oikeuspoliittinen tut-
kimuslaitos*: Rikollisuustilanne 2012. Helsinki 2013.
- Stigler, Stephen*: Fisher and the 5% level. *Chance* 2008, 12.
- Ståhlberg, K. J.*: Irtolaisuus Suomen lain mukaan. Helsinki 1893.
- Tuomikoski, Maija*: Kirjasta ja sen tekijästä. Teoksessa *Beccaria, Cesare*: Rikok-
sesta ja rangaistuksesta. Helsinki 1998.
- Tuominen, Uno*: Suomen alkoholipolitiikka 1866–1886. Helsinki 1979.
- Vattula, Kaarina (toim.)*: Suomen taloushistoria 3. Helsinki 1983.
- Verkko, Veli*: Henki- ja pahoinpitelyrikollisuuden kehityssuunnan ja tason määrit-
tämisestä. Helsinki 1931.
- Verkko, Veli*: Lähimmäisen ja oma henki. Jyväskylä 1949.
- Virrankoski, Pentti*: Suomen Historia. Hämeenlinna 2012.
- Virtanen, Veikko*: Suomen vankeinhoito I 1808–1831. Helsinki 1944.
- Ylikangas, Heikki*: Valta ja väkivalta keski- ja uudenajan taitteen Suomessa. Juva
1988.
- Ylikangas, Heikki*: Aikansa rikos – historiallisen kehityksen valaisijana. Juva
2000.

Internet-lähteet

Jaakkola, Risto: Verkko, Veli (1893–1955). Kansallisbiografia 2000.
<http://www.kansallisbiografia.fi/libproxy.helsinki.fi/kb/artikkeli/7231/>. Luettu 12.12.2013.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus: Ruotsin valtakunnan vuoden 1734 laki.
<http://agricola.utu.fi/julkaisut/julkaisusarja/kktk/lait/1734/>. Luettu 13.12.2013.

Suomen Pankki: Euron muuntokerroin.
<http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/valuuttakurssit/pages/muuntokurssit.aspx>.
Luettu 12.12.2013.

Tilastokeskus: Katsaus rangaistuksiin 2011.
http://www.stat.fi/til/syyttr/2011/syyttr_2011_2012-12-17_kat_001_fi.html. Luettu 12.12.2013.

Tilastokeskus: Palkkarakenne. <http://www.tilastokeskus.fi/til/pr/index.html>. Luettu 13.12.2013.

Tilastokeskus: Rahanarvokerroin. http://www.stat.fi/til/khi/2012/khi_2012_2013-01-15_tau_001.html. Luettu 12.12.2013

LIITETAULUKOT

- Liite 1 – Koko Suomessa tuomitut rikokset rikosryhmittäin
- Liite 2 – Maaseudulla tuomitut rikokset rikosryhmittäin
- Liite 3 – Kaupungeissa tuomitut rikokset rikosryhmittäin
- Liite 4 – Henkirikokset maaseudulla ja kaupungeissa
- Liite 5 – Pahoinpitelyrikokset ja aseiden nostaminen maaseudulla ja kaupungeissa
- Liite 6 – Tärkeimmät omaisuusrikokset maaseudulla ja kaupungeissa
- Liite 7 – Eräitä muita merkittäviä rikoslajeja maaseudulla ja kaupungeissa
- Liite 8 – Rangaistustilasto: sakot ja muut rangaistukset
- Liite 9 – Rangaistustilasto: muita tietoja rangaistuksista
- Liite 10 – Vankilatilasto: Lääninvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien lukumäärä¹¹³
- Liite 11 – Vankilatilasto: Lääninvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien vankilaan joutumisen syyt ja sukupuoli
- Liite 12 – Vankilatilasto: Erityisvankiloiden vankiluku vuoden ensimmäisenä päivänä, vankilaan joutumisen syyt
- Liite 13 – Vankilatilasto: Erityisvankiloiden vankiluku vuoden ensimmäisenä päivänä¹¹⁴
- Liite 14 – Vankilatilasto: Erityisvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien lukumäärä
- Liite 15 – Vankilatilasto: Erityisvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien vankilaan joutumisen syyt
- Liite 16 – Jäännösvirheanalyysin residuaalikuviot

¹¹³ Vankilatilastot puuttuvat kokonaan vuodelta 1883. Osa kyseisen vuoden kertomuksista on ilmeisesti kadonnut.

¹¹⁴ Osa vankiloista oli alkuperäisissä kertomuksissa kirjattu joulukuun aikana säilytettyjen vankien lukumäärän mukaan (fångner vid årets slut). Ongelman ratkaisemiseksi on kruununvankilain vankiluetteloa apuna käyttäen laskettu erityinen kerroin, jonka avulla lukema saadaan vastaamaan suurin piirtein vuoden ensimmäisenä päivänä vankilassa olleiden vankien lukumäärää. Liitetaulukossa on korostettu sellaiset lukuarvot, jotka on saatu tällä muuntamismenetelmällä.

Liite 1 Koko Suomessa tuomitut rikokset rikosryhmittäin

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1842	199	1081	859	179	1330	238	163	539	2147	41	838	831	8445	19482	
1843	149	1226	918	225	1650	265	161	554	2600	35	962	1016	9762	22579	
1844	130	1089	878	137	1491	281	148	524	2430	38	845	992	8983	21191	
1845	140	1175	916	275	1399	281	145	535	2370	41	767	1173	9217	21113	
1846	115	1100	996	177	1400	287	144	452	2173	33	802	1001	8680	20179	
1847	130	1088	800	159	1208	230	110	469	2191	35	758	1106	8284	19597	
1848	113	1067	720	114	1216	272	181	444	2445	21	785	937	8315	19594	
1849	147	1025	807	138	1122	276	149	395	2379	48	733	802	8021	19415	
1850	133	1006	788	167	1462	256	163	442	2502	43	814	1018	8794	20769	
1851	159	969	815	138	1384	299	177	405	2526	33	835	1135	8875	21296	
1852	140	1021	813	193	1631	279	141	455	2396	40	851	1270	9230	22000	
1853	162	1082	901	207	1303	295	168	440	2288	47	815	1451	9159	21898	
1854	137	876	761	191	1248	176	143	439	1844	37	1016	1340	8208	19996	
1855	162	943	728	156	1226	128	94		1798	30	1132	1092	7489	18558	
1856	159	826	728	162	1104	126	130		1554	29	1224	870	6912	17413	
1857	166	790	769	212	1154	112	61		1576	36	1460	974	7310	18541	
1858	124	808	866	151	1102	150	175	291	1630	23	1575	1064	7959	19172	
1859	136	889	823	215	1224	168	211	328	1669	24	1813	1114	8614	20038	
1860	143	901	664	257	1258	172	195	322	1531	35	1829	1076	8383	19618	
1861	180	924	694	210	1166	234	149	346	1584	32	1828	866	8213	19964	
1862	196	946	699	226	1261	238	190	326	1431	34	1656	898	8101	19420	
1863	141	797	804	156	1187	174	182	307	1409	25	1574	1008	7764	18573	
1864	159	814	884	184	1157	133	128	306	1203	36	1742	887	7633	18580	
1865	156	968	1055	245	1065	182	165	301	1487	34	1750	979	8387	20254	
1866	143	797	1280	357	877	153	125	310	1265	32	1334	893	7566	18702	
1867	142	711	1524	453	808	184	142	299	1058	28	1995	924	8268	20053	
1868	132	582	2514	544	615	86	135	245	958	12	1561	893	8277	20172	
1869	131	685	1735	480	444	153	116	265	1303	26	2067	893	8298	20079	
1870	197	694	1225	392	640	72	178	319	1233	34	3009	783	8776	21065	
1871	191	729	930	338	828	32	207	332	1445	78	3355	574	9039	22196	
1872	196	716	984	292	847	30	134	413	1744	110	3406	650	9522	23561	
1873	199	761	971	292	730	26	276	585	1868	119	2697	719	9243	23459	
1874	180	767	902	237	687	237	294	566	1975	76	2658	647	9226	23492	
1875	155	812	978	249	670	13	222	740	1837	22	2616	642	8956	23228	
1876	176	820	1037	242	609	28	324	792	1943	44	2857	730	9602	24553	
1877	145	887	1035	272	558	23	293	874	1982	33	2598	866	9566	25068	
1878	144	873	1155	381	531	0	280	897	1965	35	2666	636	9563	25414	
1879	129	917	1175	350	487	0	215	979	1527	41	2412	737	8969	23990	
1880	109	822	1193	388	477	2	223	984	1802	31	2355	829	9215	24676	
1881	120	882	1403	449	412	37	261	919	1610	32	2356	767	9248	24928	
1882	190	1025	1551	403	376	27	235	1034	1897	38	2406	841	10023	26708	
1883	167	969	1339	533	450	23	237	996	2191	64	2297	749	10015	27112	
1884	188	1043	1224	684	476	29	3	972	2073	94	2550	777	10113	29130	
1885	155	970	1313	741	400	66	0	1014	2034	58	2567	823	10141	28071	
1886	174	919	1272	796	383	110	4	991	1978	51	2225	696	9599	27004	
1887	184	1079	1105	911	447	103	3	895	1822	74	2186	709	9518	26244	
1888	143	1027	1043	491	331	82	1	887	1997	74	2868	638	9582	26470	
1889	154	1136	1260	429	330	68	1	968	2075	78	3302	634	10435	29056	
1890	172	1172	1218	461	350	99	0	1062	2396	49	3040	648	10667	31022	

1. Vuosi, 2. Henkirikokset ja lapsensurmat, 3. Terveysteen kohdistuneet rikokset, 4. Omaisuusrikokset, 5. Elinkeinrikokset ja petollisuus, 6. Seksuaalirikokset, 7. Rauhanrikokset, 8. Kirkolliseen järjestykseen kohdistuneet rikokset, 9. Kunniaan kohdistuneet rikokset, 10. Rikokset yleistä moraalista vastaan, 11. Rikokset oikeudenkäyttöä vastaan, 12. Viranomaisrikokset, 13. Ympäristörikokset, 14. Lievemmät rikokset sekä muut sekalaiset rikokset, 15. Rikokset yhteensä

Liite 2 Maaseudulla tuomitut rikokset rikosryhmittäin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1842	172	956	648	131	1252	154	85	485	1603	37	705	823	2404	18955
1843	139	1029	688	202	1528	114	75	506	1622	33	768	996	2513	20427
1844	113	907	690	88	1378	128	48	465	1490	35	656	966	2856	19641
1845	128	977	716	85	1284	122	51	494	1494	35	537	1164	2273	18721
1846	96	903	788	131	1283	146	77	383	1309	31	579	985	2329	18083
1847	120	888	621	114	1118	80	26	413	1225	26	562	1098	2440	17462
1848	101	885	578	77	1107	101	38	407	1511	13	595	923	2397	17469
1849	135	857	653	106	1040	130	54	347	1515	43	553	799	2745	17954
1850	121	830	629	110	1368	140	71	390	1581	38	638	1012	2513	18883
1851	149	802	689	101	1304	125	89	353	1548	26	630	1129	2733	19356
1852	121	819	622	149	1513	161	72	402	1522	39	654	1258	2679	20022
1853	140	885	728	126	1202	127	70	372	1337	36	549	1431	2776	19558
1854	119	748	617	141	1186	110	102	380	1098	37	800	1322	2578	18481
1855	138	808	573	115	1119	89	64		1208	27	905	1074	2769	17779
1856	124	703	552	127	1025	87	56		1006	23	873	854	2676	16225
1857	139	626	546	87	1089	64	1		835	32	1154	954	2744	16559
1858	112	622	675	110	1021	87	64	291	758	18	1241	1048	2017	16130
1859	125	705	600	124	1149	93	72	265	810	23	1439	1097	1742	16488
1860	136	698	472	160	1164	96	89	267	747	32	1386	1069	1904	16441
1861	170	719	475	152	1095	104	86	299	743	22	1393	838	2224	16640
1862	177	731	456	129	1182	133	64	269	654	21	1291	883	2054	16088
1863	126	601	544	77	1114	96	70	241	433	19	1246	994	1732	14588
1864	133	585	545	96	1091	61	61	243	449	31	1377	876	1996	15089
1865	143	658	623	132	1009	68	66	238	504	34	1295	953	1838	15123
1866	122	563	805	216	834	56	51	252	367	28	1008	859	1942	14213
1867	121	505	975	308	766	96	28	228	261	24	1554	853	1913	15266
1868	110	415	1866	380	600	32	43	202	166	10	1200	863	1903	15584
1869	119	422	1151	370	406	77	26	198	222	23	1703	851	1613	14362
1870	182	455	777	272	590	34	65	196	312	28	2554	745	1695	15810
1871	172	447	525	232	796	16	88	233	359	53	2927	535	2197	17163
1872	174	493	561	197	818	16	96	270	405	87	3044	635	2296	18185
1873	175	486	526	178	708	9		360	440	101	2386	699	2566	17269
1874	152	500	459	159	662	8	135	410	494	57	2292	631	2699	17319
1875	142	527	480	167	639	13	173	540	469	20	2387	617	2529	17406
1876	159	535	486	144	576	26	120	564	485	32	2513	720	2490	17700
1877	136	552	516	171	513	20	135	666	589	25	2320	853	2862	18716
1878	129	552	513	167	492		128	673	569	23	2391	617	2719	17946
1879	109	597	596	225	448		106	707	442	32	2075	723	2692	17507
1880	91	557	620	282	439	2	75	754	526	22	2013	810	2943	18268
1881	104	574	721	350	401	32	97	649	534	27	2018	734	3013	18509
1882	163	659	879	281	358	21	122	758	549	27	2118	804	3198	19874
1883	151	644	691	319	423	23	128	738	613	50	2009	736	2762	18575
1884	168	663	587	368	447	21	129	701	594	76	2226	757	2945	19364
1885	138	553	578	411	366	62		753	605	46	2210	783	2771	18552
1886	151	563	628	474	326	96	3	738	538	48	1918	664	2761	17816
1887	167	612	536	495	386	93	3	663	438	62	1712	682	2555	16808
1888	131	524	433	286	285	77	1	628	433	58	2220	608	2546	16460
1889	135	586	560	253	301	65	1	692	489	64	2608	616	3029	18798
1890	156	596	504	294	318	94		790	597	42	2504	613	3232	18883

1. Vuosi, 2. Henkirikokset ja lapsensurmat, 3. Terveysteen kohdistuneet rikokset, 4. Omaisuusrikokset, 5. Elinkeinorikokset ja petollisuus, 6. Seksuaalirikokset, 7. Rauhanrikokset, 8. Kirkolliseen järjestykseen kohdistuneet rikokset, 9. Kunniaan kohdistuneet rikokset, 10. Rikokset yleistä moraalia vastaan, 11. Rikokset oikeudenkäyttöä vastaan, 12. Viranomaisrikokset, 13. Ympäristörikokset, 14. Lievemmat rikokset sekä muut sekalaiset rikokset, 15. Rikokset yhteensä

Liite 3 Kaupungeissa tuomitut rikosryhmittäin

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1842	25	125	211	48	80	84	78	54	544	4	133	8	188	2976
1843	9	197	230	23	122	151	86	48	978	2	194	20	543	4664
1844	16	182	188	49	116	153	100	59	940	3	189	26	369	4411
1845	11	198	200	190	114	159	94	41	876	6	230	9	406	4662
1846	16	197	208	46	117	141	67	69	864	2	223	18	490	4426
1847	10	200	179	45	88	150	84	56	966	9	196	8	589	4571
1848	9	182	142	37	107	171	143	37	934	8	190	14	567	4515
1849	12	168	154	32	82	146	95	48	864	5	180	3	628	4206
1850	11	176	161	57	92	116	92	52	921	5	177	6	668	4400
1851	10	167	130	37	80	174	88	52	978	7	205	6	813	4681
1852	19	202	191	44	118	118	69	53	874	1	196	12	861	4655
1853	22	197	173	81	94	168	98	68	951	11	266	20	804	5102
1854	13	128	124	50	66	66	41	59	746		218	18	1002	4060
1855	10	135	155	41	105	39	30		590	3	227	18	811	3517
1856	18	123	176	35	79	39	74		548	6	351	16	913	3843
1857	27	164	223	125	63	48	1		741	4	306	20	1177	4621
1858	10	186	191	41	81	63	99		872	5	334	16	1237	5033
1859	11	184	223	91	75	75	129	63	859	1	374	17	1068	5272
1860	6	203	192	97	94	76	107	55	784	3	443	7	948	5082
1861	10	205	219	58	71	130	81	47	841	10	435	28	1314	5584
1862	19	215	243	97	79	105	121	57	777	13	365	15	1164	5376
1863	13	196	260	79	73	78	123	66	976	6	328	14	1313	5737
1864	25	229	339	88	66	72	58	63	754	5	365	11	1318	5468
1865	12	310	432	113	56	114	115	63	983		455	26	1642	7000
1866	14	234	475	141	43	97	99	58	898	4	326	34	1628	6474
1867	19	206	549	145	42	88	96	71	797	4	441	71	1604	6662
1868	18	167	648	164	15	54	109	43	792	2	361	30	1715	6521
1869	12	263	584	110	38	76	54	67	1081	3	364	42	1870	7258
1870	15	239	448	120	50	38	89	123	921	6	455	38	1818	6902
1871	16	282	405	106	32	16	112	99	1086	25	428	39	1921	7213
1872	21	223	423	95	29	14	131	143	1339	23	362	15	2221	7857
1873	23	275	445	114	22	17	143	225	1428	18	311	20	2407	8489
1874	25	267	443	78	25	229	119	156	1481	19	366	16	2341	8789
1875	13	285	498	82	31		103	200	1368	2	229	25	2787	8459
1876	17	285	551	98	33	2	189	228	1458	12	344	10	2859	9313
1877	9	335	519	101	45	3	164	208	1393	8	278	13	3074	9226
1878	15	321	642	214	39		174	224	1396	12	275	19	3569	10231
1879	17	320	579	125	39		140	272	1085	9	337	14	3360	9234
1880	18	265	573	106	38		126	230	1276	9	342	19	3303	9307
1881	15	308	682	99	11	5	140	270	1076	5	338	33	3419	9383
1882	27	366	672	122	18	6	108	276	1348	11	288	37	3464	10022
1883	15	325	648	214	27		109	258	1578	14	288	13	4320	11298
1884	20	380	637	316	29	8		271	1479	18	324	20	5959	12963
1885	17	417	735	330	34	4		261	1429	12	357	40	5018	12290
1886	23	356	644	322	57	14	1	253	1440	3	307	32	5045	11949
1887	17	467	569	416	61	10		232	1384	12	474	27	4653	11991
1888	12	503	610	205	46	5		259	1564	16	648	30	4760	12556
1889	19	550	700	176	29	3		276	1586	14	694	18	5157	13287
1890	16	576	714	169	32	5		272		7	536	35	6456	12979

1. Vuosi, 2. Henkirikokset ja lapsensurmat, 3. Terveysten kohdistuneet rikokset, 4. Omaisuusrikokset, 5. Elinkeinorikokset ja petollisuus, 6. Seksuaalirikokset, 7. Rauhanrikokset, 8. Kirkolliseen järjestykseen kohdistuneet rikokset, 9. Kunniaan kohdistuneet rikokset, 10. Rikokset yleistä moraalista vastaan, 11. Rikokset oikeudenkäyttöä vastaan, 12. Viranomaisrikokset, 13. Ympäristörikokset, 14. Lievemmat rikokset sekä muut sekalaiset rikokset, 15. Rikokset yhteensä

Liite 4 Henkirikokset maaseudulla ja kaupungeissa

Maaseutu												Kaupunki							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	2	3	4	5	6	7	11	12
1842	58				45	66	3			2	43	1				12	3	6	3
1843	56				32	51				1		2				6			1
1844	53		5		14	41				1		5				5	6		
1845	56				30	42				1						4	6		1
1846	50				17	29				3		9				4	2		1
1847	51				21	48						5				1	4		
1848	40				19	42				3		1				4	3		1
1849	65				24	46						4		1		3	3		1
1850	44				20	57				1		1				7	3		
1851	47				28	74						2				4	3		1
1852	38				20	63						2				7	10		
1853	55		3		35	47						6				10	6		
1854	45				19	53		2		5		7				2	4		
1855	51				19	67		1		1		6				1	3		
1856	45				19	60					13	1				2	9	6	
1857	50				36	53					17	4				6	7		10
1858	54				18	40				2		3					7		
1859	48				16	61						4				2	4		1
1860	50				16	70				1						4	1		1
1861	67				28	75						3				3	4		
1862	66				26	85						8				5	6		
1863	33				22	71				2		4				6	3		
1864	54				15	64				1		3		1		14	4		3
1865	55		1		16	71				1		3		3		2	4		
1866	36		1		20	65				7		1		1		6	5		1
1867	32				17	72				2		7					7		5
1868	42				17	51				4		7				3	6		2
1869	48				9	62						2				5	4		1
1870	63				18	101						7			2	1	5		
1871	60				16	96				3		6				2	7		1
1872	74				12	88				1		10			1	1	9		
1873	63				19	93				1		7			4	3	9		
1874	39		1		36	76				3		7			9	1	7		1
1875	42				30	70						3			3	1	5		1
1876	40				38	81						4			1	1	11		
1877	34				29	73									2		6		1
1878	26		4		34	65						3			6		5		1
1879	34				41	34				3		3			1	5	8		
1880	30				31	30						8			3		7		
1881	44				15	44			1	1		10			3		2		
1882	89		1		15	58						10		1	2		12		2
1883	62		5		7	77				1		8			1	2	4		
1884	64		5	16		83						8				7	5		
1885	19	33		22		64								3		5	9		
1886	4	54	4	10		72			7			1	10			9	3		
1887	10	52		23		82						2	4			2	9		
1888	11	40	1	13		66							2			5	5		
1889	8	28		19		80						1	9			5	4		
1890	16	48	2	26		64							4			5	7		

1. Vuosi, 2. Murha ja tappo, 3. Tappo ilman kuolettamisen aikomusta, 4. Myrkytys ja sen yritys, 5. Törkeä varomattomuudensyinen kuoletus, 6. Varomattomuudensyinen kuoletus, 7. Lapsenmurha ja sikiön hylkääminen 8. Osallisuus lapsenmurhaan, 9. Varomattomuudensyisyys keskenmenoon, 10. Kuolemantapauksen salaaminen, 11. Itsensä surmaaminen, 12. Itsensä surmaamisen yritys

Liite 5 Pahoinpitelyrikkokset ja aseiden nostaminen maaseudulla ja kaupungeissa

	Maaseutu								Kaupunki							
	1	2	3	4	5	6	7	8	2	3	4	5	6	7	8	
1842					313		629	14				19		102		
1843					295		727	7				27		161	4	
1844					161		732	14				17		145	10	
1845					282		682	13				24		145	15	
1846					246		640	17				29		158	5	
1847					251		619	12				36		146	14	
1848					265		607	13				31		133	17	
1849					306		547	3				46		111	9	
1850					263		560	7				30		133	13	
1851					304		486	12				42		119	5	
1852					320		487	12				29		164	6	
1853					254		624	7				28		151	10	
1854						737		9					109		7	
1855						787		20					117		14	
1856						682		19					115		7	
1857						611		15					147		10	
1858						602		20					165		15	
1859						655		49					167		12	
1860						666		32					186		11	
1861						684		35					188		16	
1862						670		61					190		24	
1863						560		41					172		18	
1864						546		39					202		10	
1865						624		34					266		32	
1866						530		33					196		18	
1867						475		30					171		28	
1868						392		22					149		14	
1869						410		11					216		34	
1870						445		10					226		7	
1871						443		4					269		3	
1872						492							218		1	
1873						486							272		2	
1874						495		5					219		2	
1875						527							254			
1876						535							272		12	
1877						551		1					305		4	
1878						549		3					318			
1879						594		1		318						
1880			554					3		265						
1881						572		2		302						
1882			655					4		358					4	
1883			642					2		325						
1884	69			594					47		333					
1885	60			493					1		416					
1886	45			518					34		322					
1887	65			514					49		339					
1888	29			467					6		426					
1889	38			507					15		436					
1890	38			502					20		483					

1. Vuosi, 2. Törkeä pahoinpitely, 3. Pahoinpitely, 4. Lievä pahoinpitely, 5. Törkeä tappelu, 6. Tappelu, 7. Lievä tappelu, 8. Aseiden nostaminen

Liite 6 Tärkeimmät omaisuusrikokset maaseudulla ja kaupungeissa

Maaseutu								Kaupunki							
1	2	3	4	5	6	7	8	2	3	4	5	6	7	8	
1842	9	476	12	2		142	7		159				51	1	
1843	19	518		2		143	6	1	153	1			75		
1844	10	490		6		161	7	4	122	5			57		
1845	6	517	13	12		160	4		143				52	1	
1846	10	596	8	2		155	4	4	132	2			65	1	
1847	10	456	8	1		140	5	6	121	1	1		46	1	
1848	8	401	7	3		133	15	1	96				44		
1849	2	483		3		138	22		108	2			41		
1850	11	478	1	4		120	5		111	2			46		
1851	11	497	2	5		141	11	3	78	2			44		
1852	14	446	7	2		142	8	5	123	4			58	1	
1853	4	565	7	4		133	9		122	3	1		40		
1854	8	462	9	8		124	6	3	75	7			38	1	
1855	15	433				121	4	5	116	5			29		
1856	7	413				101	8	1	120	3			52		
1857	7	420				111	6	1	160				59	3	
1858	7	538		2		121	7	2	131				58		
1859	5	448		11		130	6	4	159				58	2	
1860	2	353		1		114	2	2	137				53		
1861	11	358		4		90	12	5	151				61	2	
1862	4	355				92	5	1	171				67		
1863	2	434				100	8	10	167				80		
1864	13	417		6		99	9	7	210				118		
1865	3	503		2		108	7	4	303				122	1	
1866	17	648		4		130	6	3	336				124	6	
1867	10	829		4		125	7	12	363				165	4	
1868	17	1591		4		247	7	5	409				218	4	
1869	18	942		4		173	14	1	448				132	2	
1870	10	619		5		133	10	2	312				132	2	
1871	4	432		7		76	6	2	298				100	2	
1872	10	454		9		81	7	2	311				106	4	
1873	13	421		2		87	3	7	315				122	1	
1874	10	369		4		75	1	7	321				115		
1875	10	381				83	6	4	375				117		
1876	20	374				83	9	10	426				113	2	
1877	11	414		4		80	7	2	382				132	3	
1878	8	411				87	7	8	505				128	1	
1879	4	488		6		88	10	2	435				139	2	
1880	1	514				93	12	3	429				133	8	
1881	9	582		1		113	16	5	503				168	6	
1882	19	708		4		135	13	4	491		1		172	3	
1883	12	555		6		104	14	5	479				163	1	
1884	16	428		5		117	21	13	467				154	3	
1885	15	389		1	51	112	9	5	444		1	76	207	1	
1886	13	408		4	67	118	14	4	386			73	179	2	
1887	15	329		2	96	81	13	3	341			43	147	2	
1888	9	278		1	41	96	8	1	367			53	159	4	
1889	12	322		1	97	97	12	12	419		1	76	158	3	
1890	11	259		2	106	105	13	6	371			87	216	2	

1. Vuosi, 2. Ryöstäminen ja rosvous, 3. Varkaus, murto ja tiirikan hallussapito, 4. Julma sisuvarkaus, 5. Kirkonvarkaus, 6. Muu määritelty varkaus, 7. Näpistys, 8. Murhapolitto

Liite 7 Eräitä muita merkittäviä rikoslajeja maaseudulla ja kaupungeissa

Maaseutu									Kaupunki								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	2	3	4	5	6	7	8	9	
1842	1176	153	482	1465	616	800	1503	879	65	43	54	477	22	8	29	145	
1843	1440	113	506	1472	687	965	1491	1014	111	64	48	910	37	20	33	491	
1844	1298	128	465	1358	551	948	1905	944	109	79	59	861	34	11	26	319	
1845	1228	122	494	1388	461	1134	1591	682	98	75	41	808	56	5	76	309	
1846	1206	146	383	1220	506	917	1231	1095	103	72	69	772	86	8	110	350	
1847	1089	80	413	1128	470	1077	1852	587	85	75	55	895	39	7	120	450	
1848	1058	101	407	1433	502	899	1745	624	88	74	37	860	27	5	54	456	
1849	991	130	342	1409	456	791	2104	635	73	69	48	783	43	3	184	408	
1850	1308	140	390	1485	563	1002	1706	805	85	52	52	857	59	4	166	473	
1851	1233	125	353	1410	546	1116	2109	624	67	58	50	896	72	3	161	603	
1852	1438	159	400	1386	554	1208	2068	611	109	63	53	807	63	4	176	639	
1853	1141	127	372	1225	478	1363	2000	776	84	81	68	878	116	13	135	618	
1854	1142	110	379	1008	706	1261	1854	679	52	66	59	728	100	18	192	801	
1855	1071	89		1109	828	1010	2100	644	90	39		571	90	18	111	700	
1856	967	87		886	781	783	2067	566	72	39		546	166	16	401	508	
1857	1048	64		747	1077	909	2164	555	57	48		686	140	20	353	787	
1858	980	87	291	677	1142	962	1547	454	71	63		865	144	16	429	778	
1859	1081	93	265	748	1355	950	1320	398	71	75	63	802	149	12	278	758	
1860	1121	96	267	666	1285	989	1345	536	82	76	55	701	224	7	174	723	
1861	1028	104	299	672	1323	791	1518	699	56	130	47	736	189	28	400	883	
1862	1108	133	269	576	1213	859	1318	703	70	105	57	681	159	15	258	827	
1863	1068	96	241	372	1187	978	1326	389	61	78	66	832	126	14	419	841	
1864	1057	61	243	387	1292	864	1459	527	56	72	63	658	182	11	366	913	
1865	971	68	238	447	1202	943	1481	351	46	114	63	783	228	26	447	1109	
1866	814	56	252	327	930	852	1500	441	41	97	58	765	137	34	122	1452	
1867	735	96	228	233	1466	843	1534	377	32	88	71	654	224	69	409	1185	
1868	563	32	202	152	1069	846	1499	391	12	54	43	662	142	30	483	1206	
1869	383	77	198	191	1551	825	1307	300	21	76	67	970	169	42	633	1176	
1870	534	34	196	281	2444	730	1397	291	34	38	123	793	175	36	612	1167	
1871	735	16	233	320	2824	533	1848	341	21	16	99	957	164	39	639	1229	
1872	737	16	270	382	2938	623	1926	343	27	14	143	1140	149	15	783	1390	
1873	647	9	360	398	2290	673	2236	295	6	17	225	1236	141	20	886	1485	
1874	598	8	410	456	2228	619	2119	537	20	229	156	1346	199	16	823	1473	
1875	590	13	540	431	2304	604	2003	456	18		200	1188	121	25	946	1790	
1876	518	26	564	454	2454	712	2035	413	3	2	228	1181	222	10	1035	1754	
1877	461	20	666	552	2268	840	2264	530	10	3	208	1201	177	13	865	2148	
1878	442		673	538	2328	609	2306	393	7		224	1223	168	19	926	2598	
1879	393		707	413	2026	719	2219	442	10		272	952	205	14	990	2348	
1880	370	2	754	483	1963	796	2623	293	5		230	1117	241	19	897	2367	
1881	344	32	649	499	1964	720	2603	379	2	5	270	927	247	31	956	2429	
1882	294	21	758	513	2050	777	2739	430		6	276	1226	190	35	827	2475	
1883	356	23	738	575	1955	716	2252	483	14		258	1436	206	13	736	3570	
1884	368	21	701	594	2188	744	2461	468	11	8	271	1475	212	20	1301	4650	
1885	310	9	753	588	2172	698	2238	496		2	261	1423	246	19	1171	3837	
1886	253	26	738	522	1869	586	2345	387			253	1433	201	18	1252	3788	
1887	300	23	663	427	1674	610	2168	341		4	232	1368	346	14	981	3661	
1888	208	14	628	408	1965	522	2065	424		4	259	1552	260	18	1097	3655	
1889	227	16	692	463	2288	548	2555	419		2	276	1573	249	5	1025	4114	
1890	235	13	790	580	2223	523	2862	336		2	272	1788	146	30	1092	5341	

1. Vuosi, 2. Salavuoteus, 3. Rauhanvala- tai rauhanrikos, 4. Parjaus, herjaus ja solvaus, 5. Juopumus, 6. Paloviinasäännösten rikkominen, 7. Haaskaus ja laitton kaskeaminen, 8. Lievemmat yleisen lain rikkomukset, 9. Talous- ja poliisimääräysten rikkominen

Liite 8 Rangaistustilasto: sakot ja muut rangaistukset

1	2	Muut rangaistukset kuin sakot					7	8	9	Sakot		12
		3	4	5	6	10				11		
1842	65	434	185	93	10		787		109189		RUB	
1843	63	442	143	98	5		751	12772	110163	8,625352		
1844	77	423	151	219	49		919	11328	105104	9,278249		
1845	57	424	153	290	84		1008	10876	101967	9,375414		
1846	57	450	258	287	93		1145	10414	95884	9,207221		
1847	72	374	160	181	191		978	10149	99966	9,849837		
1848	56	322	151	171	101	44	845	8893	105689	11,88452		
1849	64	453	187	377	163		1244	10204	115370	11,30635		
1850	60	370	182	171	123	71	977	11042	113544	10,28292		
1851	78	261	191	218	116	18	882	10877	121756	11,1939		
1852	69	350	174	200	184	2	979	11545	117530	10,18016		
1853	66	358	176	132	193	3	928	11250	144480	12,84267		
1854	76	309	120	92	106	26	729	11432	137160	11,9979		
1855	79	304	153	78	52	39	705	10750	384053	35,72586		
1856	71	270	139	73	52	37	642	10255	132808	12,95056		
1857	77	298	127	65	72		639	10841	147300	13,58731		
1858	68	337	154	79	62	23	723	10272	155518	15,13999		
1859	75	304	142	89	81		691	10453	159630	15,27121		
1860	65	245	109	117	85	11	632	10161	160521	15,79776		
1861	92	261	100	104	36	31	624	10354	161494	15,59726		
1862	79	281	131	134	43	15	683	10210	145372	14,2382		
1863	73	302	117	87	65		644	9795	636962	65,0293	MK	
1864	81	244	114	78	8		525	10222	648175	63,4098		
1865	76	385	130	84	19	20	714	11030	734223	66,566		
1866	88	470	119	107	5	50	839	10427	649529	62,29299		
1867	68	668	184	90	1	38	1049	10852	673723	62,08284		
1868	82	1314	237	233	3	84	1953	9972	578507	58,01314		
1869	73	808	229	189	4	17	1320	9920	725532	73,13831		
1870	30	444	299	131	91	36	1031	10550	839106	79,53611		
1871	29	343	322	115	111	35	955	12084	725382	60,0283		
1872	44	320	310	128	111	16	929	12933	823811	63,69837		
1873	39	273	281	84	135	51	863	12865	738514	57,4049		
1874	28	263	321	156	89	42	899	13172	795710	60,4092		
1875	36	276	309	105	117	38	881	13295	892979	67,16653		
1876	43	282	295	155	125	60	960	13613	815324	59,89304		
1877	29	253	423	123	150	38	1016	14055	907302	64,55368		
1878	28	269	283	144	164	47	935	12465	906454	72,71994		
1879	27	276	309	220	205	67	1104	13918	809122	58,13493		
1880	20	268	306	177	175	58	1004	13563	762719	56,23527		
1881	36	272	298	239	206	12	1063	12424	926084	74,53992		
1882	63	280	376	296	240	11	1266	15116	887900	58,73908		
1883	41	244	346	232	233	52	1148	15725	838988	53,35377		
1884	62	258	376	291	235		1222	13301	753863	56,67717		
1885	50	219	333	227	252		1081	16385	928235	56,65151		
1886	37	165	369	237	230		1038	15048	776750	51,61816		
1887	41	173	333	246	259		1052	15269	776910	50,88152		
1888	28	93	319	263	210		913	14900	899421	60,36383		
1889	34	100	440	322	201		1097	16884	888666	52,63362		
1890	41	98	327	268	258		992	18612	859565	46,18338		

1. Vuosi, 2. Kuolemanrangaistus, 3. Raippa- ja vitsarangaistus, 4. Linnanvankeus, 5. Vesileipävankeus, 6. Vankeus, 7. Yleinen työ, 8. Muut kuin sakot yhteensä, 9. Sakkojen lukumäärä, 10. Sakkojen yhteiskertymä, 11. Keskimääräinen sakon summa, 12. Merkinnän rahayksikkö

Liite 9 Rangaistustilasto: muita tietoja rangaistuksista

1	Rikoshaitat		4	Rikoksenuusiminen (monettako kertaa tuomittu)					Vanhat ja nuoret tuomitut	
	2	3		5	6	7	8	9	10	11
1842				678	230	69	24	2	89	133
1843				790	290	69	47		50	45
1844				781	417	101	33	35	105	26
1845				694	304	103	32	12	33	15
1846	17466	7701	RUB	703	312	104	35	23	47	19
1847	16066	6150		757	282	103	35	31	48	37
1848	18485	6269		630	329	79	20	44	59	18
1849	21362	8508		755	260	91	26	44	53	35
1850	16532	8649		803	320	98	27	33	47	13
1851	14147	6602		872	308	105	33	38	62	21
1852	16220	7875		905	284	96	29	40	44	17
1853	14720	6216		783	317	93	34	45	62	10
1854	16302	9485		742	225	68	25	24	51	10
1855	63463	51186		768	251	81	35	25	37	11
1856	15502	6621		680	187	79	19	15	30	13
1857	16769	6492		717	187	70	16	16	31	9
1858	20374	8412		835	212	64	28	28	31	10
1859	14397	6579		729	206	57	27	24	33	7
1860	13695	5111		689	215	76	20	28	33	12
1861	13619	7945		636	294	93	35	31	32	8
1862	14999	6899		859	221	61	13	25	31	11
1863	91479	34078	MK	810	191	59	10	17	26	5
1864	91900	35590		620	162	49	19	20	26	9
1865	96154	41170		663	170	53	12	20	17	24
1866	108934	46128		727	241	91	17	14	24	25
1867	112523	53633		697	244	71	13	6	24	18
1868	132793	61217		823	309	72	10	6	18	52
1869	113245	44536		895	251	64	13	15	16	45
1870	102320	56836		837	217	52	20	17	41	33
1871	100373	39630		634	179	42	12	7	23	25
1872	104530	58110		568	148	34	7	13	25	25
1873	125883	45935		713	200	72	19	15	22	20
1874	116791	62875		893	226	73	32	20	36	17
1875	104851	44424		843	217	70	25	28	42	18
1876	91683	45582		886	255	77	33	29	38	20
1877	101578	42287		1074	263	72	36	37	67	6
1878	150848	87079		964	202	76	33	42	37	21
1879	146860	78063		837	198	71	29	25	25	14
1880	87299	36933		813	204	76	54	10	88	4
1881	92821	43758		1093	278	91	29	23	45	14
1882	104743	48209		807	230	79	29	28	122	25
1883	105797	56977		940	304	85	28	22	33	17
1884	87420	45712		903	579	194	56	46	54	23
1885	85204	46772		794	243	67	17	34	70	22
1886	90763	45587		998	275	103	46	37	59	21
1887										
1888	95074	31350		818	285	125	44	31	43	21
1889	97990	45438		831	287	117	37	55	72	38
1890	97647	59254		865	338	122	63	65	88	65

1. Vuosi, 2. Varkauden tai ryöstön kautta kadonneen omaisuuden arvo, 3. Josta palautunut, 4. Rahayksikkö, 5. Tuomittu ensimmäistä kertaa, 6. Toista kertaa, 7. Kolmatta kertaa, 8. Neljättä kertaa, 9. Viidettä tai useampaa kertaa, 10. Yli 65-vuotiaat tuomitut, 11. Alle 15-vuotiaat tuomitut

Liite 10 Vankilatilasto: Lääninvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien lukumäärä

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1843	1196	1205	665	1056	1126	776	546	490	27	45		7132
1844	1049	1027	587	979	1090	629	527	585	24	52		6549
1845	1159	1161	668	913	1175	739	535	549	15	45		6959
1846	1295	1254	669	1091	1172	738	638	603	31	67		7558
1847	1221	955	603	1216	1095	683	498	502	26	34		6833
1848	1148	896	596	1281	1030	620	393	416	20	38		6438
1849	1216	852	570	1143	856	597	348	372	25	34		6013
1850	1169	936	581	1084	905	558	393	371	23	26		6046
1851	1232	881	557	1167	1043	644	415	409	13	51		6412
1852	1337	895	602	1204	1030	705	434	409	18	58		6692
1853	1469	1040	715	1518	1175	740	579	461	21	41		7759
1854	1308	919	596	1343	1097	677	442	361	32	37		6812
1855	959	642	631	1075	648	515	393	488	29	67		5447
1856	694	726	559	1030	726	533	371	371	22	42		5074
1857	789	790	429	788	766	517	403	359	17	32	12	4902
1858	754	1045	499	1040	803	515	473	382	18	22	4	5555
1859	966	1012	457	834	838	444	535	423	11	28	9	5557
1860	784	963	491	660	869	375	501	327	12	17	6	5005
1861	768	890	362	645	861	446	507	311	15	24	6	4835
1862	776	864	365	659	740	476	468	292	10	34	4	4688
1863	789	758	411	640	621	507	474	276	15	20	3	4514
1864	997	780	426	600	894	543	511	289	11	49	7	5107
1865	1012	800	503	752	1386	643	654	336	6	43	2	6137
1866	1028	805	458	1036	1541	612	716	452	6	45	5	6704
1867	1446	1221	580	1108	1741	618	901	551	29	120	15	8330
1868	2190	2180	1208	2075	2226	980	2035	1029	23	155	5	14106
1869	1993	2214	1232	1993	1706	899	1030	1018	13	150	9	12257
1870	1527	1192	946	1489	1271	817	1027	812	12	89	7	9189
1871	1279	1026	752	1367	1093	687	846	638	9	63	3	7763
1872	1295	1113	966	1335	1055	703	849	658	7	47	6	8034
1873	1047	998	885	1294	894	630	699	546	12	38	5	7048
1874	986	832	806	1175	720	471	590	455	4	32	1	6072
1875	1086	884	743	1066	651	473	536	335	1	33	12	5820
1876	1127	942	946	1120	625	507	490	375	3	27	14	6176
1877	1219	945	1061	1143	723	557	562	456	4	19	18	6707
1878	1243	1318	1128	1310	903	647	596	485	9	36	10	7685
1879	1323	1387	1166	1507	1035	736	716	593	6	39	30	8538
1880	1186	1300	1184	1599	971	663	649	580	9	22	36	8199
1881	1405	1495	1160	1454	1152	698	693	576	10	43	27	8713
1882	1640	1459	1054	1528	1228	717	770	723	9	48	18	9194
1883												
1884	1311	1495	1089	1491	1343	616	814	544	4	58	15	8780
1885	1386	1632	1071	1774	1141	639	819	675	10	84	9	9240
1886	1324	1658	1104	1962	1183	620	864	777	18	76	13	9599
1887	1447	1804	914	1564	1053	487	727	759	26	60	4	8845
1888	1392	1604	686	1502	1029	490	754	657	16	58	10	8198
1889	1605	1487	730	1432	989	527	788	735	10	51	10	8364
1890	1455	1412	730	1627	860	468	1005	815	4	41	8	8425

1. Vuosi, 2. Turku, 3. Helsinki, 4. Hämeenlinna, 5. Viipuri, 6. Nikolainkaupunki, 7. Oulu, 8. Kuopio, 9. Mikkeli, 10. Kastelholman kihlakunnanvankila, 11. Kajaanin kihlakunnanvankila, 12. Kittilän kihlakunnanvankila, 13. Yhteensä

Liite 11 Vankilatilasto: Lääninvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien vankilaan joutumisen syyt ja sukupuoli

1	Vankilassa olon syyt										Sukupuoli		
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1843											5640	1492	7132
1844											5208	1341	6549
1845											5572	1387	6959
1846											5773	1785	7558
1847											5213	1620	6833
1848											5162	1276	6438
1849											4794	1219	6013
1850	655		2833	1920						638	4807	1239	6046
1851	712		3031	2102						567	5098	1314	6412
1852	744		3233	2074						641	5292	1400	6692
1853	705		3426	2777						851	6025	1734	7759
1854	803		2987	2133						889	5417	1395	6812
1855	1116		1905	1651						775	4195	1252	5447
1856	896		1964	1546						668	3904	1170	5074
1857	901		1896	1639						466	3704	1198	4902
1858	840		2049	1913						753	4193	1362	5555
1859	771		2331	1879						576	4193	1364	5557
1860	682		2216	1528						579	3868	1137	5005
1861	833		2054	1425						523	3677	1158	4835
1862	728		2050	1419						491	3584	1104	4688
1863	752		1910	1615						237	3394	1120	4514
1864	893		2313	1755						146	3869	1238	5107
1865	995		3007	1916						219	4767	1370	6137
1866	1146		3562	1768						228	5230	1474	6704
1867	1582		4075	2499						174	6529	1801	8330
1868	2473		4867	6506						260	10536	3570	14106
1869	1824		4244	6066						123	8445	3812	12257
1870	1161		4182	3487						359	6713	2476	9189
1871	1018		3635	2706						404	5729	2034	7763
1872	1100		3769	2690						475	5944	2090	8034
1873	1061		3189	2384						414	5207	1841	7048
1874	963		2353	2367						389	4449	1623	6072
1875	981	14	2543	1917			144	135	86		4300	1520	5820
1876	1032	11	2109	2653			169	136	66		4685	1491	6176
1877	1270	17	2773	2160			67	257	163		5048	1659	6707
1878	1246	91	3028	2622	610	88					5693	1992	7685
1879	1113	43	3950	2740	580	112					6158	2380	8538
1880	1113	19	3658	2694	603	112					6043	2156	8199
1881	1678	27	4067	2545	359	37					6404	2309	8713
1882	2047	25	4180	2603	337	2					6960	2234	9194
1883													
1884	1851	32	4277	2398	176	46					6738	2042	8780
1885	1842	61	4383	2724	224	6					6972	2268	9240
1886	1999	60	4450	2777	261	52					7348	2251	9599
1887	1403	56	4743	2359	277	7					6697	2148	8845
1888	1250	83	4193	2319	346	7					6319	1879	8198
1889	1402	57	4619	1936	346	4					6455	1909	8364
1890	1435	92	4501	2090	301	6					6408	2017	8425

1. Vuosi, 2. Tutkimusvangit, 3. Velkavangit, 4. Sakon muuntoon tai vankeusrangaistukseen tuomitut, 5. Karkurit ja irtolaiset, 6. Kuritushuone-, kehruuhuone- ja työvangit, vapautetut kuritushuone-, kehruuhuone- ja työvangit sekä kuljetusta em. laitoksiin odottavat vangit, 7. Karkotusvangit, 8. Linnoitus- tai kehruuhuonevangit, 9. Vapautetut linnoitus- tai kehruuhuonevangit, 10. Kuljetusvangit, 11. Linnoitus- ja kehruuhuonevangit odottamassa kuljetusta, 12. Mies, 13. Nainen, 14. Yhteensä

Liite 12 Vankilatilasto: Erityisvankiloiden vankiluku vuoden ensimmäisenä päivänä, vankilaan joutumisen syyt

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1843	596	31	832	105	96		182	797	31	1014
1844	665	65	749	120	85	9	201	870	74	950
1845	809	60	759	121	86	10	202	1016	70	961
1846	618	59	676	128	86	6	189	832	65	865
1847	523	51	788	123	83	6	186	729	57	974
1848	678	69	551	127	92	6	235	897	75	786
1849	562	51	552	123	74	8	192	759	59	744
1850	566	60	508	119	64	6	154	749	66	662
1851	539	65	457	116	62	8	139	717	73	596
1852	645	78	523	112	61	5	178	818	83	701
1853	524	78	745	114	62	14	167	700	92	912
1854	604	65	684	120	56	9	198	780	74	882
1855	688	40	545	118	55	4	203	861	44	748
1856	338	35	412	95	51		57	484	35	469
1857	392	30	330	88	58	4	113	538	34	443
1858	477	36	431	96	57	3	137	630	39	568
1859	434	55	369	101	69	9	114	604	64	483
1860	527	52	352	102	65	6	138	694	58	490
1861	421	6	308	105	67		132	593	6	440
1862	468		291	109	67		104	644		395
1863	478		281	107	65		85	650		366
1864	471		284	105	62		87	638		371
1865	486		312	106	60		94	652		406
1866	517		230	111	60		85	688		315
1867	518		158	84	49		42	651		200
1868	601		167	66	58		58	725		225
1869	542		178	78	65		98	685		276
1870	611		232	74	82		95	767		327
1871	680		247	104	93		112	877		359
1872	661		261	142	87		109	890		370
1873	714		249	158	79		102	951		351
1874	705		236	173	68		112	946		348
1875	750		263	197	59		103	1006		366
1876	716		218	207	72		101	995		319
1877	755		220	224	70		101	1049		321
1878	771		189	212	66		93	1049		282
1879	800		256	212	61		109	1073		365
1880	771		254	204	65		95	1040		349
1881	743		217	206	74		121	1023		338
1882	780		275	189	83		124	1052		399
1883										
1884	796		235	90	90		129	976		364
1885	805		231	105	108		141	1018		372
1886	829		185	117	115		138	1061		323
1887	830		210	113	122		163	1065		373
1888	841		179	138	121		155	1100		334
1889	844		170	159	118		137	1121		307
1890	876		135	161	128		129	1165		264

1. Vuosi, 2. Miehet – Pahanteko, 3. Miehet – Juopumus, 4. Miehet – Irtolaisuus, 5. Naiset – Lap-
senmurha, 6. Naiset – Muu rikos, 7. Naiset – Juopumus, 8. Naiset – Irtolaisuus, 9. Yhteensä – Pa-
hanteko, 10. Yhteensä – Juopumus, 11. Yhteensä – Irtolaisuus

Liite 13 Vankilatilasto: Erityisvankilojen vankiluku vuoden ensimmäisenä päivänä

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1843	761				35				5					
1844	723	65	439		35			99	5					
1845	733	84	467		58			105	5					
1846	605	72	577		40			111	5					
1847	642	87	299		69			108	5	164				
1848	740	81	327		63				5	192				
1849	599	70	244		70				3	143				
1850	558	76	274		45				3	174				
1851	498	58	251		70				2	174				
1852	519	77	307		90				2	177				
1853	459	84	436		64					246				
1854	485	71		408	76					296				
1855	275	16		512	81					304			147	
1856	149			367	57	83				152				
1857	131			398	57	108				99				
1858	289			384	57	115					48			
1859	288			296	55	118					91			
1860	340			215	64	93					122			
1861	326			154	66	91	59				124	51		
1862	367			221	53	90	54							
1863	344			204	49		51					25		
1864				202	53		48					23		105
1865				243	40		49					28		106
1866				168	31		43					28		95
1867				104	23		40					27		84
1868				112	37		34					25		80
1869				104	55		34					16		79
1870				85	42		31					18		75
1871				8	105		32					102		78
1872				3	136		18					133		80
1873				1	155		77					114		86
1874				28	88		61					120		79
1875				27	113		51					118		
1876					113		87					35		
1877					126		75					45		
1878					97		67					50		
1879					145		78					36		
1880					138		95							
1881					145									
1882					144									
1883														
1884														
1885														
1886														
1887														
1888														
1889														
1890														

1. Vuosi, 2. Viapori, 3. Turun linna, 4. Hämeen linna, 5. Kronoborgin työ- ja ojenuslaitos, 6. Viipurin linnan työ- ja ojenuslaitos, 7. Olavinlinnan väliaikainen vankila, 8. Käkisalmen vankilalaitos, 9. Svartholman merilinnointus, 10. Ruotsinsalmen merilinnointus

11. Saimaan kanavan työasema, 12. Rautateiden työasema, 13. Kuopion läänin työkomppania (Nurmeksen väliaikainen ojenuslaitos), 14. Kuopion väliaikainen vankila, 15. Kuopion väliaikainen vankila elinkautisvangeille

Liite 13 jatkuu

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
								801	242	141		383	1184
								1366	258	157		415	1781
								1452	278	141		419	1871
								1410	269	140		409	1819
								1374	267	131		398	1772
								1408	300	160		460	1868
								1129	259	138		397	1526
								1130	237	106		343	1473
								1053	219	106		325	1378
								1172	241	115		356	1528
								1289	222	135		357	1646
								1336	251	132		383	1719
								1335	255	125		380	1715
								808	203			203	1011
								793	247	16		263	1056
								893	220	73		293	1186
				40				888	207	86		293	1181
				40				874	222	89		311	1185
				39				910	226	78		304	1214
				38				823	218	62		280	1103
				87				760	213	44		257	1017
		64		254				749	206	48		254	1003
		75		256				797	197	63		260	1057
		85		297				747	192	64		256	1003
		84		315				677	150	25		175	852
		88		401				777	139	43		182	959
		77		291	61			717	178	63		241	958
		95		243	167			756	197	54		251	1007
		101		265	201			892	249	60		309	1201
		111		274	183			938	215	123		338	1276
		90		346	129			998	216	123		339	1337
		84		328	153			941	256	97		353	1294
84		77		336	207			1013	233	126		359	1372
85		53		363	198			934	255	125		380	1314
67		62		347	253			975	279	116		395	1370
68		76		302	300			960	270	101		371	1331
88		87		273	349			1056	272	110		382	1438
	83		33	328	348			1025	268	96		364	1389
	27		45	415	328			960	280	121		401	1361
	51		80	436		344		1055			396	396	1451
	34		44	416		380	157	1031			309	309	1340
			16	429		376	215	1036			354	354	1390
				427		402	185	1014			370	370	1384
				429		401	210	1040			398	398	1438
				456		385	179	1020			414	414	1434
				486		358	170	1014			414	414	1428
				497		379	135	1011			418	418	1429

16. Kuopion väliaikainen vankila elinkautis- ja ojennusvangeille, 17. Kuopion väliaikainen ojennuslaitos, 18. Mikkelin väliaikainen vankila elinkautisvangeille, 19. Mikkelin väliaikainen ojennuslaitos, 20. Turun rangaistusvankila (Kakola), 21. Hämeenlinnan rangaistusvankila, 22. Helsingin rangaistusvankila (Sörnäisten vankila), 23. Lappeenrannan työvankila, 24. Miespuoliset vangit yhteensä, 25. Lappeenrannan kehruhuone, 26. Turun kehruhuone, 27. Hämeenlinnan rangaistus- ja työvankila naisille, 28. Naisvangit yhteensä, 29. Mies- ja naisvangit yhteensä

Liite 14 Vankilatilasto: Erityisvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien lukumäärä

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1843	346	X	X		44			X	X					
1844	363	X	X		79			X	X					
1845	346	X	X		59			X	X					
1846	410	X	X		91			X	X	X				
1847	299	X	X		79				X	X				
1848	150	X	X		78				X	X				
1849	151	44	144		55				X	X				
1850	145	33	180		99				X	X				
1851	146	51	173		130				X	X				
1852	164	59	244		77					X				
1853	175	45	268		125					X				
1854	37	30		315	70					X				
1855	X	2		158	113	X				X			X	
1856	55			221	57	X				X				
1857	225			236	79	X					X			
1858	125			203	102	X					X			
1859	166			185	73	X					X			
1860	102			112	69	X					X	X		
1861	176			172	74	X	X							
1862	121			121	51		X					X		
1863	15			113	56		X					X		105
1864				138	35		X					X		3
1865				115	38		X					X		10
1866				65	21		X					X		7
1867				96	39		X					X		8
1868				233	79		X					X		11
1869				90	103		X					X		8
1870				1	125		X					X		13
1871				2	149		X					X		7
1872				1	167		X					X		9
1873					127		1					X		13
1874				32	148		26					92		10
1875					104		61					61		
1876					117		X					50		
1877					212		X					40		
1878					144		21					36		
1879					114		32					30		
1880					132		X							
1881					122									
1882					140									
1883														
1884														
1885														
1886														
1887														
1888														
1889														
1890														

1. Vuosi, 2. Viapori, 3. Turun linna, 4. Hämeen linna, 5. Kronoborgin työ- ja ojennuslaitos, 6. Viipurin linnan työ- ja ojennuslaitos, 7. Olavinlinnan väliaikainen vankila, 8. Käkisalmen vankilalaitos, 9. Svartholman merilinnoitus, 10. Ruotsinsalmen merilinnoitus, 11. Saimaan kanavan työasema, 12. Rautateiden työasema, 13. Kuopion läänin työkomppania (Nurmeksen väliaikainen ojennuslaitos), 14. Kuopion väliaikainen vankila, 15. Kuopion väliaikainen vankila elinkautisvangeille

Liite 14 jatkuu

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
								390	88	149		237	627
								442	88	130		218	660
								405	77	117		194	599
								501	127	131		258	759
								378	142	146		288	666
								228	77	122		199	427
								394	70	90		160	554
								457	62	107		169	626
								500	94	126		220	720
								544	84	142		226	770
								613	163	178		341	954
								452	78	92		170	622
								273	166	17		183	456
								333	116	16		132	465
								540	102	111		213	753
								430	99	95		194	624
				40				464	85	108		193	657
				14				297	93	85		178	475
				14				436	100	56		156	592
				61				354	76	39		115	469
		64		199				552	61	37		98	650
		11		89				276	57	54		111	387
		17		133				313	66	60		126	439
		17		130				240	36	14		50	290
		22		186				351	74	46		120	471
		20		224				567	90	68		158	725
		28		169				398	119	73		192	590
		23		209	18			389	155	56		211	600
		18		195	9			380	153	76		229	609
		26		226	5			434	135	75		210	644
		20		228				389	131	66		197	586
		25		143	124			600	74	118		192	792
94		19		154	126			619	86	124		210	829
27		15		62	215			486	80	99		179	665
36		21		50	195			554	67	84		151	705
62		23		51	186			523	52	101		153	676
37		16		132	184			545	59	90		149	694
	27		36	194	190			579	69	132		201	780
	38		48	92	169	354		823	55	100	156	311	1134
	38		58	87		248		571			310	310	881
	1		8	87		218	221	535			147	147	682
			X	77		261	221	559			274	274	833
				84		185	255	524			276	276	800
				83		198	220	501			292	292	793
				57		163	217	437			274	274	711
				59		201	167	427			221	221	648
				58		192	158	408			258	258	666

16. Kuopion väliaikainen vankila elinkautis- ja ojennusvangeille, 17. Kuopion väliaikainen ojennuslaitos, 18. Mikkelin väliaikainen vankila elinkautisvangeille, 19. Mikkelin väliaikainen ojennuslaitos, 20. Turun rangaistusvankila (Kakola), 21. Hämeenlinnan rangaistusvankila, 22. Helsingin rangaistusvankila (Sörnäisten vankila), 23. Lappeenrannan työvankila, 24. Miespuoliset vangit yhteensä, 25. Lappeenrannan kehruhuone, 26. Turun kehruhuone, 27. Hämeenlinnan rangaistus- ja työvankila naisille, 28. Naisvangit yhteensä, 29. Mies- ja naisvangit yhteensä

Liite 15 Vankilatilasto: Erityisvankiloihin vuoden aikana passitettujen vankien vankilaan joutumisen syyt

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1843	162		228	16	29		192	207	0	420
1844	174	7	261	8	13	10	187	195	17	448
1845	117	6	282	12	14	9	159	143	15	441
1846	185	7	309	16	21	7	214	222	14	523
1847	213	4	161	14	20	8	246	247	12	407
1848	148	3	77	10	10	12	167	168	15	244
1849	149	81	164	11	7	10	132	167	91	296
1850	145	83	229	11	11	10	137	167	93	366
1851	146	66	288	11	10	12	187	167	78	475
1852	141	97	306	16	12	16	182	169	113	488
1853	149	83	381	17	9	10	305	175	93	686
1854	31	74	347	10	9	8	143	50	82	490
1855	20	46	207	10	13		160	43	46	367
1856	145	49	139	11	14	4	103	170	53	242
1857	282	48	210	23	13	5	172	318	53	382
1858	128	73	229	23	10	9	152	161	82	381
1859	208	62	194	11	13	7	162	232	69	356
1860	120	7	172	17	10		151	147	7	323
1861	211	1	224	23	9		124	243	1	348
1862	203		151	18	15		82	236	0	233
1863	389		154	14	19		65	422	0	219
1864	114		162	14	10		87	138	0	249
1865	157		156	25	20		81	202	0	237
1866	170		70	12	14		24	196	0	94
1867	217		134	28	21		71	266	0	205
1868	354		213	22	22		114	398	0	327
1869	205		193	13	39		140	257	0	333
1870	264		125	55	44		112	363	0	237
1871	227		153	55	29		78	311	0	231
1872	266		168	50	38		122	354	0	290
1873	266		123	46	31		120	343	0	243
1874	302		298	47	28		117	377	0	415
1875	390		229	48	41		121	479	0	350
1876	304		182	48	34		97	386	0	279
1877	272		282	41	27		83	340	0	365
1878	286		237	34	18		101	338	0	338
1879	373		172	33	26		90	432	0	262
1880	384		195	37	32		132	453	0	327
1881	606		208	30	25		256	661	0	464
1882	317		236	46	29		235	392	0	471
1883								0	0	0
1884	305		230	37	31		79	373	0	309
1885	338		221	43	35		196	416	0	417
1886	333		255	30	30		216	393	0	471
1887	281		220	41	34		217	356	0	437
1888	220		217	40	33		201	293	0	418
1889	260		167	30	37		154	327	0	321
1890	250		158	44	40		166	334	0	324

1. Vuosi, 2. Miehet – Pahanteko, 3. Miehet – Juopumus, 4. Miehet – Irtolaisuus, 5. Naiset – Lap-
senmurha, 6. Naiset – Muu rikos, 7. Naiset – Juopumus, 8. Naiset – Irtolaisuus, 9. Yhteensä –
Pahanteko, 10. Yhteensä – Juopumus, 11. Yhteensä – Irtolaisuus